VIDEO HÍREK SIKEREK

VHS

1989/1

- Aki keres, az kitartó
- A Spielberg-istálló
- Holdállásjelentés
- Dobozfogságban
- Ázsiai ábra
- Klipklisék-helyett
- Por? No!

TAX FREE DUTY FREE TAX FREE

TKD-ORION

új üzletében,
Budapest XIII., Victor Hugo u. 2-4.

VIDEO-HI-FI-TV-COMPUTER-MŰHOLDVEVŐ
HÁZTARTÁSI KÉSZÜLÉKEK
DEVIZÁÉRT ÉS FORINTÉRT

Mérnöki iroda	– műholdvevő berendezésére rendelésfelvétel, – tanácsadás, szervezés, telepítés
Videomagnók	– minta utáni értékesítése, javítása, áthangolása
Ha hiánycikket keres	– a devizabolt néhány nap alatt importálja Önnek a megrendelt cikket NSZK nagykereskedelmi áron.

Budapest XIII., Victor Hugo u. 2-4.
(Metró Élmunkás téri megálló)
T.: 202-414

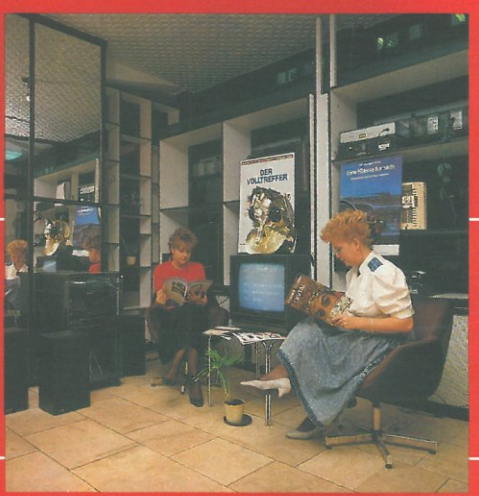

TAX FREE DUTY FREE TAX FREE

VHS Magazin
Video Hírek Sikerek
1021 Budapest II.,
Pálos u. 2.
Telefon: 767-538 és
767-311/261

Felelős szerkesztő:
Földes Gábor

Szerkesztő-menedzser:
Brichta János

Irodalmi szerkesztő:
Réz András

Olvasószerkesztő:
Dr. Erős Zoltán
Kaposy Zsuzsa

Hírszerkesztő:
Pittner György

Képszerkesztő:
Rózsa V. Gyöngyi

Kiadja az
Ifjúsági Lap- és
Könyvkiadó Vállalat
Felelős kiadó:
Dr. Király G. István
igazgató

Kiadóhivatal:
1065 Budapest,
Révay u. 16.
Telefon: 116-660

820 331 Petőfi Nyomda,
Kecskemét
Felelős vezető:
Birkás Béla
vezérigazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalban, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodában (HELIR, Budapest XIII., Lehel u. 10/A – 1900), közvetlenül vagy átutalással a HELIR 215 – 96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetés egy évre: 294 Ft.

Ára: 49 Ft

ISSN 0238-2822

Kedves Olvasóink!

Az új évben ezúttal első ízben vehetik kézbe a VHS Magazint – reméljük, kellemes olvasnivalóval szolgálunk Önöknek. Néhány – részben új – ötlettel is jelentkezünk: ilyen például a 41. oldalon található villámfejtörő és a keresztrejtvény, amelynek megfejtését majd következő számunkban közöljük. Rejtvényünkkel ezúttal csak – kicsit a videózással is összefüggő – elmeélesítő szórakozást kívánunk nyújtani, de már gondolkozunk azon, hogy miként lehetne Olvasóinkat értékesebb nyereményekkel is megörvendeztetni.

Ugyancsak ezúttal találkoznak először új rovatunkkal, a Videoparagrafussal, amelyben néhány jellemző helyzet kapcsán egy tapasztalt jogász ad tanácsot a hozzánk fordulóknak. Levélbeli válaszokra egyelőre nem merünk vállalkozni, a rendelkezésünkre álló terjedelemben azonban – Olvasóink jeligés kérdései alapján – igyekszünk minél több esetre érvényes jogi szakvéleményt közölni.

E számunkban megismertetjük Önöket néhány olyan jeles személyiségnek a videózással való találkozásáról, a videóról mint művészi vagy éppen mint mindennapi használati eszközről alkotott véleményével, akik a közéletben vagy a film, a televízió és a könnyűzene világában tevékenykednek. Legközelebb pedig nagyobb körképet adunk a műsoros kazetták hazai forgalmazásáról és a „szívességi" piacról – természetesen immár közismert rovataink mellett.

Az új évben szeretnénk, ha lapunk rendszeresen, kiszámítható időpontokban jutna el Önökhöz: terveink szerint minden páratlan hónap közepén kell a VHS-nek az újságárusokhoz kerülnie.

Köszönettel vennénk, ha Olvasóink rendszeresen megtisztelnének bennünket leveleikkel és véleményeikkel, ha megírnák, miről olvasnának szívesen magazinunk oldalain. Lehetőség van hirdetések elhelyezésére is: következő számunktól kezdve lehetőleg nem lesz akadálya annak, hogy apróhirdetések révén is segítsük a videósok kapcsolatteremtését.

Földes Gábor

4 Le kell vonni a döntések tanulságait!
6 Aki keres, az kitartó
8 „Miért kellene félni tehetséges emberektől?"
10 A Spielberg-istálló
12 Harcra kész, de érzékeny lelkű
14 Sztárok – hírek – elképzelések
16 Holdállásjelentés
18 Hagyd beszélni a Kutruczot!
21 Kazettakínáló
22 Kaleidoszkóp
24 Photokina – Köln
26 Hírklip
28 Ázsiai ábra
30 Oscar story II.
32 Videomódi
33 Csínján kell bánni a videóval!
34 A kamera mögött: Antal Imre
Ki mit tud a VHS-sel?
35 Kábeltelevízió
A szegedi „kutyaütők"
36 Trükkök a „hetesből"
39 Klipklisék – helyett
40 Videoparagrafus
41 Miért nem vágsz oda egyet?
Rejtvény
42 Por? No!
45 Az ötperces olimpiai bajnok és a visszajátszás

Címlap:
Rózsavölgyi Gyöngyi
Szabó Tiborné

Vértessy Péter Vass István Zoltán

Vándor Ágnes Trethon Judit Szőnyei Tamás Szigeti Zsuzsa Szerényi Gábor

Barabás Klára
Dékán István
Faluhelyi György
Földes Gábor
Hetesi Péter Pál
Kálmán András
Kondor Katalin
Mag Edit
Menthy Mariann
Pittner György
Réz András
Dr. Strasszer Tibor

Berecz Jánossal beszélget Kondor Katalin a videóról, a kényelmességről és a lemaradásról

Le kell vonni a

– Ismerősei azt mondják Önről, hogy azon felnőttek közé tartozik, akik gyermeki örömmel tudnak örvendeni egy-egy technikai újdonságnak, legyen az akármilyen csekélység: „mindentudó" toll, óra stb. Honnan eredeztethető ez az érdeklődése?

– Az az igazság, hogy nem értek igazán a technikához, számomra ezeket az újdonságokat mindig egy kis titok lengi körül. Valószínű ez serkentett arra, hogy ha már a titkot nem tudom megfejteni, legalább használni tudjam a technikai eszközöket.

Ha visszagondolok a gyermekkoromra, eszembe jut, amikor először láttam gőzgépet. Akkor sem az érdekelt, milyen lehet belül, hanem az, hogyan kell használni, alkalmazni. Vagy például, amikor édesanyámmal a malomba hordtuk az őrölnivalót, engem az a folyamat nyűgözött le, hogy ebből liszt lesz, majd kenyér. De a technika mélye nem érdekelt. Nem is lettem se mérnök, se más műszaki ember, de mindig fontos volt számomra, hogy éljek a műszaki fejlődés kínálta lehetőségekkel. Igyekszem is minden újdonságot megszerezni, amit csak tudok, és nem tagadom, hogy képes vagyok nagyon örülni nekik. Aztán később le tudok róluk mondani, és továbbadom a családnak, de fontos, hogy legalább az első hetekben az enyém legyen egy-egy új darab.

– Mi mindent igyekezett eddig minél gyorsabban megszerezni magának?

– Például órákat. Élveztem, miképpen lesznek ezek belül egyre kisebbek és mégis pontos időt mutatnak. Azután újabbnál újabb tollakat vettem, volt is olyan ismerősöm, aki azt mondta, hogy lassan már csak megsúgod nekik, mit írjanak és maguktól meg is írják. Most pedig van egy olyan kis „telefonkönyvem", amelybe 2000 telefonszám táplálható be, és könnyedén zsebredugható.

– Akkor ezek után már meg se kellene kérdeznem, hisz biztos lehetek a válaszban, hogy van-e videója odahaza?

– Van. Ahogy megjelent, igyekeztem beszerezni. Több okból is. Például mert a tévéműsorok közül elég határozottan válogatok. A gyerekeimet is arra igyekeztem nevelni, hogy a műsorújságból jelöljék ki, mi az, ami érdekli őket, és csak azt nézzék, ne pedig reggeltől estig ömlesztve mindent. Nevelt lányom, Viktória például még csak nyolcéves, de már megjelölgeti, amit nézni akar, és én mint nevelőapa ellenőrzöm, helyes-e a választása. Mi valamennyien elfoglaltak vagyunk, és a video nagy segítség abban, hogy „eltegyük" a műsorokat.

Másrészt nálunk családi program is, hogy amikor nem érdekel bennünket a tévéműsor, közösen nézünk meg egy-egy filmet – videón. Es végül nagyon fontosnak tartom ezt az eszközt a politikai életben is, mivel az információtovábbításban roppant jól tud segíteni. Képzelje csak el, hogy mennyivel másabb például egy-egy oktatási igazgatóságon mondjuk ezer ember számára videón lejátszani egy politikai előadást, mint magnetofonon. A kapcsolat így valamivel személyesebb lehet az előadóval, mert látják, hogy itt most mondjuk kacsintott, amott meg gesztusokat tett stb., stb.

– Ön járt már úgy, hogy valamelyik előadását utólag videón lejátszották közönség előtt?

– Igen. Például már évek óta fölveszik az őszi propagandaértekezleteken tartott előadásokat. Ezeket minden oktatási igazgatóságnak elküldik, ahol aztán többen is megnézik. Legutóbb pedig Székesfehérvárott voltam egy aktívaülésen, a találkozót rögzítették, és még azon a héten műsorra is tűzte a helyi kábeltévé. De ugyanez történt a IV. kerületben is, ahol látogatáson voltam, és fölvették az előadásomat, a kábeltévé pedig leadta. Fel is hívtak másnap többen innen a munkahelyről, hogy láttunk ám főnök, tegnap este!

– Zavarja vagy éppen ellenkezőleg, cseppet sem feszélyezi a kamera jelenléte?

– Mindenképpen zavar egy kicsit, mert fegyelmezettebbé tesz. Kamera nélkül lezserebb vagyok, néha még viccet is mesélek, hogy jobban lekössem a hallgatóságot. Ha felveszik az előadást, nehezebben oldódom, mert tudom, más, ha utólag nézik meg, tehát nélkülem találkoznak velem. Aztán meg attól tartok, hogy visszanézhetem magam, no meg mások is megtehetik ugyanezt. És hát utólag mindig kritikusabb az ember! Tehát lelki terhet is jelent számomra, mert rágódom a hibáimon.

– Persze tanulni is lehet a rögzítésből!

– Feltétlenül. Sőt, ha csak lehet, meghallgatom a család véleményét is. Bár az esik a legrosszabbul, amikor ők bírálnak meg, mondván, hogy mit csinálsz te papa, legyél már fegyelmezettebb.

– Volt ilyen?!

– Hajaj! Még az elsőre is emlékszem! Igaz, az még egy rádióműsor volt. Az idősebbik fiam – 6 évesen – végighallgatta a szereplésemet, és azt mondta: jó voltál, csak sokat szipogtál! Képzelje el, ha még látnak is! Akkor még a nyakkendőmnek is jól kell állnia.

– Én csak erre az interjúra készülve tudtam meg, hogy 1983-ban Ön mondta a megnyitóbeszédet Nyíregyházán az első országos videoszemlén. Tudták ott Önről, hogy vonzó-

döntések tanulságait!

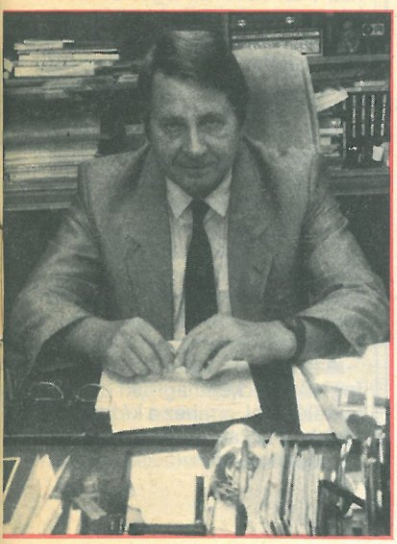

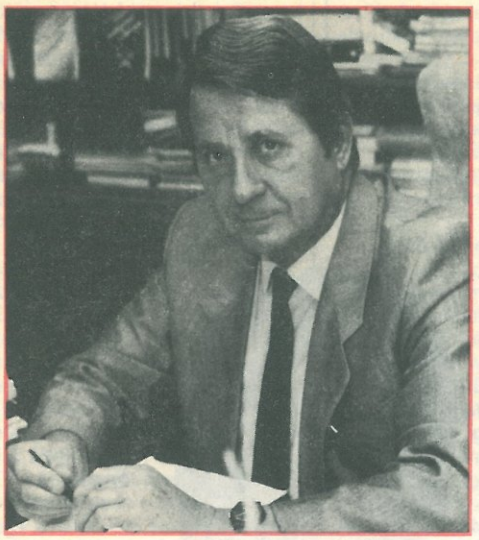

Fotó: Horvát Éva

dik a technikai újdonságokhoz, vagy egyszerűen „csak" mint politikust kérték föl a megnyitásra – hisz végtére az ilyesmi szokás.

– Mindegyik igaz. És én örömmel tettem eleget a meghívásnak, mert úgy éreztem, hogy van mondanivalóm a videóról.

– Gondolom, elsősorban a politikai jelentőségéről szólt. Merthogy arra aligha kell tanítani az embereket, hogy szórakozásra miképp használják a videót, már ha van nekik, ám azt már kevesebben tudják, hogy például tanulni, politikai tapasztalatokat szerezni is lehet vele.

– A Politikai Főiskolán már működik egy olyan műhely, amely előadásokat, vitákat rögzít, és az oktatási igazgatóságoknak megküldi őket. Aztán például a középiskolákban is van most már mindenütt lejátszóberendezés, és úgy tudom, hogy rendszeresen vásárolják a különböző történelmi műsorokat, az oktatást segítik velük.

Szerintem a vállalati vezetésben is használható a video. Mert például, ha sikerül fölvenni egy döntési folyamatot, rögzíteni mondjuk az értekezleteket, majd a megvalósítást is ily módon „lefényképezni", később pedig – az eredmény ismeretében – visszajátszani, megnézni, hol volt üresjárat, miért volt hosszabb a döntési folyamat, mint kellene, hol bizonytalankodtak stb., stb. –, nos mindez hatalmas tanulságokkal szolgálhat.

– Mit gondol, miért késlekedünk ezeknek a módszereknek a bevezetésével?

– Van nálunk egy sajátos sznobizmus. Szeretjük megszerezni, ami hozzáférhető, és aztán megnyugszunk, hogy van. Pedig ezután következik az igazi feladat: hogyan lehetne azt hasznosítani? Itt válunk mi kényelmessé. Pedig intézményeknek – például a Művelődési Minisztériumnak – kellene elébe vágni, hogy mit sugalljanak a társadalomnak, hogyan hasznosítsák kollektíven is például a videót. A kényelmesség az, ami gátat jelent nálunk!

– Ezt Ön már ama bizonyos megnyitóbeszédében is elmondta, 1983-ban. Szó szerint idézem: „Először is gazdára van szükség . . . Egyetlen gazda kell, hogy az ügy élére álljon." *Jól értettem az iménti célzást, hogy ez lehetne a Művelődési Minisztérium is?*

– Én akkor kifejezetten rá céloztam. Legyen ő a gazda. Egyrészt ugyanis nagy felhasználó az oktatásban, aztán mégiscsak egy szellemi műhely, harmadrészt pedig egy állami intézmény, mert hisz én nem társadalmi szervezetre gondoltam, amikor a gazdát kerestem. De még azt is el tudom képzelni, hogy ez a gazda tárgyal az Ipari Minisztériummal arról, hogy milyen technikát honosítsunk meg idehaza, hogy miképpen befolyásoljuk a lakosságot, hogy végre ezt a sokszínűséget – vagy inkább összevisszaságot – egy irányba tereljük. Nahát ez nem valósult meg! Sajnos, a KGST sem ismerte föl idejében, mekkora lehetőség lett volna adaptálni valamelyik rendszert és kollektíven gyártani videót.

– Gondolja, hogy az elmaradás csak pénzhiányra vezethető vissza? Most persze nemcsak a gyártási lemaradásra gondolok, hanem a szakemberképzésre, a kazettaforgalmazásra, a közösségi felhasználásra. Ezekben is volna mit tenni.

– A különböző műhelyek – ahogy én látom például a kábeltelevíziózást –, megtalálják a módját annak, hogy elég modern technikával rendelkezzenek. Én láttam olyan városi kábeltévéközpontot, amely jobban nézett ki, mint a Magyar Televízió egyik-másik stúdiója. Ez persze nem baj. A baj az, hogy ezek a nagy értékű eszközök átgondolatlanul gyűltek össze és féltve őrizve, feudális rendszerben birtokolva működnek, így kulturálisan többségükben holt értékek. Pedig bármelyik ilyen műhely tud olyan produkciót készíteni, amit érdemes lenne elvinni máshová is. De mindegyik önállóan csinálja meg ugyanazt, márpedig egy jól koordinált munkamegosztással gazdagabbak lehetnénk.

– De miért van ez még mindig így?

– Ez a magyar megyerendszer-szemléletből ered: ami a mienk, azt el nem vehetik, a többi nem érdekel bennünket, ha már mi megszereztük.

– Tehát akkor – bár a beszélgetésünkben Ön sok eredményről is szólt – még mindig igazak az öt évvel ezelőtt Nyíregyházán elmondott beszédének mondatai, melyek szerint „soha nem született egy új úgy, hogy ne találkozott volna butasággal és ne keresztezte volna meg nem értés. A lényeg, hogy a szocializmus és az új mindig szövetségesek kell, hogy legyenek. Egyes tényezők, akár személyek, akár intézmények, nehezen értik meg, amikor konkrét döntések kellenek, különösen, ha még anyagi hozzájárulás is szükséges. De ezek csak átmeneti akadályok, átmenetet képezhetnek. A felismerés és az elismerés bármennyi ideig tartson is vagy várasson is magára, előbb-utóbb bekövetkezik és országos elismeréssé és felismeréssé válik. Az új, ez a marxizmus lényege, mindig utat tör magának. Miért ne segíthetnénk ezzel a tanácskozással is annak, hogy utat törjön?"

Segítségre tehát még mindig szükség van.

Szeretnék videózni. Ez így önmagában nem nagy hír, hiszen statisztikai becslések szerint már körülbelül 350 000 videomagnó működik az országban, és legalább 40-50 ezer fizetőképes honfitársammal együtt vágyódom egy lejátszó-felvevő masinára. Hiába. Az illetékesek csak azt tudják biztosra ígérni, hogy jövőre újabb 40-50 ezer fizetőképes magyar fog ráébredni arra, hogy feltétlenül szüksége van egy képmagnóra. Ha jól meggondoljuk, a szerencsés videotulajdonosok élete sem lehet fenékig tejfel, hiszen elkezdődik a véget érni nem akaró kujtorgás a megnézésre egyáltalán érdemesíthető filmek után abban a biztos tudatban, hogy ha sikerül fellelni egy házi archiválásra alkalmas példányt, akkor már csak üres kazetta után kell talpalni. A hazai videopiacot szemlátomást a „segíts magadon, a kereskedelem úgyse segít" kezdetű vezéreszme működteti. Lássuk, milyen az, amikor az eszme valóra válik . . .

A gyanútlan vásárolni szándékozók zöme eleinte szorgalmasan felkeresi a minden szinten agyonreklámozott áruházláncok és kiskereskedelmi vállalatok árudáit, ahol az eladókon kívül rendre csak hozzá hasonló tapasztalatlan vásárlókkal találkozik, videóval nem. Az eladó általában rutinosan sajnálkozik vagy leplezetlenül baleknek nézi az isten tudja miben reménykedő kuncsaftot. A jobbik fajta időnként – minden meggyőződés nélkül – még azt is maga elé mormolja, hogy „. . . azért tessék benézni a jövő héten, hátha . . .". A vevő egy ideig benéz, majd hamarosan feladja. A legszemfülesebb réteg néhány hónap elteltével taktikát változtat. Szorgalmasan böngészi a lapokat, ahol havonta legalább két-három elmélyült helyzetelemző cikkre is rábukkan, melyek pontosan feltárják a videofronton húzódó pillanatnyi erővonalakat. Az ötlet elvileg nem rossz, hiszen a Merkur éveket csúszó kiutalási sorszámai mellett, a videóról szóló hírek között, miért ne jelenhetne meg egy ehhez hasonló: „Itt és itt video kapható" Az újságok tudósításaiból viszont az derül ki, hogy a hazai termelők egyelőre kevesebbet termelnek, mint amennyit nyilatkoznak.

Az Orion például ötödik éve foglalkozik képmagnók összeszerelésével, amihez a kész egységeket, alkatrészeket az Akai cégtől kapja. Mindezért a gyár

AKI KERES, AZ KITARTÓ

hangfalakat ad cserébe. Az ősz folyamán tett nyilatkozatok szerint a cég vezetői rettenetesen sajnálták, de az Akaival kapcsolatos üzleti tárgyalások „nem az elképzeléseknek megfelelően alakultak". Így az 1988-as évre csak 3000 készülék összeszerelésére mertek ígéretet tenni. Mivel nem akartak hiú reményeket kelteni, még azt is gyorsan hozzátették az elmondottakhoz, hogy hazai gyártásról szó sem lehet, hiszen ennek a beruházási igénye több mint 30 000 000 dollár lenne – és bizonyos részegységeket még ezek után is külföldről kéne beszerezni. És ugyebár ki ne hallott volna arról, hogy ilyesmire nálunk mostanában nem futja.

A nyilatkozatokból az is kiderül, hogy a videotonosok is átérzik a helyzet súlyosságát, és legalább annyira sajnálják, hogy tehetetlenek, mint az orionosok. A székesfehérváriaknak a japánokkal gyűlt meg a bajuk. A Világgazdaságban megjelent cikk szerint egykor még abban bíztak, hogy 87-ben már az általuk összeszerelt képmagnók alkatrészeinek több mint felét a korszerű szocialista csúcstechnológia fogja biztosítani. Sajna, a Matsushitával úgymond „nem sikerült szorosabb együttműködést kialakítani". A fő ok a japánok állandó újítási mániája. A Matsushita évente új típust dob a piacra, és mire mi nekilátnánk egy alkatrész legyártásának, addigra ők már rég leveszik azt a típust a termékskáláról. A Matsushita képviselői tehát ragaszkodtak ahhoz, hogy az a biztos, ha az összes alkatrészt ők adják a magyar összeszerelő üzemnek. Így – szintén 1988-ban – csak 5000 képmagnó volt várható tőlük.

Ráadásul a Selectronic nyugatnémet—magyar vegyes vállalat által beígért 10 000 darab ITT képmagnó mennyisége is alkalmatlannak látszik arra, hogy a vevő azt érezze a közeli jövőben, hogy a hazai gyártás és összeszerelés produktumai elözönlik a piacot.

A kialakult helyzet fölött – rangsorban a vevők után – talán leginkább a Kereskedelmi Minisztériumban sajnálkoznak. Mindez persze nem akadályozza meg az illetékeseket abban, hogy az árucsere-egyezmények megkötésekor ne az ennél alapvetőbb cikkeket részesítsék előnyben, vagyis a hazai videoügyet ne Olívaolaj és az Impulse spray ellátás fontossága mögé sorolják.

A minden előzetes reményétől megfosztott vásárlók zöme előbb-utóbb a műszakicikk-felvásárlók és a bizományik kereskedelmi stratégiáiba veti összes maradék bizodalmát. Jó szándék persze itt is akad bőven, képmagnó már annál kevésbé. Időnként persze azért megjelenik egy-egy példány, de ezek többsége leginkább arra alkalmas, hogy teljesen megzavarja a máshoz szoktatott vevőt és eladót egyaránt. A turisták által válogatás nélkül behozott videók jelentős része ugyanis teljesen ismeretlen a hazai szakértők és ügyfeleik számára. Az eladóknak gyakran az is gondot okoz, hogy a legelemibb műszaki paramétereket ismertessék. A minőségről, tartósságról, a készülék esetleges plusz szolgáltatásairól ilyen előzmények után érdeklődni, a vásárlói etikett szerint már eleve illetlenség.

A vevő elvileg próbálkozhat a KERMI-nél is, de ennek sincs sok értelme, mert amíg őt esetleg informálják, addig egy kevésbé bizalmatlan delikvens valószínűleg felvásárolja az értékelés tárgyát. Egyébként a KERMI is bizalmatlan és gondosan ügyel arra, hogy tőle aztán semmilyen információ ki ne szivárogjon. Itt ugyanis szép summáért ellenőrzik a minőséget, és ha egyszer valamiről bebizonyították, hogy jó vagy rossz, ezt csak a vizsgálatot megrendelőnek hajlandóak elárulni. A magánimportból származó videók többsége egyébként számukra is teljesen ismeretlen, az ez ügyben náluk érdeklődő honpolgárt csak tanácstalanságában tudják megerősíteni.

Sebaj, a különböző intézmények és folyóiratok újabban egyre több tesztet közölnek a képmagnók és kazetták minőségéről – állapítják meg örömmel a jól tájékozottak. Igen ám, de minél több ilyet olvas az ember, annál bizonytalanabb abban, hogy mit érdemes megvásárolni a Lajtán túl és e hazában. A tesztek ugyanis gyakran ellentmondanak egymásnak, és ez persze nem a szerkesztők rosszindulatára vezethető vissza, hanem az egységes értékelési szempontok hiányára. Amiről az egyik táblázatban az áll, hogy jó minőségű, az a másik értékelés szerint éppen hogy csak elfogadható. Akinek tehát módjában áll külföldről beszerezni videót (és természetesen a kazettákat, mert itthon az ellátás ezekből is katasztrofális) az nagyrészt az ismerősök jó tanácsaira, a saját műszaki – vagy ennek hiányában hetedik – érzékére van utalva a választáskor. Így a vásárlás vagy sikerül, vagy nem. Arra azonban mérget lehet venni, hogy ha egy videóért valaki hajlandó volt magával hurcolni a „valutakeretes" anyósát vagy a nagymamát, az valóban hoz is magának.

Határőrök becslése szerint naponta több száz képmagnót hoznak be az országba a turisták.

A videoszerzésben megedződött magyart már nem is éri olyan megrázkódtatás, amikor rájön arra, hogy milyen nagy gond a megfelelő film felkutatása.

Egy 1987. év végén megjelent statisztika szerint a nálunk videózók elsősorban a videoklipeket, karate- és egyéb akciófilmeket, rajzfilmeket, kaland- és westernfilmeket, sci-fit, horrort, alkalmanként esetleg a művészfilmeket és végül a pornót nézik szívesen. A Videotéka filmajánlatának nyolcvan százaléka például szocialista filmekből és néhány nyugati művészfilmből áll, a fennmaradó húsz százalék az úgynevezett tömegfilm. A kereslet és kínálat – úgy tűnik – itt sem fedi teljesen egymást. A filmklubok igénylistájáról jó, ha minden hatodik filmet megtaláljuk a tékában. És aki ezen felháborodik, annak állítólag nem a MOKÉP-et, hanem a magas áfát és jogdíjakat kell utálnia.

A kommerszfilm-falók sincsenek jobb helyzetben: amit igazán keresnének a kölcsönzők, azt a Videotéka eleve meg se vásárolhatja. Ezek többsége ugyanis az éppen esedékes kultúrpolitika helyett egy adott nézőréteg igényeit szolgálja. Mielőtt bármelyik film forgalmazásába belekezdhetnének, a MOKÉP köteles a kiválasztott filmet a felügyeleti szervnél (a Filmfőigazgatóságnál) engedélyeztetni, akik ezt vagy megteszik egy formanyomtatványon, vagy a filmet úgy ahogy van, elutasítják. A kínos a dologban csak az, hogy engedélyeztetni csak olyan filmet lehet, amit már megvásároltak, így az elutasított filmek soha meg nem térülő veszteségként jelentkeznének a vállalatnál. Ez persze elég ritkán fordul elő, mert az ilyen látványos veszteséggyártás előbb-utóbb valószínűleg prémium- vagy státusmegvonással is járhatna. A MOKÉP egyik munkatársa finoman így jellemezte a helyzetet: *„– A MOKÉP filmvételi bizottságának illik tudnia, hogy mi az, ami megfelel a kultúrpolitikának, tetszik a Filmfőigazgatóságnak."* Félő, hogy az oly nagyon várt INTERVIDEO-üzletek nyitása után sem oldódhatnak meg azonnal az ilyen és ehhez hasonló problémák.

Videózni még az itthoni siralmas körülmények között is (állítólag) jó dolog. Aki bármit is keres a hazai videopiacon, korántsem biztos, hogy talál. Ami viszont egyértelmű: aki még ezek után is keres, az kitartó.

Menthy Mariann

(Cikkünk nyomdába adásakor még előttünk áll a karácsonyi „ellátási láz". Ritka eset, ha a szerkesztő abban reménykedik, hogy mindazt, amiről hírt ad, a lap megjelenésekor már régen a feledés homálya borítja. Ez most épp ilyen helyzet. Következő számunkban szélesebb körképet adnak a műsoros kazetták ezúttal csak jelzésszerűen érintett forgalmazásáról.)

„M
tehets

– A video és Sándor Pál *régóta „viszonyban van" egymással. Milyen ez a viszony: hűvös, ellenséges, baráti, vagy éppenséggel szerelem?*

– Hosszú és régi történet ez. Amikor kezdődött, akkor sem tudtam megfogalmazni magamnak – mint ahogy ma sem igen –, hogy mit jelent számomra a video. Ez olyan élő viszony, amely folyamatosan változik. Akkor, amikor ez az egész megszületett, amikor megjelentek ezek a fantasztikus, dög nagy kamerák és a mágneses rögzítés, volt az egész filmszakmában valami idegenkedés, felsőbbrendűség-érzés és talán egy ösztönös félelem is ettől a technikától, mint ahogy magától a televíziótól is volt, hiszen nyilvánvaló, hogy az egész videojelenséget a tévé technikai fejlődése hívta elő. Én akkor – mivel örök életemben játékos voltam, vagyok és nyilván maradok is – elkezdtem játszani ezekkel a kamerákkal és rájöttem: ez az új munkastílus hatalmas élvezetet jelent. Másféle képi megfogalmazások bukkantak elő, egy olyanfajta, kicsit színházszerű rögzítési mód, amelyet én mindig is szerettem. Az egész valami nagy csodának, nagy varázslatnak tűnt az elején, anélkül, hogy végiggondoltam volna filozófiailag, technológiailag azt, mit is jelent, mi is van ebben még.

– Ez a játék a tévében történt, legjobb emlékezetem szerint . . .

– Igen, olyannyira, hogy például akkor, amikor a „clip" szó még nem volt jelen a világban, akkor én az első LGT-show-t – persze nem a felfedezők tudatosságával, inkább a hályogkovácsok magabiztosságával – gyakorlatilag videoklipek sorából raktam össze. Sose felejtem el, a televíziós elfogadásnál milyen gondot jelentett az, hogy soha nincs a fiúk kezében hangszer, s így hogy a fenébe fogja tudni majd a külföldi néző, hogy ez egy magyar zenekar itt a képernyőn! Az első találkozásom ezzel a technikával tehát mindenképpen felhőtlen örömű játék volt, s ez, legalábbis én úgy gondolom, visszahatott a filmkészítésemre is. Hát így kezdődött, s most már döbbenten figyelem azt, hogy ez a csoda hogy válik helyenként képzőművészetté, hogyan került közelebb ez a videotechnika által lehetségessé tett műfaj a képzőművészethez, mint az irodalomhoz vagy a filmhez.

– Önálló nyelvnek tartja ezt, vagy csupán arról lenne szó, hogy a video átveszi, felhasználja a képzőművészet évezredes formai, színmegoldási, kompozíciós eszközei közül azokat, amelyeket képernyőn meg lehet mozdítani, jeleníteni?

– Csak érzéseim vannak inkább ezzel kapcsolatban. Én úgy gondolom, hogy születnek a festészet látásmódjának felhasználásával önállónak tűnő dolgok. Keresi ez az egész technika a saját határait; most látszólag „elszalad" a képzőművészet felé, nagy kísérletezés folyik, hogy kiderülhessen: mit tudhat ez a technika látványban, látványtechnikában, formanyelvben produkálni. Most mintha valamiféle „eszközbegyűjtés" történne, hogy aztán majd egy új, önálló művészetté szerveződhessen.

– Van-e a filmes szakmában, a rendezők között valamiféle félelem a videótól? Hiszen eddig kiválasztott emberek joga volt a filmkészítés, az ő privilégiumuk volt az, hogy a mozgóképpel nézők millióihoz jussanak el, most pedig viszonylag kis beruházással, lényegesen egyszerűbb technikával ezt bárki megteheti Magyarországon. Vagyis ha az elmúlt években a godard-i elvek alapján viharos gyorsasággal demokratizálódott a mozgóképkészítés, nem fenyegeti-e a kihalás a rendezők „kasztját"?

– Tisztázzunk valamit: nekem az egész szakmával kapcsolatosan csak egyféle félelmem van. Az, hogy nem tudom jól elmesélni azt, amit akarok. Semmilyen más kenyérféltési félelmem nincs, teljesen hidegen hagy az, hogy mások is csinálhatnak filmet vagy videót vagy akármit. Ez persze magabiztossági kérdés is, nem titkolom. Ma fényképezőgépet akárki a kezébe vehet, de azért még nem mindenki elhivatott fotós. A videóról ugyanígy gondolkodom: belátható időn belül bárki a kezébe vehet egy videokamerát, de csak az igazán elhivatottak vehetnek részt a „versenyben". Ehhez ugyanis mindenképpen tehetség, elhivatottság, élet-ráállozás kell. Itt majd mindenképpen megtörténik a kiválasztódás. Egyébként is: miért kellene félni tehetséges emberektől? Én azt hiszem, hogy teljesen mindegy ma már az, hogy egy *mű* mire készül: celluloidra-e vagy videóra. A nézői befogadás szelektál majd mindenképpen, s ez fogja például azt is meghatározni, hogy mi az, amit kazettán lehet terjeszteni s otthon lehet nézni, s mi az, amire az emberek megveszik a jegyet és elmennek a moziba. Én ugyan hiszek azért abban – s remélem, nem a filmrendezői elfogultság mondatja velem –, hogy ettől a mozi egyáltalán nem fog megszűnni. Én nem ott húznám meg a határvonalat, hogy *vagy* mozi, *vagy* video, s még csak ott sem, hogy mire készül az adott munka, hanem azt tartom perdöntőnek, hogy *mi* készül. S ha fontos, értékes, jó dolog készül, akkor miért ne lehetne azt moziban vetíteni, akár film, akár video formájában?

– Maradjunk egy kicsit még a filmnél, pontosabban a videókazettán forgalmazott játékfilmeknél. Nem érzi-e úgy a rendező, hogy a kazettán való forgalmazással saját műve, „gyermeke" végképp kicsúszik a kezéből, hogy művének utóélete teljesen rejtve marad a számára ezentúl?

– Azt gondolom, hogy valami olyasmi jöhet létre, ami velem is megtörtént. Amikor még nem volt videóm – ami már azóta megint nincs – azt hittem: fantasztikusan jó dolog az, hogy ha hazamegyek, a videókönyvtárból azon az estén azt nézek meg, amit csak akarok. S valami egészen furcsa, meglepő dolog történt: megvolt a videóm, volt egy csomó filmem a pornótól az *„Aranypolgárig"*, és egy idő után valami mégis hiányzott. Hiányzott a filmnézésnek az a közösségi élménye, ami az egész dologhoz alapvetően hozzátartozik. Az, hogy ki kell keresni a filmet a műsorújságból, jegyet kell venni, hogy a moziban emberekkel lehet találkozni, perecet lehet rágni. Ez a rítus, ez a moziban celebrált mise hozzátartozik a filmhez, így teljes a dolog. Ezt nem lehet otthon megkapni, akármilyen tökéletes a gép képminősége, akármilyen méretre is tudja kivetíteni esetleg az ember. Ez más . . .

– Aminek azért szintén van létjogosultsága . . .

– Persze, de hát éppen ezt akarom én itt most már egy ideje megfogalmazni. Egy újabb jelenség kerül be a videóval az életünkbe, amely természetesen egy bizonyos gondolkodásmód mentén változtat magán a filmen is, a mozin is, de én azt hiszem, hogy ez valamilyen békés egymás mellett élés lesz, s tudomásul fogjuk venni, hogy az egyiktől ezt kapjuk, kaphatjuk, a másiktól pedig valami mást. S ez a valami más nem kisebbrendű dolog,

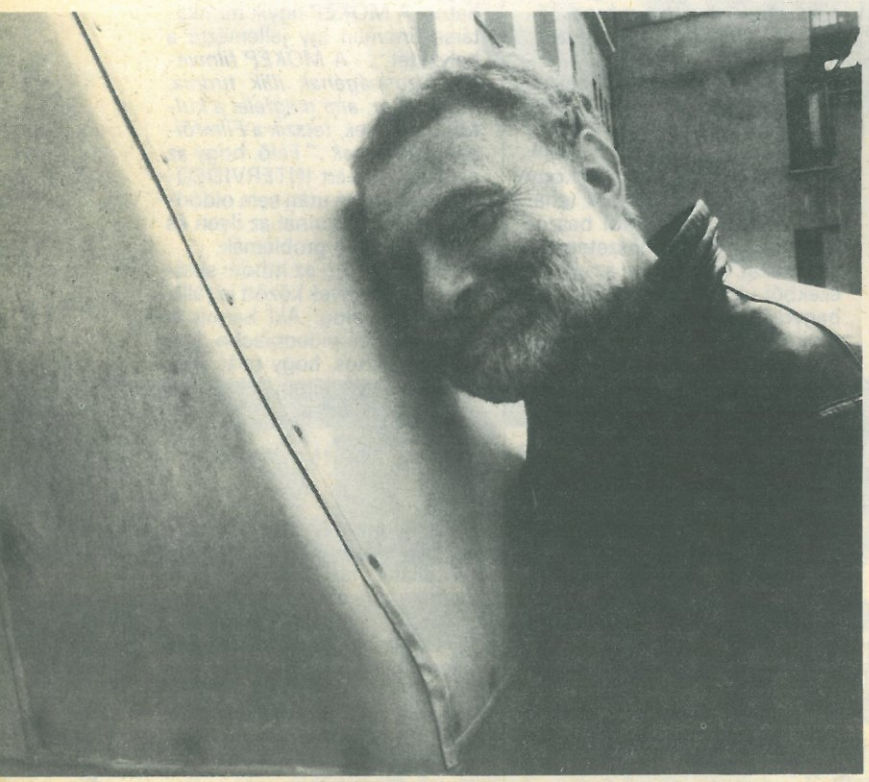

Fotó: Horvát Éva

iért kellene félni séges emberektől?"

de *más*. Szerintem az egész videózás akkor tud érdekessé válni, ha nem veszti el, ha vállalja a *másságát*. Én ezt valóban nem azért mondom, mert filmrendező vagyok, s gyanakszom. Egyszerűen azért, mert mint minden egyébben, ebben is tapasztalható volt a kizárólagosságra törevés, az, hogy valami „ellen" jött létre a video. Ez rendben van, ez természetes is, olyan, mint az apa és a fiú kapcsolata. De a fiú már felnövőben van, s a tagadás majd átfordul valamilyen más minőségbe: átveszi majd az „apától", amire szüksége van, s önálló életet fog élni. Én elég sokat dolgoztam eddig is videóra, s akarok is még a jövőben, és meg kell vallanom: azokat a pályakezdő kollégáimat, akikben még erő, lendület és frissesség van, arra biztatom, hogy ők is tegyék ezt, forgassanak videóra . . .

– *Nyilván nemcsak művészi megokolással persze . . .*

– Van ilyen szempont is, mert hiszen tudjuk, hogy a kultúrára ebben az országban egyre kevesebb, bűnösen kevés pénz jut, s ez alól a film sem kivétel. De van más szemlélet is azért. *Godard*-ék beszéltek annak idején a *camera stylo-ról*, a „filmtöltőtollról", amelyet valójában nem a 16 milliméteres film teremtett meg, hanem a video. Ez most igazán itt van a kezünkben, s átformálja a gondolkodásunkat. A jelenlét, az „akkor történik" érzése, technikailag és gondolkodásmódban egy olyan fajta filmtípusnak a létrejötte, amilyet hagyományos, nehézkes filmkamerával képtelenség elkészíteni, nos ez az, ami hallatlanul izgalmassá teszi a munkát napjainkban. S a mozgékonyság, a „beljebb kerülés" mellett persze szempont az is, hogy akármennyit lehet videóra forgatni; ez a filmszakmában eddig örök probléma volt. Videónál nincs felső határ, megszűnik az a béklyó, hogy valamit fölvehet-e az ember mégegyszer. Ez a látszólag csupán gazdasági vagy technikai kérdés ma egy gondolkodás, egy filozófia kiinduló pontjává válhat. Hallatlan nagy szabadság, hogy bármit föl lehet venni, nincs korlátozás. Olvastam valahol, hogy az *„Apokalipszist" Coppoláék* hatszázezer méternyi nyersanyagra forgatták, ami irgalmatlan mennyiség, de biztos vagyok benne: egy adott ponton valaki ott is megnézte, hogy mennyi van még hátra. Én például a *„Régi idők fociját"* huszonkétezer méterből forgattam, és emlékszem, hogy az utolsó snittekre már csak kis darab anyagaink voltak, az úgynevezett resztlik, ezért gyorsítani kellett a jeleneteket. Ez persze bizonyos módon erősítette a film stílusát. Tehát: ha a celluloid hat az ember gondolkodására, miért ne lenne igaz a dolog fordítva is? Miért ne hatna a video adta iszonyatos szabadság?

– *És például ez a szabadság nem fenyeget azzal a veszéllyel, hogy egyszerűen felborul mindenféle dramaturgiai fegyelem a filmkészítés során?*

– Dehogynem. Fenyegetheti azokat az embereket például – és ezek közé tartozom én is –, akik nem tudják elég pontosan már a kezdet kezdetén, hogy mit akarnak mondani. Így végső soron rengeteg minden marad a vágóasztalra, a montírozásra, tehát annak a fegyelmezetlenségnek, hogy például én egy jelenetet tizenhétféle szögből akarok fölvenni, mert még nem tudom, mi a legmegfelelőbb formája, az igazi kontrollja a montírozásnál van. Arról már nem is beszélve, hogy milyen csodálatos dolog az, hogy az ember a felvételnél visszanézheti, mi az, amit csinált.

– *Térjünk egyetlen pillanatra még vissza az otthoni videokészülék dolgához. Miért is nincs most videója?*

– Pofonegyszerű: eladtam. Untam. Aztán kaptam egyet kölcsön a stúdiótól, azt vissza kellett adni. Nem veszek, nem hiányzik. Többet olvasok, és ha meg akarok nézni egy filmet, akkor elmegyek a moziba, vagy ha van egy érdekes videoanyag, akkor azt láthatom valamelyik barátomnál, esetleg kinn, a gyárban. Semmiféle hiányérzetem nincs . . .

– *És akkor, amikor még volt, megnézegette a saját, korábbi filmjeit?*

– Nem . . . Őszintén mondjam?

– *Persze.*

– Szóval: dehogynem. Furcsa dolog otthon szembenézni egy monitorral. Ilyen értelemben eléggé szemérmes vagyok, így hát ezt egyedül csináltam mindig. De azt, hogy egy jelenetet hogy kellett volna másképpen csinálni, vagy egy színészi pillanatot másképp megoldani, egy film végét hogy kellett volna másképp kitalálni, azt az ember már tudja, így ha visszanézi videón a filmjét, nem lesz a számára semmiképp sem tanulságos. Mert ebben a szakmában többek között az a csodálatos, hogy nincs két egyforma pillanat, nincs két egyforma film.

Vértessy Péter

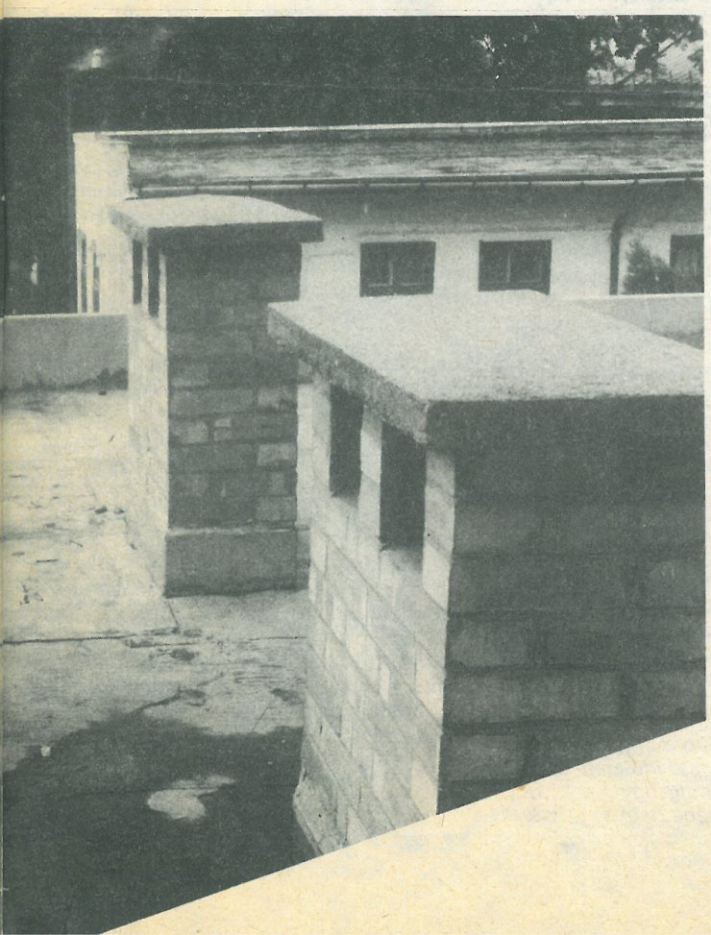

Beszélgetés Sándor Pállal

A SPIELBERG-

Spielberg és barátja, George Lucas egyetértett abban, hogy a hollywoodi álomgyár megérett a megújulásra, és a stúdiók rövidlátását ellensúlyozandó, számos lépést tettek ennek érdekében. Minden lehetőt elkövettek azért, hogy a Dél-Kaliforniai Egyetem film- és televízióoktatási központja több pénzt kapjon, s ők maguk is nagyobb összeggel szálltak be, amellyel elősegítették egy komplex hangstúdió, kevető-, vágó- és vetítőegység beszerzését. Spielberg személyes segítséget is nyújtott két fiatalembernek, *Robert Zemeckisnek* és *Bob Gale-nek*, akik a Dél-Kaliforniai Egyetemen végeztek, olyan formában, hogy első munkáiknak ő volt a producere és persze financiálisan is támogatta őket. Talán éppen azért, mert Spielberg még jól emlékezett arra, amikor a hatvanas évek elején 16 mm-es filmjeivel házalnia kellett Hollywoodban – és sorra becsapódtak előtte a nagy stúdiók kapui . . .

1978-ban a két Bob – Zemeckis és Gale –, akik nagy *Beatles*-rajongók voltak, írtak egy forgatókönyvet *„I Wanna Hold Your Hands"* (Hadd fogjam meg a kezed) címmel. Spielberg segítségével a Universal Studioshoz kerültek, ahol a rendező beprotezsálta őket a tehetségkutatónál – a hölgyet *Verna Fieldsnek* hívták és a *„Cápa"* vágója volt –, aki új beosztásában is szívesen segített Spielbergnek és pártfogoltjainak. Mrs. Fields 2,6 millió dollárt szerzett a készítendő filmre, amely a Beatles-együttes 1964. évi amerikai turnéjából merítette cselekményét. A kritikusok méltatták a filmet, a közönség azonban nem volt igazán oda tőle, mivel a híres angol együttes csupán a korabeli híradófelvételekben jelent meg . . .

Spielberg az ifjoncok támogatása mellett saját rendezői ambícióiról sem mondott le, sőt elhatározta, hogy elkészíti élete első vígjátékát. A forgatókönyv megírására – alapos előzetes konzultáció után – ismét a két Bob vállalkozott. Az *„1941"* (magyarul – ki tudja, miért – Meztelenek és bolondok címmel került vászonra) bemutatója 1979-ben volt. A film Los Angelesben játszódik, a japánok Pearl Harbour-i támadását követő napokon. *„Úgy átgyúrtuk a történelmet, mint a rétestésztát* – mesélte Spielberg –, *leforgattuk a Nagy Légitámadást, ahogy L. A.-ben megtörténhetett volna."*

A sikeres forgatókönyvíróknak Spielberg a következő filmjük létrehozásában is segített. A *„Used Cars"* (Használt kocsik) 1980-ban készült el, bolondos komédia egy testvérpárról, akik használt autókkal kereskednek, s közben egymás vetélytársaivá válnak. Robert Zemeckis bebizonyította, hogy kiváló rendező – ezt még a közismerten háklis és igényes Spielberg is elismerte –, a kritika pedig értékelte a film különleges humorát: az alkotók egy régen feledésbe merült vígjátéki formát élesztettek fel, a népies karikírozást.

Spielberg egyre inkább megkedvelte a produceri státust. 1982-ben, amikor befejezte a *„Frigyláda . . ."* utómunkálatait, belevetette magát a *„Poltergeist"* (Kopogó szellem) forgatókönyvének megírásába is. Szívesen megrendezte volna a saját „lidérces álmait" reprezentáló történetet, de akkor már megkezdte az *„E.-T."* forgatását, és a stúdiók belső szabályai szerint nem lehet két filmet egyszerre rendezni. Így hát fájó szívvel szerződtette rendezőnek *Tobe Hoopert*, míg ő maga társproducerként borzolta fel az alkotók és a szereplők idegeit újabb ötleteivel.

1984-ben egy huszonöt éves fiatalember, *Chris Colombus*, aki még öt évet nyugodtan le is tagadhatna életkorából, írt egy forgatókönyvet, amelyben szörnyek, bizonyos gremlinek szerepeltek. *„Egy horrorfilmet, sőt szörnyfilmet akartam megírni"* – mesélte Colombus egy fényűző villában ücsörögve, amelyet a Universal Studios bocsátott a stáb rendelkezésére. *„Amikor Spielberg elolvasta, hiányolta belőle a humort, ezért kitaláltunk, néhány viccet, a gremlineknek egyéniséget adtunk, és Steven még jó néhány hajmeresztő ötlettel járult hozzá a sztorihoz."* Ugy tűnik, Spielberg pártfogoltjainak száma eggyel szaporodott . . .

Egy évvel később, 1985-ben két filmet forgatott le Spielberg „égisze" alatt. A *„The Goonies"* (kb. A csibészek) rendezője *Richard Donner* volt, mivel Spielberg tartotta magát ahhoz az elhatározáshoz, hogy nem rendez olyan filmet, amelynek ő írta a forgatókönyvét, vagy csak bele is szólt. A dialógusokat ismét Chris Colombus írta, a rendező, Donner pedig így nyilatkozott: *„Steven egész idő alatt lélekben velünk volt. Bár mindig figyel arra, hogy nem ő a rendező, néha nem bírja visszafogni magát és ontja a jó ötleteket, úgyhogy az ember kénytelen mindegyiket felhasználni."*

1985 nyarának a másik Spielberg-filmje a *„Back to the Future"* (Vissza a jövőbe), ebben a két Bob: Zemeckis és Gale ismét együtt dolgozott. Zemeckis ugyan egy időre kivált a csapatból, mert megrendezte az *„Indiana Jones"* kalandjainak szellemében fogant *„Romancing the Stone"* (A smaragd románca) című filmet, de hamarosan visszatért és bekapcsolódott az előzetes munkálatokba. Nem tisztelte túlságosan mesterét, a filmbéli McFly család életének bemutatásakor Spielberg kedvenc kertvárosi famíliájának paródiáját hozta létre, ám az nem haragudott meg, jót szórakozott az ötleten. Nem véletlen, hogy a filmben felbukkan Spielberg néhány kedvenc vesszőparipája is: a felnőtt világgal szembenálló serdülő, a sci-fi, a modern technológia, a humor, az üldözéses jelenetek, meg persze az orgonamuzsika.

1986-ban Spielberg ismét producer szerepet vállalt: bizonyára nem véletlenül ismét Chris Colombus írta a *„Young Sherlock Holmes"* (Az ifjú Sherlock Holmes) forgatókönyvét. Az 1870 karácsonyán játszódó történet a leendő nagy detektív és barátja, *Watson* (a későbbi doktor) fiatalkoráról szól. Spielberg valósággal lubickolt *Sir Arthur Conan Doyle* szereplőinek elképzelt ifjonti lelkében, tanácsait a forgatókönyvíró és *Barry Levinson*, a rendező csak nagy rekeszizomfájdalmak bekövetkeztével tudta akceptálni.

A még ma is csak 41 éves Spielberg, a mozi egyik fenegyereke, lassan felnőtt lett. Nevelgeti az új generációt, segíti a tehetségek kibontakozását. Persze azért a saját munkáit sem hanyagolja el, már nekilátott Indiana Jones kalandjainak harmadik részéhez, a főszerepben ismét *Harrison Forddal*, akinek filmbeli papáját *Sean Connery* alakítja . . . Spielberg elsőszülött gyermeke, *Max Samuel* immár hároméves, a büszke atyának övele is foglalkoznia kell. Az utódlás tehát minden téren biztosítva van, de Spielberg azért még korántsem óhajt visszavonulni . . .

Trethon Judit

ISTÁLLÓ

Jelenet „Az ifjú Sherlock Holmes" című filmből

Tobe Hooper

Neil Canton, Robert Zemeckis és Michael J. Fox

A *„Cápa"* és a *„Harmadik típusú találkozások"* hatalmas sikere után *Steven Spielberg* az egyik legkeresettebb hollywoodi rendező lett. Úgy érezte, hogy *George Lucas, Francis Coppola* és mások, no meg természetesen ő maga tarthatják magukat joggal Hollywood igazi örököseinek. De a rendező arra is odafigyelt, hogy kik veszik majd át tőlük a stafétabotot. *„Ha minden egyes stúdió* – nyilatkozta Spielberg *– filmjei nyereségéből csak egy-egy millió dollárral támogatná a filmfőiskolákat, olyan filmiparunk lehetne, mint amilyet* Davisd O. Selznik *és* Irving Thalberg *hozott létre a negyvenes években. Ostoba dolognak tartom, hogy a nagy stúdiók nem figyelnek oda az új tehetségekre. Ha ők nem néznek előre, a film jövőjére, vajon ki fogja ezt megtenni helyettük?"*

A gremlin telefonál

Steven Spielberg

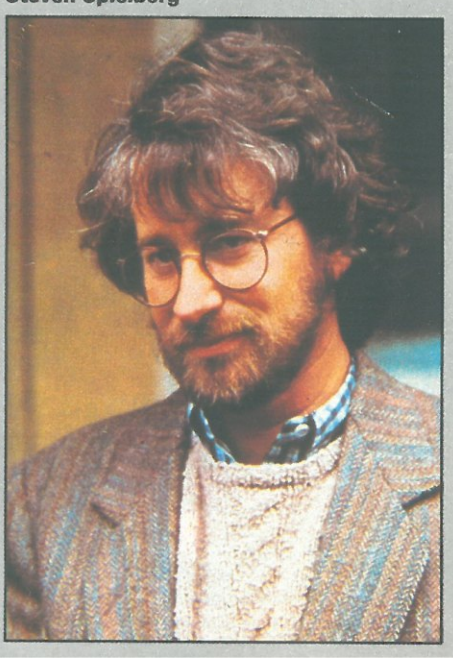

BOA CONSTRICTOR

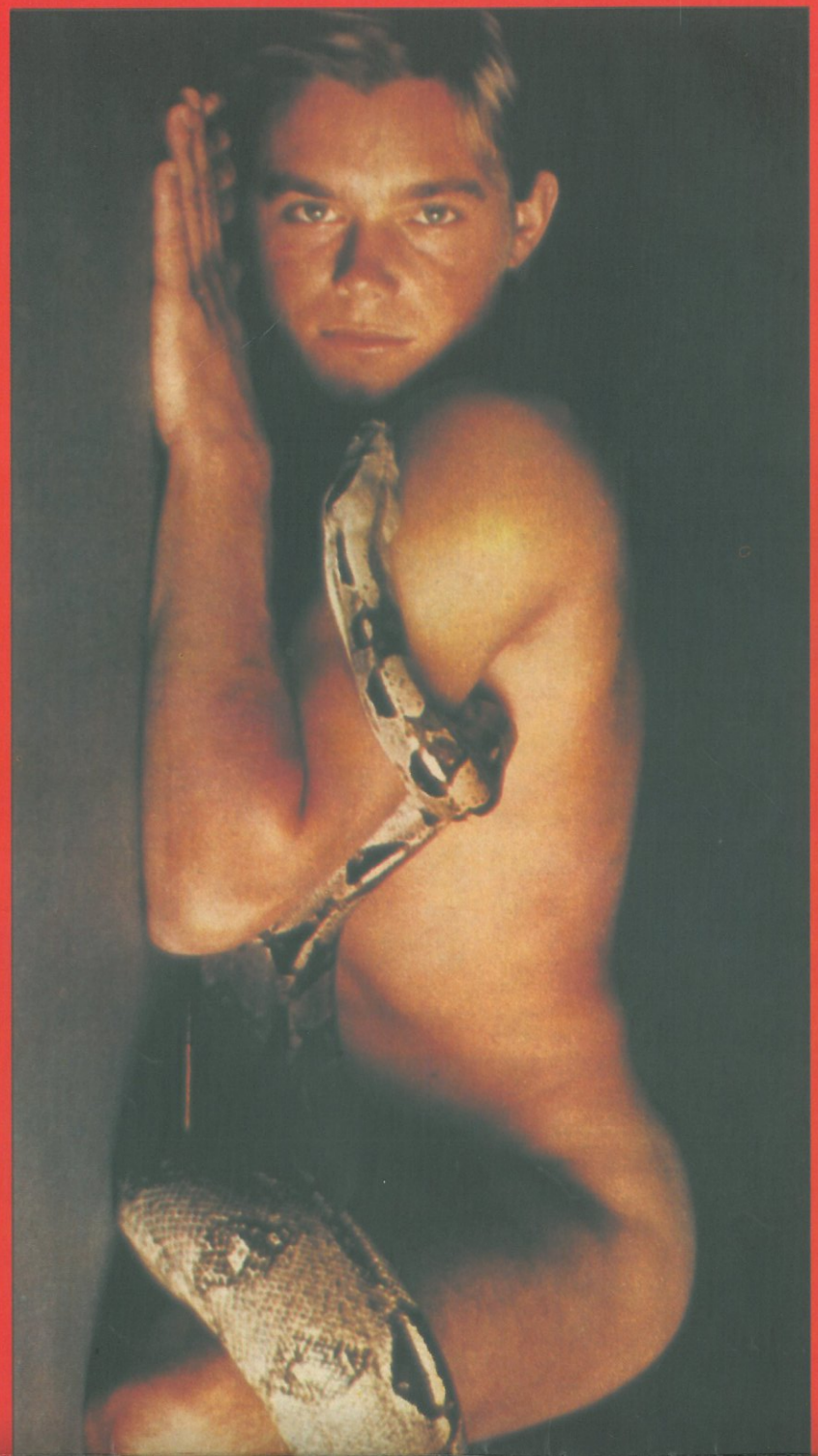

PYTHON MORULUS

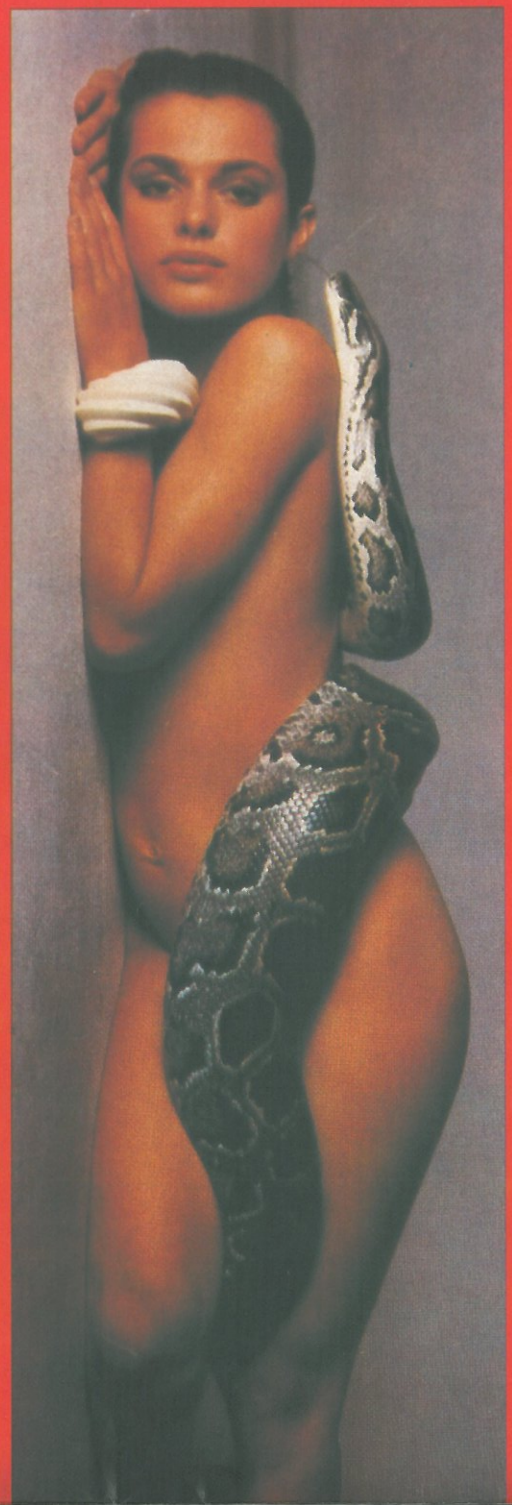

Michael Bichn

Civilben

A „Terminatorban"

Az „Aliensben"

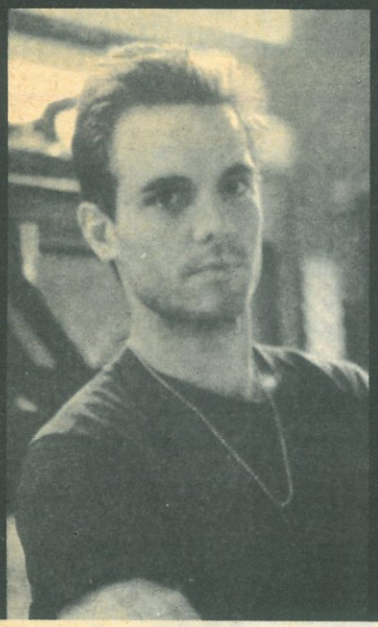

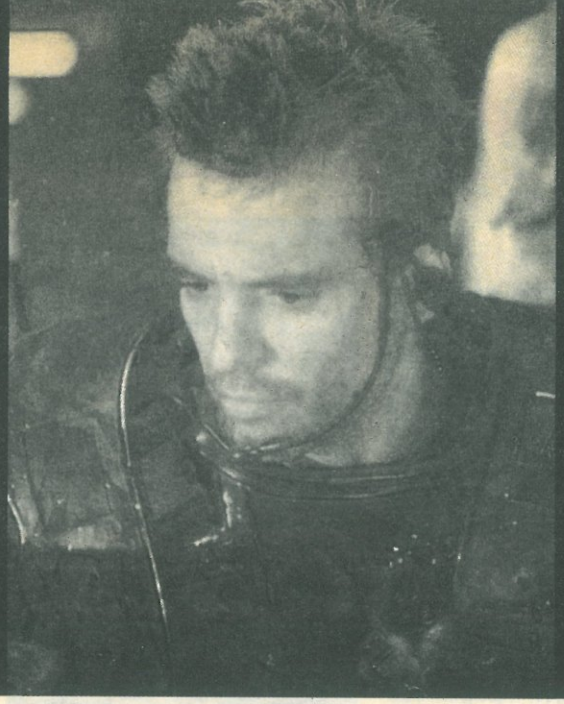

Harcra kész, de érzékeny lelkű

Magas, izmos, szikár, jó megjelenésű, harcrakész, de érzékeny lelkű. Ezeket a tulajdonságokat hordozta sci-fi szerepeiben *Michael Biehn* amerikai színész. A *„Terminator"* (A halálosztó) című filmben megkockáztatta az időutazást, a XX. századi hatóságok hitetlen értetlenségét, hogy megmentse a sötét jövendő zálogának, John Connornak az édesanyját, és vállalta, hogy felveszi a harcot a megállíthatatlan androiddal, akit *Arnold Schwarzenegger* alakított. A filmben elsősorban az üldözés dominál, de Biehn játéka felhívja a nézők figyelmét arra, hogy tulajdonképpen egy gyönyörű szerelmi történetről van szó, aminek a végén Sarah *(Linda Hamilton)* már a jövőből jött Kyle Reese gyermekét hordja, így a cselekmény emberi tényezője sem elhanyagolható.

A „Terminator" rendezője, *James Cameron* nagyon meg volt elégedve Biehn alakításával, ezért a következő filmjében az *„Aliensben"* (A bolygó neve: halál) szintén szerepet adott neki: Hicks tizedesét, aki egyik túlélője lesz a végzetes kommandó-akciónak, és amelyet eredetileg *James Remarnak* szánt. *„Négy hónapos szerződésem volt Cameronnal* – nyilatkozta Remar –, *de sürgős ügyek szólítottak haza. Így Jim (Cameron) kerített egy fickót, aki majdnem olyan jól játszott, mint én szoktam . . ."*

Biehn örült a lehetőségnek, bár tartott attól, hogy egy újabb kemény legény a *„Terminator"* után nem fog nélkülözni valamiféle hasonlóságot. De Cameron megoldotta a problémát, leült és elbeszélgetett a színésszel.

„Az egyik jó dolog Jimben az, hogy imád filmet csinálni és ezt az örömet megosztja munkatársaival is. Szeret a filmről csevegni, épp olyan, mint egy tanár, aki szívesen tanítja a tantárgyát, ahogy mesél a kameráról, az előtétlencsékről, a felvételekről, a vágásokról. Kész filmszakember lesz, aki végighallgatja. Ezek után öröm szerepelni a filmjében! – nyilatkozta Biehn.

Michael Biehn az *„Aliensben"* is sikert aratott. E két, Magyarországon is bemutatott film után illendő megismerkednünk magával a színésszel is. 1957-ben született Nebraskában. Az arizonai egyetemen sajátította el a színészmesterség alapelemeit, itt *Carrol Baker* exférje, *Jack Garfein* volt a tanára. 1977-ben Los Angelesbe költözött, először tv-reklámfilmekben szerepelt, majd a *„Logan's Run"* című tv-sorozatban kapott szerepet, ezt követte az *„Operation Runaway"*, a *„James at 15"*, a *„Police Story"*, a *„Family"*, a *„Fire in the Sky"* és a *„Zuma Beach"* néhány epizódszerepe. Első jelentősebb filmszerepét a *„The Fanben"* játszotta 1981-ben. Itt *Laureen Bacall* partnereként egy pszichotikus zavarban szenvedő ifjoncot játszott, aki fülig beleesik egy Broadway-színésznőbe. A következő film *Franc Roddam* alkotása, a *„The Lords of Discipline"*, amelyben egy ifjú, rasszista, kegyetlen kadétot alakított. Majd ismét a tv következett: a *„Deadly Intentions"* című négyrészes sorozatban egy skizofréniás doktort alakított, aki érzelmileg teljesen kikészíti a feleségét. A *„Külvárosi körzet"* három epizódjában is feltűnt, természetesen visszataszító, negatív szerepben.

Biehn saját bevallása szerint kedveli a negatív figurákat. *„A rosszfiúk, a rohadt, rasszista alakok, a pszichopaták alakítása sokkal több munkával jár, mint a pozitív hősöké* – nyilatkozta nemrég. – *A jófiúk megformálása, mint Kyle Reese vagy Hicks, fizikailag roppant fárasztó volt, és bár kedvelem a scifit, jobban szeretném, ha az igazság győzelme kevesebb megerőltetéssel járna."*

Biehn reményei nem váltak valóra, mert *Carl Schultz, „The Sevent Sign"* (A hetedik pecsét) című filmjében ismét belekerült egy apokaliptikus thrillerbe, amely egy lélek nélkül született gyermekről szól. Most már csak abban bízhat, hogy ifjú hitvese nem ilyen fiúval ajándékozza majd meg . . .

Trethon Judit

SZTÁROK

Éjjeli életmódot folytat. Nappal lustának, nyugalomkedvelőnek látszik, csak akkor zökken ki nyugalmából, ha valami zsákmány kínálkozik. Ilyenkor áldozatára ront, harapva megragadja, majd körtekeri teste elülső részét. Elejtett zsákmányát nyelvével tapogatja, hogy megtalálja a kedvező pontot a nyeléséhez. Képünkön a sztár Nastassia Kinsky társaságában látható.

Bőrén vörösesbarna, sárga és vörös árnyalatok uralkodnak. Ritkán nő meg négy méternél hosszabbra. Elsősorban kisebb emlősökkel és madarakkal él. Bár főként éjjel tevékenykedik, nappal sem szalasztja el a kínálkozó zsákmányt. Gyakran felmászik a fákra és ott leselkedik áldozatára. Nem ritka, hogy kis társaságokban 4-6 példánya van együtt. A sztárt ezúttal Christopher Atkinson láthatják.

BRIGITTE NIELSEN filmet rendez! A hír igaz, de . . . Megnyugtatásul közölhetjük, hogy a dán származású színésznő a *„Domino"* című filmben alakít rendezőt, akit egy titokzatos telefonáló zaklat, mígnem fordul a kocka . . .

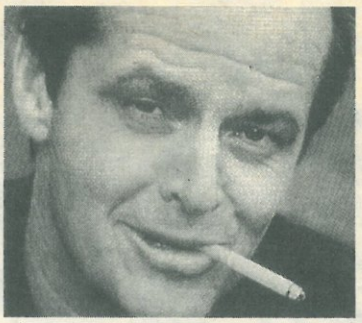

JACK NICHOLSON legújabb feladata a *Joker* megformálása abban a filmben, melyet *Tim Burton („Beetlejuice")* rendez. A feladat nehézségi foka nem ismert, a gázsi összege viszont igen: a színész 5 millió dollárt kap a háromhetes forgatásért.

A spanyol rendezősztár, *Carlos Saura („Carmen") Werner Herzog* nyomdokain: *Aguirre* nevű hódítóját a legendás Aranyföld keresésére indítja. *Klaus Kinski* szerepét **OMERO ANTONUTTI** vette át.

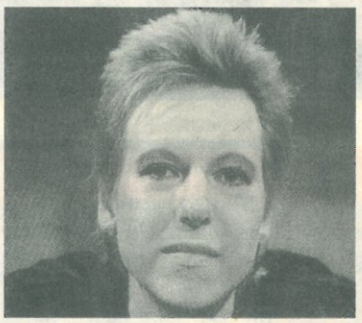

Előző számunkban jelentettük, hogy *„Én és Ő"* címmel igen különleges filmmel jelentkezett **DORIS DÖRRIE.** A rendezőnő új alkotása most a pénz körül forog, így aztán a cím nem is lehet más, mint *„Geld"*. A két főszereplő: *Katharina Thalbach* és *Sunnyi Melles.* (Utóbbi a legjobb tudomásunk szerint, a neve ellenére sem magyar . . .)

S ha már **KLAUS KINSKI:** hogy léteznek filmek, melyek nem kárhoztatják a színészt a kihívóan és megvetően játszott figurák egysíkú megformálására, íme a bizonyíték. *Paganini* életútjának bemutatásával kiléphet a skatulyából, ehhez azonban kevés külső segítséget kap: ő maga a rendező, a forgatókönyvíró és a főszereplő.

Az *„Égbolt Berlin fölött"* után *„A világ végéig"*. Földünk 16 pontján kívánja forgatni új filmjét **WIM WENDERS.** Az alkotógárda még igen hiányos: csak annyit tudni, hogy élettársa – *Solveig Dommartin* – a női főszereplő, az operatőr pedig *Robby Müller* lesz.

A „dzsémszbondiáda" folytatódik. Az immár 17. rész a *„License Revoked"* (Engedély visszavonva) címet kapta és az új Bond – **TIMOTHY DALTON** – a Karib-szigetek kábítószercsempészeivel kerül összeütközésbe. A végkifejlet persze nem lehet kétséges . . .

A *Mirage Pictures* társaság, producere, **SYDNEY POLLACK** vezetésével új, sporttémájú filmet készít, mely a baseball rejtelmeibe avatja be a nézőt. A főszereplő, *Tom Berenger* maga is komoly előtanulmányokat folytatott a tárgyban. A *„Major League"* rendezője *David Ward.*

MERYL STREEP játssza a főszerepet a megtörtént esetet feldolgozó *„Evil Angelsben"*, ahol egy ausztráliai anyát – minden bizonyíték hiányának ellenére – eltűnt gyermekének gyilkosságával vádolnak.

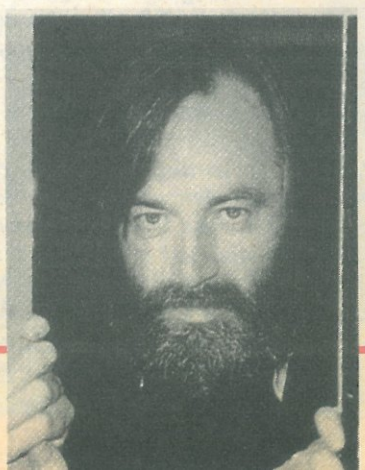

BILL FORSYTH, akinek utolsó filmje *(„Houskeeping")* az idei müncheni fesztiválon került bemutatásra, *Burt Reynolds* főszereplésével készíti következő produkcióját. A történet váza: egy hivatásos betörő fiatal fiút vesz maga mellé tanoncnak. Cím: *„Breaking In"*.

Elképzelések

DUSTIN HOFFMAN első kísérlete a kamera „túloldalán" nem volt sikeres, a *„Megpróbáltatás órája"* végül is a barát, *Ulu Grosbard* munkája nyomán készült el. Hoffmant nem törhette le a balsiker, mert a *„The Dead Poet's Society"* (Elhunyt költők társulata) tervezett stáblistáján megintcsak nem a szereplők között találjuk a nevét.

BARBRA STREISAND legközelebbi tervei között viszont annak a filmnek az elkészítése szerepel, amely a neves *Life*-fotóriporternő, *Margaret Bourke-White* életét mutatja be. Barbra mind a főszerep alakítását, mind a rendezést magára vállalta.

JOEL SCHUMACHERRŐL nem mondható, hogy maradt a kaptafánál . . . Az egykori kirakatrendező, majd divattervező immáron mint filmrendező-szerző-producer munkálkodik; most éppen a *„Cousin, Cousine"* felújításán. A szereplőgárda sem akármilyen: *Isabella Rossellini, Ted Danson, Sean Young* és *Lloyd Bridges.*

JACQELINE BISSET bőrének barnás színárnyalatát Rhodos szigetén nyerte el, a napvédőkrém felvitelében pedig *James Fox* is a segítségére lehetett. Filmet is forgattak *„High Season"* (Főidény) címmel, melynek rendezője egy elsőfilmes hölgy, bizonyos *Clare Peploe* volt, *Bernardo Bertolucci* felesége.

OLYMPIA DUKAKIS, az idei Oscar nyertese a legjobb női mellékszereplő kategóriában *(„Holdkóros")*, ismét kamerák előtt. Partnerei: *John Travolta, Kristie Alley* és *George Segal.* Rendező: *Amy Heckerling,* cím: *„Daddy's Home"* (A papa otthona).

JAN NIKLAS hosszantartó amerikai színészstúdiumok és több visszautasított forgatókönyv ajánlat után, ismét kamerák előtt. A *Claude Chabrol* rendezésével készülő krimi címe: *„Dr. M."*

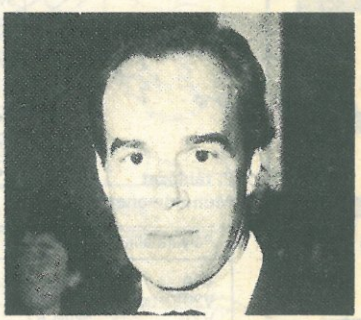

BOB RAFELSON új filmjének forgatási időpontja a Hollywoodban zajló sztrájk miatt teljesen bizonytalanná vált. A *„Mountains of the Moon" Sir Richard Burtonnek* – nem, nem a színész, hanem a Nílus forrása felfedezőjének – kalandos életét kívánja bemutatni.

AKIRA KUROSAVA minden bizonnyal a filmkészítéssel tartja magát fiatalon. A 78 éves mester új filmjének a 89 februárjában indítandó forgatásához már megnyerte *Steven Spielberg* produkciós társaságának támogatását, illetve *George Lucas* asszisztenseinek a segítségét. A különleges effektusok garantálva.

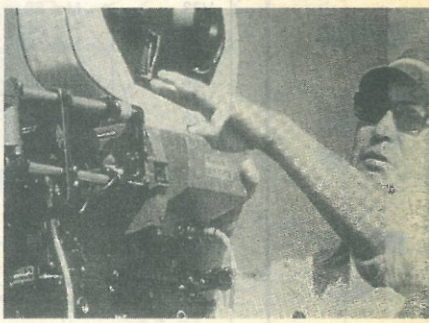

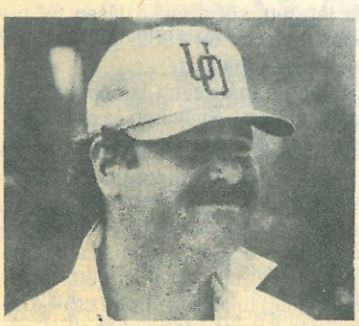

ROB REINER néhány rendezőtársával egyetemben megalakította a *„Castle Rock Entertainment"* nevű produkciós társaságot. Az egyesülés az elkövetkezendő öt év során mintegy 180 millió dollárt kíván filmek készítésére fordítani. Reiner tervei között egy komédia forgatása szerepel *Billy Crystal* és *Meg Ryan* főszereplésével.

A *„Live Aid"* című mammutlátványosság szervezésével világhírnévre szert tett **BOB GELDOF** idejéből és energiájából egy filmforgatókönyv megírására is futotta – társszerző: *Philip Davidson* –, sőt úgy hírlik, hogy az év végén kezdődő forgatás során az ex-punk a rendezést is magára vállalja. Tervezett cím: *„Cowboys".*

1. táblázat
Műsorok

(Clear = nem kell dekódolni)

Csatorna	Műhold	Elhelyezkedés	Nyaláb	Polarizáció	Frekvencia	Órák	Audio	Video	Kódolás
Anglovision	Intelsat VAF11	27.5°W	3E	V	11.515GHz	6-7	6.60MHz	PAL	Clear
The Arts Channel	Intelsat VAF11	27.5°W	3W	H	11.135GHz	3	6.60MHz	PAL	Clear
BBC 1/2 (Mix)	Intelsat VAF11	27.5°W	4W	H	11.175GHz	8	6.65MHz	PAL	Sat-Tel SAVE
BR3 (Bayerisches Fernsehen)	Intelsat VAF12	60.0°E	4W	H	11.173GHz	8-9	6.65MHz	PAL	Clear
Canal J	Telecom-1 F2	5.0°W	R2	V	12.564GHz	10	5.80MHz	PAL	Clear
The Children's Channel	Intelsat VAF11	27.5°W	2W	H	11.015GHz	10	6.60MHz	PAL	Clear
CNN	Intelsat VAF11	27.5°W	2E	V	11.155GHz	24	6.65MHz	PAL	Clear
3Sat	Eutelsat-1 F1	13.0°E	3W	H	11.175GHz	8	6.65MHz	PAL	Clear
3Sat	Intelsat VA F12	60.0°E	1W	H	10.973GHz	8	6.65MHz	PAL	Clear
Eins Plus	Intelsat VA F12	60.0°E	5W	H	11.549GHz	4-5	6.65MHz	PAL	Clear
Eureka	Intelsat VA F12	60.0°E	6W	H	11.599GHz	6	6.65MHz	PAL	Clear
Filmnet	Eutelsat-1 F1	13.0°E	9W	V	11.140GHz	24	6.60MHz	PAL	Matsushita
InfoFilm&Video (Norge)	Intelsat V F2	1.0°W	2W	H	11.015GHz	2-3	6.60MHz	PAL	Clear
IRIB (Iran)	Intelsat V F5	63.0°E	2E	V	11.155GHz	10	6.80MHz	SECAM	Clear
La Cinq	Telecom-1 F2	5.0°W	R3	V	12.606GHz	17	5.80MHz	SECAM	Clear
Lifestyle	Intelsat VA F11	27.5°W	3W	H	11.135GHz	4	6.60MHz	PAL	Clear
M6	Telecom-1 F2	5.0°W	R4	V	12.648GHz	10	5.80MHz	SECAM	Clear
MTV	Intelsat VA F11	27.5°W	2W	H	10.975GHz	24	6.65MHz	PAL	Clear
Musicbox-KMP	Intelsat VA F12	60.0°E	3W	H	11.137GHz	24	6.65MHz	PAL	Clear
New World Channel	Intelsat V F2	1.0°W	5W	H	11.470GHz	0-1	6.60MHz	PAL	Clear
NRK (Norsk Rikskringkasting)	Eutelsat-1 F2	7.0°E	6W	H	11.642GHz	8-9	DIGITAL	C-MAC	CLEAR
Premiere	Intelsat VA F11	27.5°W	2W	H	11.015GHz	8-9	6.60MHz	PAL	Clear
RAI Uno	Eutelsat-1 F1	13.0°E	1W	H	11.007GHz	18	6.60MHz	PAL	Clear
RTL Plus	Eutelsat-1 F1	13.0°E	8E	V	11.091GHz	11	6.65MHz	PAI	Clear
SAT 1	Eutelsat-1 F1	13.0°E	10W	V	11.507GHz	10	6.65MHz	PAL	Clear
Satellite Information Services	Intelsat VA F11	27.5°W	5/6W	H	11.591GHz	3-4	DIGITAL	B-MAC	S-AB-MAC
Screensport	Intelsat VA F11	27.5°W	3W	H	11.135GHz	6	6.60MHz	PAL	Clear
Sky Channel	Eutelsat-1 F1	13.0°E	6W	H	11.650GHz	18	6.65MHz	PAL	Oak Orion
Super Channel	Eutelsat-1 F1	13.0°E	12W	V	11.674GHz	24	6.65MHz	PAL	Clear
SVT 1	Intelsat V F2	1.0°W	3W	H	11.133GHz	6-7	DIGITAL	C-MAC	Tandberg C-MAC
SVT 2	Intelsat V F2	1.0°W	4W	H	11.178GHz	6-7	DIGITAL	C-MAC	Tandberg C-MAC
Teleclub	Eutelsat-1 F1	13.0°E	7W	V	10.987GHz	8	6.50MHz	PAL	Clear
TV5	Eutelsat-1 F1	13.0°E	4W	H	11.472GHz	7-8	6.65MHz	PAL	Clear
WDR3	Intelsat VA F12	60.0°E	2W	H	11.009GHz	7-8	6.65MHz	PAL	Clear
Worldnet	Eutelsat-1 F1	13.0°E	4W	H	11.491GHz	4	6.65MHz	PAL	Clear
Worldnet	Eutelsat-1 F2	7.0°E	5W	H	11.591GHz	4	6.60MHz	SECAM	Clear
Worldnet	Telecom-1 F2	5.0°W	R6	V	12.732GHz	4	5.80MHz	NTSC	Clear

2. táblázat
Műholdmenetrend

Pályára állítás	Időpont	Hordozórakéta	Műhold
V19	Aug 87	Ariane 3	Aussat K3 and ECS 4
V20	Oct 87	Ariane 2	TVSAT 1*
V21	Dec 87	Ariane 3	Gstar III or Geostar R01 and Telecom 1C
V22	Jan 88	Ariane 4	Meteosat P2, Amsat, and Panamsat
V23	Mar 88	Ariane 2	Intelsat V F13
V24	Apr 88	Ariane 2	TDF 1 *
V25	May 88	Ariane 3	Spacenet 111/Geostar R02 and SBS 5
V26	Jun 88	Ariane 3	ECS 5 and Insat 1C
V27	Sep 88	Ariane 4	Astra 1 and MOP 1
V28	Oct 88	Ariane 2	Intelsat V F15
V29	Nov 88	Ariane 4	*Tele-X and Skynet 4B
V30	Jan 89	Ariane 3	*Olympus
V31	Feb 89	Ariane 4	JC SAT and DFS 1
V32	Mar 89	Ariane 2	Spot 2
V33	Apr 89	Ariane 4	Superbird A and Hipparcos
V34	May 89	Ariane 4	Intelsat VI F1
V35	Jun 89	Ariane 4	Superbird B and Inmarsat 2 F1
V36	Sep 89	Ariane 4	*TDF 2 and DFS or Inmarsat 2 F2 or GStar IV and Geostar TR1
V37	Oct 89	Ariane 4	Satcom K3 and Inmarsat 2F2 or DFS 2 or GStar IV/ Geostar TR1
V38	Nov 89	Ariane 4	Intelsat VI F2
V39	Jan 90	Ariane 4	Eutelsat IIA and MOP 2
V40	Feb 90	Ariane 4	*TVSAT 2 and GStar IV/Geostar TR1 or DFS 2 or Inmarsat 2 F2
V41	Mar 90	Ariane 4	Eutelsat IIB and Skynet 4C or ERS1
V42	Apr 90	Ariane 4	Intelsat VI F3 or Anik E1
V43	May 90	Ariane 4	ERS 1 or Eutelsat IIB and Skynet 4C
V44	June 90	Ariane 4	Anik E1 or Intelsat V1 F3
V45	Sep 90	Ariane 4	Eutelsat 11C and Italsat 1
V46	Oct 90	Ariane 4	Satcom K4 and Geostar 11
V47	Nov 90	Ariane 4	Anik E2
V48	Jan 91	Ariane 4	FO and Hop 3

* DBS = közvetlen sugárzó műsorszóró hold

Amióta *Arthur C. Clark* 1945-ben (!) először publikálta elképzelését a Föld műholdas televíziós besugárzásáról, sok víz folyt le a Dunán. A távközlés és az űrtechnika folyamatos fejlődése a gyakorlatba is átültette a clarki elgondolást: ma már senkit sem lep meg egy olimpiai világprogram Szöulból – igaz, csak kevesen gondolnak arra, milyen nagy és sokrétű technika teszi ezt lehetővé.

A Szputnyik, a Telstar úgy vonultak be a köztudatba, hogy igazán nem tudtuk, mit csinálnak. A Molnyijják, Radugák, Ekranok és Horizontok műsortovábbítási képességéről már hallottunk, de nem kavartak igazán nagy port a laikusok körében.

Az első olyan hír, amelyre „oda kellett figyelni", arról érkezett, hogy nemzetközi televízióprogramok vételére nyílik lehetőség Magyarországon is, olyan műsorokéra, amelyek korábban csak több ezer kilométeres valutás utazással voltak elérhetők. Ez a fajta űrtelevíziózás sok kérdést vetett fel: a műszaki jellegűektől a nemzetközi jogiakig (a „túlcsordulás" kapcsán a nemzeti szuverenitás csorbításáról is beszéltek).

A kérdések tisztázása közben (az alapvető ún. WARC konferencia ebben a témában 1977-ben döntött) váratlan dolog történt: megjelentek új, európai tv-programok egy olyan műholdon keresztül, amely már létezett, sőt a távközlésen túl tv-társaságok műsorcseréjét is lebonyolította, de 1982-ig nyilvános műsort – legalábbis Európában – nem sugárzott.

A megcélzott közönség elsősorban a már fejlett kábeltelevíziós rendszerek előfizetői a Benelux államokban, Svájcban és az NSZK-ban. A műsorkínálat növekedése azonban máshol is meggyorsítja a kábelezést.

Az európai (ún. regionális) műholdas rendszereket az EUTELSAT nemzetközi közjogi társaság üzemelteti, s jelenleg 3 műholdja működik. Műszakilag – a telefonvonalak átvitelén kívül – 12 tv-műsort is tudnak továbbítani, sugárzott területük jóval nagyobb az egyes országokénál. Jogilag tulajdonképpen csak közvetítenek (távközölnek) egy televíziós társaság és egy kábelhálózat üzemeltetője között, amely utóbbiaknak egymással – az illetékes

nemzeti távközlési hatóság hozzájárulásával – jogi kapcsolatba kell lépniük.

Az EUTELSAT kezdeti sikerén felbuzdulva beszállt az üzletbe a legnagyobb távközlési műholdas hálózat üzemeltetője, az INTELSAT is, a műsoroldalon pedig a nyereségorientált magántársaságokkal (Music Box, Sky Channel) felvették a versenyt az államiak, vagy az államiak egyesülései (RAI, TV5, 3Sat, Europa TV).

A megmozdult és felfrissült európai „médium-táj" (amelyben nagy része volt az Európai Közösségi progresszív médiumpolitikájának!) vonzza az amerikaikat is: átruccan az MTV és a CNN (egy zenei és egy hírműsor). Megjelennek a kódolt előfizetéses műsorok, a speciális ajánlatok (FILMNET, TV-3, Teleclub, Infofilm).

Hogy mit jelent ez? Dél-Hollandiában egy több műholdat is megcélozni képes műholdvevő és a helyi kábelhálózat segítségével alkalmam volt 39 tv-csatorna között válogatni. (Nem szabad elfelejteni a műholdas terjesztésű sztereó rádióműsorokat sem. Már csak hetek kérdése, és mindazok, akik az EUTELSAT F-1 hold műsorait veszik – ezen jön a Sky, a Super, és a TV-5 – a Radio Luxemburg műsorát is hallgathatják szteróban és kifogástalan minőségben.)

(Forrás: Cable and Satellite)

A már említett WARC által szabályozott közvetlen sugárzó műholdas fejlődést (DBS – direct broadcast satellite, műsorszóró hold) nemcsak a sok vita hátráltatta (például a digitális szabvány körüli), hanem az ARIANE hordozórakéták kudarcai is, míg azután az első ilyen hold 1987 novemberében az űrben mondott csütörtököt (TV-SAT, NSZK).

A műsorszóró holdak (a távközlésiekkel szemben) csak 4 tv-csatornát tudnak kínálni, viszont ezek vételéhez kisméretű parabolaantenna is elég. Jogilag pedig a hagyományos műsorszórás szerint működnek: egyéni és közösségi vételhez engedély nem kell. A következő ilyen európai holdat, a francia TDE1-t eredetileg még 1988. áprilisában kellett volna pályára állítani.

A 2. táblázatban feltűnőek a csúszások. De feltűnt-e valakinek a V 27. kódot viselő, ARIANE 4 hordozórakétával tervezett repülés? Pedig ez az, ami *forradalmasíthatja* az európai televíziózást.

Az ASTRA 1. műholdról van szó. Ez a hold nem tesz eleget az európai szabványoknak, amerikai RCA fejlesztés, egy konzorcium rendelte meg. A hold átmenetet képez a műsorszóró és a távközlési szatelliták között, úgy, hogy mindkettő előnyeit ötvözi magában. 16 csatornát tud sugározni, kisméretű parabolával lehet fogni, jogilag pedig szabad hozzáférhetésű – legalábbis az egyéni vétel számára.

Azzal kapcsolatban, hogy az adását egy jogilag új médiumnak minősülő CATV-rendszer beültetheti-e szolgáltatásai közé, csak műsoronként lehet dönteni, attól függően, hogy a műsorgazda milyen jogokkal rendelkezik: például filmeknek megveszi-e a kábeltelevíziós jogát. Az ASTRA vételéhez szükséges egyéni vevőberendezést Angliában 200 font áron szeretnék forgalmazni, a hozzánk közelebb levő gyártók pedig konkurálni kívánnak – legalábbis így nyiltakoznak a Philips, Grundig, Fuba, Hirschmann, Katherin, Wisi, STOG, Technisat cégek képviselői.

A V 27-es rendszeres adásai – a tervek szerint – január 1-jétől indulnak. Cikkünk írásakor a 16 csatorna még nincs teljesen eladva. A Sky Channel mindenesetre több éves veszteségét eszkalációval kívánja leküzdeni. Négy csatornát bérel az újjáalakult Sky Television, műsorai: az ismert Sky Channel, egy filmműsor, egy hírműsor, egy sportműsor és egy rádió. A műsorok elsősorban a britekhez szólnak: *Murdoch* úr már ezen országokra számít az új felállásban. A Sky Channel kivételével a műsorokra CATV jogot nem biztosít a sajtómágnás vállalkozása.

Új fejezet kezdődik: az egyéni műholdas televíziózásé. A többi csatornára jelentkezők között találhatjuk *Berlusconi* urat, az angol Thames TV-t, az amerikai MTV-t, a német Eins Plust, de nagy az érdeklődés másutt is. A háttérben folyó tárgyalásokról, egyezkedésekről – jóllehet már csak kevés idő van hátra az indulásig – nem sok szivárgott ki mindmáig, de mint mondják, az ASTRA már most is ütőképes.

Milyen hatással lehet az új műsorválasztékot nyújtó csodahold a magyar televíziózásra, s azon belül a kábelhálózatok fejlődésére, a kábeltelevíziózásra? Nehéz megjósolni. Minőségi változást a nemzetközi műsorokkal való hazai vetélkedésben még nem okoz, de mennyiségit természetesen igen. Ha az ASTRA által kínált műsorok többsége kábelrendszerbe nem vihető be jogszerűen, akkor félő, hogy a meglévő CATV-rendszerek is felbomlanak. Ugyanerre vezethet a meglevő rendszerek kapacitásszegénysége, újabb műsorcsatornákat még a nemrég épültek sem igen bírnak el nagyobb számban, költség az új vételi apparátus is stb.

A hálózat üzemeltetőinek viszont bevételt növelő tényező a nagyobb választék. Nekik is, akárcsak az érdeklődő nézőknek – kalkulálniuk kell . . .

Kálmán András

1. ábra: Európai műholdkalauz

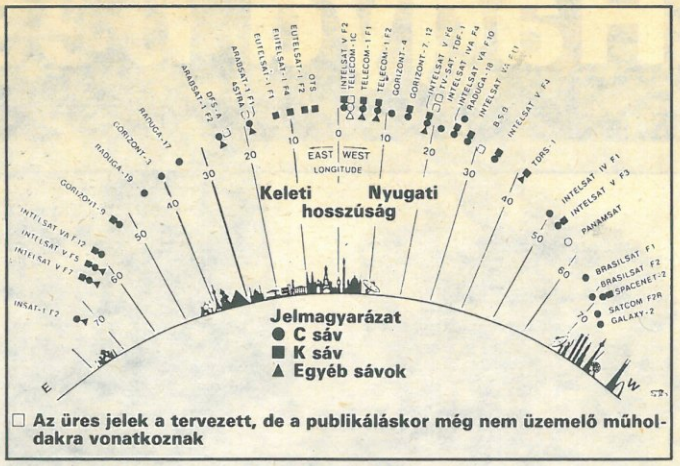

□ Az üres jelek a tervezett, de a publikáláskor még nem üzemelő műholdakra vonatkoznak

2. ábra: Az ASTRA sugárzott területe, a közösségi antenna mérete

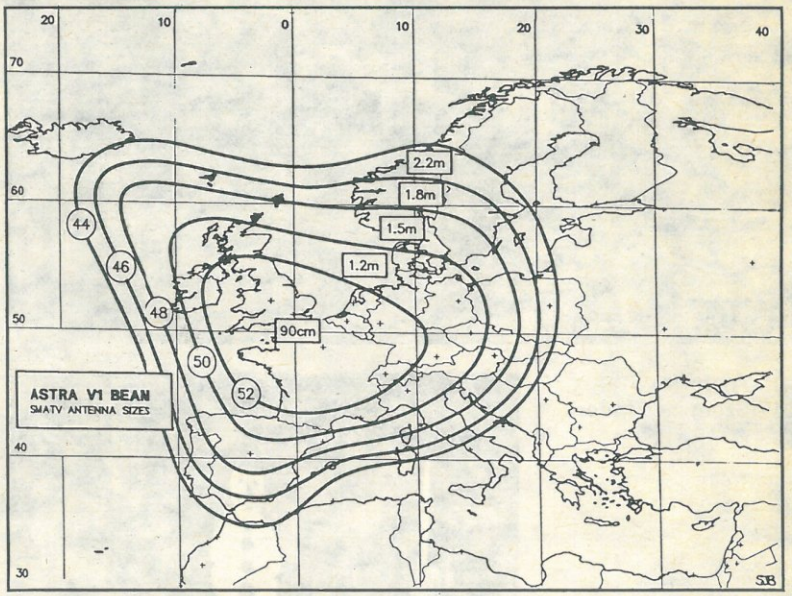

3. ábra: Az ASTRA sugárzott területe, az egyéni antenna mérete

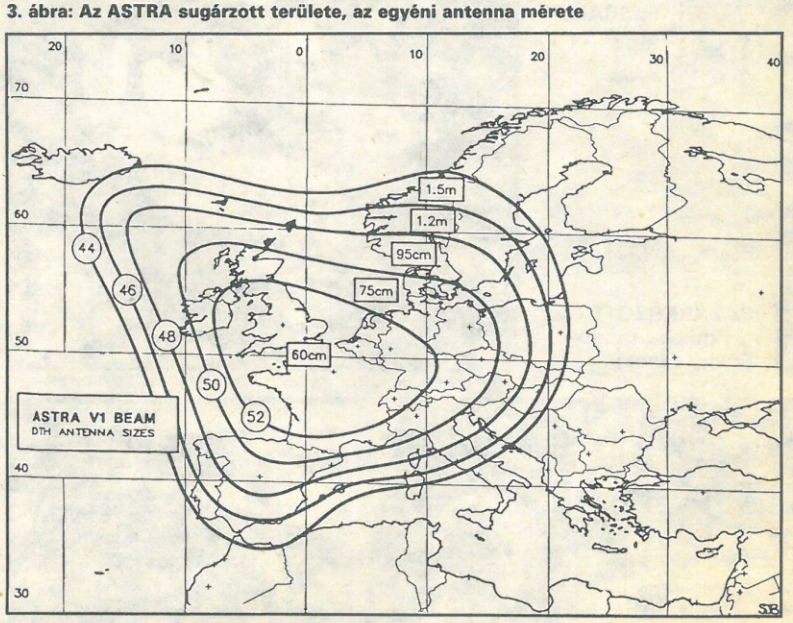

Hagyd beszélni a Ku

Dobozfogságban

ÚTON
(Szorgent Sándor)

JÉGKRÉMBALETT
(Wahorn András)

EZ ZÁRKÓZOTT ÜGY
(Zsigmond Dezső–
Erdély János)

A nyár végén a Szovjet Filmművész Szövetség vendégeiként kollégáimmal pár napot Moszkvában töltöttünk, ahol alkalmunk nyílt a dobozokból nemrégiben előkerült filmek közül néhányat megtekinteni. A Brezsnyev-korszakban betiltott játékfilmek sorsáról már a magyar sajtóban is sokat olvashattunk, *V. Jefremov* dokumentumfilm-rendező viszont most számunkra is meghökkentő, új adattal szolgált: az elmúlt év folyamán, szűk hat hónap leforgása alatt, több mint 500, dobozfogságban levő dokumentumfilmet találtak a Szovjetunióban.

Jefremov levetítette nekünk a *„Film ajándékba"* című mind ez idáig betiltott dokumentumfilmjét, amelynek egy Brezsnyev-korszakbeli kombájnos a főszereplője. Mint a Szovjetunióban mindenkinek, aki A szocialista munka hőse cím tulajdonosa, neki is szobrot állítottak a szülőfalujában. A szoboravatásra a falu aprajanagyja összegyűlik, nem is beszélve a pártapparátus tagjairól. A tv-híradó rögtön a szignál után közvetíti a nagy eseményt, amely megelőzi a világpolitikai híradásokat, a kombájnos pedig büszke öntudattal nyugtázza sikerét. A vetítés alatt a „déjà vu" élményét éreztük, gyanúsan ismerős volt a gyilkos iróniájú film hangvétele. Mintha a Balázs Béla Stúdiónak egy, a hetvenes években készült alkotása pergett volna a filmvásznon.

A nyilvánosság szelleme tehát elővarázsolta a raktárak mélyeiből a legmerészebb szovjet dokumentumfilmeket is, amelyek egy nap tán hozzánk is eljutnak . . . De hogyan hat e folyamat a mind ez idáig legbátrabban kísérletező és politizáló magyar filmműhely, a Balázs Béla Stúdió tevékenységére, mindenekelőtt a nyilvános vetítésre nem engedélyezett filmjei sorsára? Közléseinkben *Durst Györgynek*, a stúdió titkárának szóbeli tájékoztatására támaszkodunk.

A Balázs Béla Stúdió (BBS) viszonylagos nagyobb szabadságát és mozgásterét a működési szabályzatnak az a rendelkezése biztosítja, amely szerint itt nincs előcenzúra, a stúdiótagság és -vezetőség maga döntheti el, hogy a Filmfőigazgatóság éves dotációját figyelembe véve mely filmtervekből készüljenek (bemutatási kötelezettség nélküli) filmek. A stúdió évente bemutatja kész produktumait a felettes hatóságnak, a Filmfőigazgatóságnak, amely azokról cenzúralapot állít ki, besorolva őket a különböző forgalmazási kategóriákba. Külföldi bemutatókon, fesztiválokon – az összes többi stúdió filmjeihez hasonlóan – minden esetben egyedi elbírálás alapján, kizárólag a Filmfőigazgatóság engedélyével vehetnek részt a BBS filmjei.

A 3-as kategóriába tartoznak mindazon alkotások, amelyek az ország területén bárhol, bármikor, szabadon forgalmazhatóak, azaz a cenzurális főhatóság politikai (és egyéb) szempontból veszélytelennek minősítette őket. A 2-es kategóriába tartozó filmek kizárólag szűk körű forgalmazásban (filmklubokban, sorozatok részeiként) vehetnek részt, míg az 1-es kategóriába sorolt alkotások minden esetben a Filmfőigazgatóság egyedi engedélyével, kizárólag szűk, szakmai körnek vetíthetők.

Az abszolút betiltott filmek, amelyeket a stúdiótagok csak „0-kategóriásoknak" hívnak, nem kapnak cenzúralapot. A felettes hatóság – gyakran felsőbb utasításra – nem ad engedélyt a kópia sokszorosítására, a munkakópiát pedig lefoglalja, zárolja. Jelenleg két ilyen alkotás van: *Ember Judit „Hagyd beszélni a Kutruczot!"*, valamint *Jávor István „Találós kérdések"* című riportfilmje. A Filmfőigazgatóság csupán szubjektív kordokumentumoknak hajlandó elfogadni őket, és ezért mindkét alkotást átadta megőrzésre és tanulmányozásra a Párttörténeti Intézetnek.

A *„Találós kérdések"* riportalanya az ötvenes évek egyik miniszterelnökéből a napjainkra az ellenzék egyik vezéralakjává vált *Hegedűs András*. A film az ő ellentmondásosnak ítélt személyisége, illetve politikai szerepe miatt nem forgalmazható egyelőre. Ember Judit riportalanya, *Kutrucz Gizi*, a párt KB egykori sajtóosztályvezetője pedig egy olyan lehetséges verziót vázol fel, amely szerint Rákosi – származása ellenére – nagy példaképét, Sztálint követve, maga is zsidópert készített volna elő Magyarországon.

A cenzúralapokon indoklás nem szerepel, a stúdióvezetőség szóbeli tájékoztatást kap a betiltás okairól. Ezek a következők:

A FILM

A) . . . politikai szempontból kényes (tabu témák, illetve politikai állításai miatt)

B) . . . alkotója/alkotói illegálisan elhagyták Magyarországot

truczot!

C) . . . szereplői (alkotói) politikai tényekedése miatt
D) . . . szereplői személyiségvédelmi jogaikra hivatkozva sérelmezték a film nyilvánosságra hozatalát
E) . . . -ben érintett intézmények tiltakoztak a film nyilvánosságra hozatala ellen
F) . . . pornográfia, amely nem méltó a BBS nemes hagyományaihoz.

A VALAHA IS (IDŐSZAKOSAN) BETILTOTT, CSAK SZŰK KÖRŰ FORGALMAZÁSRA ENGEDÉLYEZETT, ILLETVE HOSSZABB IDEIG VISSZATARTOTT

BBS-FILMEK			A betiltás (korlátozás) oka(i)
AGITÁTOROK	1969. r.:	Magyar Dezső	B
BÜNTETŐEXPEDÍCIÓ	1970. r.:	Magyar Dezső	B
A HATÁROZAT	1972. r.:	Gazdag Gy.–Ember Judit	A, E
KENTAUR	1975. r.:	Szentjóby Tamás	A, B, C
A CSÁSZÁR ÜZENETE	1975. r.:	Najmányi László	A, B, C
KÍSÉRLETI ISKOLA	1978. r.:	Gulyás Gy.–Gulyás J.	D, E
VANNAK VÁLTOZÁSOK	1979. r.:	Gulyás Gy.–Gulyás J.	A, D
ÚTON	1980. r.:	Szorgent Sándor	A, C
VERZIÓ	1981. r.:	Erdély Miklós	C
PÓCSPETRI	1983. r.:	Ember Judit	A
TALÁLÓS KÉRDÉSEK	1983. r.:	Jávor István	A, C
JÉGKRÉMBALETT	1984. r.:	Wahorn András	F
VÉGTELEN UTAZÁS	1984. r.:	Vészi J.–Kőszegi Edit	D
BEBUKOTTAK	1985. r.:	Mész András	A, E
A MÁSIK OLDAL	1985. r.:	Szabó Ildikó	A
HAGYD BESZÉLNI A KUTRUCZOT!	1986. r.:	Ember Judit	A
EZ ZÁRKÓZOTT ÜGY	1986. r.:	Zsigmond D.–Erdély J.	E
A TÚLÉLÉS STRATÉGIÁI	1987. r.:	Mész András	A

A vázlatos táblázat adatait böngészve azonnal szembeötlik, hogy a leggyakrabban azoknak a politizáló rendezőknek a neve fordul elő, akik kitartóan, szinte megszállottan kutatják a társadalom neuralgikus pontjait (Ember Judit, a *Gulyás testvérek*, *Mész András*). Számukra viszont – már csak életkoruk miatt is – kényszerpálya a BBS, hiszen filmjeiket másutt nem tudnák elkészíteni annál is inkább, mert alkotásaik a játékfilm-, illetve a közművelődési stúdiók profiljába nemigen illenek bele. Elképzelhető, hogy feliratkozik majd a listára Ember Judit legújabb riportfilmje, a *„Menedékjog"* is, amely egy ma még tabunak számító kérdéskör feltérképezésére vállalkozott. A túlélők, szemtanúk visszaemlékezésein át kirajzolódik előttünk *Nagy Imre* és társainak kálváriája: a jugoszláv nagykövetségről való elhurcolásuk, a Romániában töltött időszak, majd Nagy Imre kivégzése. A filmről egyelőre még nem született döntés. Ilyen politikai érzékenységű alkotások esetében már nem a Filmfőigazgatóságé a döntés joga.

Úgy tűnik, a legifjabb BBS-generációnak nem sajátja a történelmi félmúlt faggatása. *„A karrierépítésbe nem férnek bele a betiltásra predesztinált filmek"* – mondja a stúdió titkára.

Ugyanakkor, paradox módon a cenzúra a legtöbb esetben nemhogy eltávolítaná a közönségtől a filmet, hanem éppen ellenkezőleg: hatalmas ingyenpropagandát csinál annak. A betiltás szájpropaganda útján terjedő híre csak növeli a film iránti érdeklődést és valóságos mítoszt sző köréje. A felfokozott várakozásnak viszont gyakran az a hatása, hogy mire a film kiszabadul a dobozból, óhatatlanul csalódást kelt a nézőközönségben.

Természetesen a cenzúralapok kategóriái nem örökérvényűek, és az elmúlt tíz év során sokat egyszerűsödtek. A hetvenes évek végén a – csupán árnyalatnyi különbségeket tükröző – kategóriaszámok között szinte lehetetlen volt az eligazodás, amelyekbe teljesen kiszámíthatatlan módon történt a filmek besorolása. (Például 1, 1/a, 2, 2/a, 3/a, 3/b – tv-nek bemutatható, nem bemutatható, külföldre eladható, nem eladható stb.).

VANNAK VÁLTOZÁSOK (Gulyás Gyula–Gulyás János)

VERZIÓ (Erdély Miklós)

Az eddigi gyakorlatnak megfelelően a stúdió vezetősége – bizonyos politikai változások hatására – írásban kéri a betiltott vagy a csupán szűk körű forgalmazásra engedélyezett filmeknek a 3-as kategóriába való átsorolását, amely tárgyalások után (esetleg egyes részletek kihagyása árán) rendszerint meg is történik. Két-három év óta, elsősorban a felgyorsult politikai mozgások következtében, a fent vázolt kategóriarendszer felbomlani látszik. Jelenleg már a két „0-kategóriáson" kívül minden eddig készült BBS-alkotás bemutatható.

„A vezetőség hamarosan kérvényezni fogja a kategóriarendszer eltörlését, illetve a kor szellemének megfelelő módosítását" – mondja Durst György, a BBS titkára. – *„Manapság, amikor már az egész világ szabadságról, pluralizmusról, demokráciáról beszél, atavisztikus lenne fenntartani ezt a cenzúrarendszert."*

Barabás Klára

A Balázs Béla Stúdió betiltott filmjeiről

célpont

Műszaki áruk
adásvétele

V. Károlyi Mihály u.
19.
Telefon: 174-103

Számítógép,
Hi-Fi,
videotechnika,
sportszerek
és sport-
felszerelések
VÉTELE –
ELADÁSA

VIDEOKÉSZÜLÉKEK
ELŐNYÖS BÉRLETE
TARTÓS
HASZNÁLATRA IS!

Híradástechnikai berendezések, műszaki cikkek, valamint műsoros és üres videokazetták vétele és eladása, illetve kölcsönzése.

Újszerű értékesítési rendszer, kedvező feltételek!

Ugyanitt közületek és magánszemélyek közötti adásvételnél csak 5% haszonkulcsot számolunk fel!

Technikai Cikkeket
Szolgáltató Pjt.
Telefon: 862-589

IRÁNY A KERESZTÚRI
KÖLCSÖNZŐ!
VIDEO, KAMERA, TV
COMPUTER, FOTO
LEMEZ–KAZETTA
KERESKEDÉS

BP XVII. PESTI ÚT 37.
A TÚRI ABC MELLETT
TELEFON 29-99-64

KAZETTA-KÍNÁLÓ

Tisztelt Olvasóink!
Őszinte sajnálatunkra az alábbi ajánlatban szereplő kazetták a hazai videopiacon nem hozzáférhetőek. Ha azonban a videós feketepiacon, külföldön vagy bárhol a világmindenségben rájuk akadnak, ne felejtsék el erről tájékoztatni a VHS szerkesztőségét. Mivel az alábbi filmeknek még nincs pontos magyar forgalmazási címe, így az eredeti (német, angol) címeket hevenyészett fordításban közöljük.

FELNYÁRSALT LÁNYOK

(PIN UP GIRLS)

háborús film
Korhatár nélkül!

Ez a megrázó film drámai színekkel ecseteli a háború borzalmait: a langyosan felszolgált levest, a zsúfolt zuhanyozókat, a harctéri diszkós unalmas repertoárját. Példázat arról, hogyan őrizheti meg az ember az igazi értékeket minden poklok közepette. A történet főhőse, egy rajongó közlegény halálosan szerelmes az ismert filmsztárba. Mindenhová magával viszi, s a falra szögezi. A sztár azonban nehezen viseli a durvalelkű katonák permanens zaklatását, s az állandó újraszögezést. Hősi halálával azonban felvillant egy kis reményt . . .

LÓGOK NEKED

(I. O. U.)

társadalmi dráma

Csak szülői kísérettel!

A mindvégig feszült, akciókban bővelkedő film a szakszervezeti harcok világába vezeti el a nézőt. Főhőse egy eladósodott aktivista, aki hiába próbálja kielégíteni még mindig a szép felesége és heves vérmérsékletű szeretője megnövekedett igényeit. Brutális rablógyilkossággal próbál pénzhez jutni. Innen már egyenes út vezet az akasztófáig.

PERESZT-ROJKA

(PERE-STROYKA)

science fiction
Korhatár nélkül!

A film címe egy bolygó neve, amely a legendákban létezik. Expedíciót szerveznek annak kiderítésére, hogy a legendás bolygó létezik-e a valóságban. Az expedíciónak emellett az is a feladata, hogy kipróbálja az új, inercia (tehetetlenség) hajtóművet. Az űrhajó útnak indul soknemzetiségű legénységével. A földet elhagyva bekapcsolják az új hajtóművet. Az űrhajósoknak iszonyú megpróbáltatásokon kell keresztülmenniük, míg végre a hajtómű kikapcsol. A legénység döbbenten veszi észre, hogy ugyanott vannak, ahol voltak.

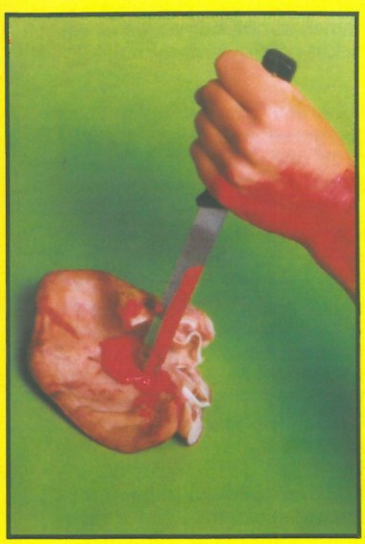

BARÁTFÜLE

(SCHWEINS-OHR)

lélektani krimi
Csak 16 éven felülieknek!

A történet – a thriller legszentebb hagyományait követve – egy magándetektív özvegye körül bonyolódik. Az asszony, aki sejti, hogy elhunyt férje sötét ügyekbe keveredett, egy nap úgy érzi, hogy követik. Ez az érzése egyre erősebb lesz, szinte már az őrületig fajul. Egy este, amikor kinyitja a hűtőgépet, alkalmi barátja levágott fülét találja benne. Magánnyomozásba kezd, hogy megtalálja a barát egyéb testrészeit is. Ez a törekvés egyre erősödik, szinte már az őrületig fajul. Egy este, amikor kinyitja a hűtőgépet . . .

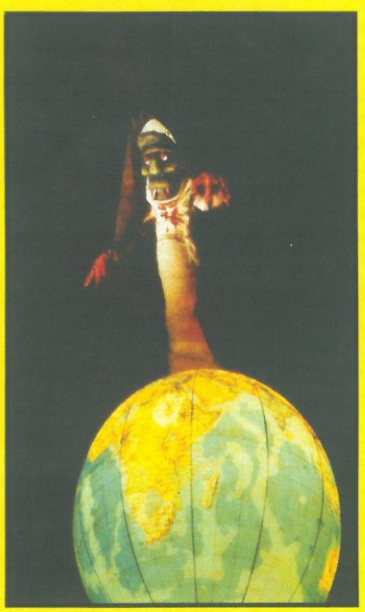

KÍSÉRTET JÁRJA BE EURÓPÁT

(EUROPE IS HAUNTED)

horror
Csak felnőtteknek!

Rémület, reszketés és révület. Ezzel a három „R"-rel jellemezhetjük a legjobban az utóbbi időknek ezt a minden várakozást felülmúló horrorfilmjét. Határozottan, koncepciózusan rendezett darab, amely bizonyos részleteiben közeli rokonságot mutat a klasszikus zombi (élő halott) filmekkel. Csak azoknak ajánljuk, akik nem iszonyodnak a rengeteg hullától.

KALEI-DOSZKÓP

We Care!
VIDEO ONE CANADA
Available at your Video One branch

Új szisztéma a videózásban: PAY PER TRANSACTION (PPT) azaz „Fizesd, amit megnézel!" kábeltévén.

Hogy megy az USA-ban?

Az egyik legjelentősebb amerikai forgalmazó, az *Orion* az alábbi módszert kívánja meghonosítani: a videoklubokban, illetve kölcsönzéssel foglalkozó boltokban speciális készülékeket helyeztek el USA-szerte. A tulajdonos 8 dollárt fizet a forgalmazónak (jelen esetben az Orionnak) kazettánként, majd a bérleti díjat fele-fele arányban osztják meg egymással. A kölcsönző ebben az esetben a kábelen „lehívott" filmért fizet, még annyi fáradságába sem kerül a dolog, hogy felkeresse a videotékát vagy a sarki üzletet a kiválasztandó kazetta hazaszállítása miatt.

A forgalmazó és a bolttulajdonos megállapodása négy hónapig érvényes, lejártakor a kereskedő megvásárolhatja a kazettát 10 dollárért. Ez esetben a továbbiakban természetesen a teljes bevétel őt illeti. Amennyiben a tulajdonos úgy dönt, hogy a film nem elég sikeres, visszaküldheti a kazettát a forgalmazónak.

A PPT egyszerűsége és praktikussága ellenére sem igazán népszerű a kiskereskedők körében, mivel a többi módszerhez képest ennél a szisztémánál bevételük magasabb hányadát kénytelenek a forgalmazónak átadni a szerződés négy hónapos periódusa alatt. A forgalmazók viszont azzal érvelnek, hogy a fogyasztók érdekeit, kényelmét ez a módszer minden eddiginél jobban szolgálja, és választékbővítő szempontból is érdemes foglalkozni vele.

Az Orion mellett egyelőre csak a Rentrak cég alkalmazza az új metódust a kiskereskedői ellenállás miatt.

Hogyan lehet megakadályozni a kalózkodást a PPT-nél?

A kiskereskedők idegenkedésének másik oka a PPT bevezetésénél annak kábeltelevíziós terjesztésével függ össze. Ez a módszer ugyanis a hagyományos kölcsönzésnél könnyebben lehetővé teszi a fekete másolást. A módszer meghonosítását segítheti a Macrovision cég által kidolgozott kalózkodáselleneS dekódolási szisztéma bevezetése, mely megakadályozza a televízióból történő másolást. Érdekes módon a kábeltelevíziós állomások eddig nem nagyon éltek műsoraik megvédésének ezzel a lehetőségével – sőt, egyesek reklámot csinálnak abból, hogy a náluk látható filmeket nézőik átmásolhatják . . .

Az „E.T." videokazettás világpremierje

Az MCA Home Video Los Angeles 1988. október 28-án dobta piacra *Steven Spielbergnek* a mozi történetében eddig egyedülálló, minden rekordot megdöntött kasszasikerű, az egész világot meghódító filmjét, az *„E.T.-t"*.

Az amerikai bemutató több szenzációval is kecsegtet. Rekord alacsony a kazetta ára: 24,95 dollárért kapható, amiből az MCA-val társult Pepsi Cola Co. még 5-öt elenged a Pepsi-ivó kazettavásárlóknak. Eddig a minden idők legolcsóbb videokazettája cím a *Paramount Home Video* által forgalmazott

Century-Fox Film Corporation used under license.
Return Of The Jedi ™ & © 1983 Lucasfilm Ltd. (LFL). All Rights Reserved.
Used under authorization.

Dealer Cost: $24.50 – $31.20 each

Suggested Retail $29.98 to $39.98 each.

„Top Gun" című filmet illette meg, amely 26,95 dolláros árával 2,9 millió kazetta eladását eredményezte, és amelyet a Diet Pepsi Co. szponzorált. A második helyezett a *„Lady And The Tramp"* volt 29,95 dolláros kazettaárral és 3,2 milliós eladott példányszámmal, tavalyelőtt karácsonykor.

Az MCA és a Pepsi közös reklámhadjárata is rekordköltséget emésztett fel: 25 millióba került. A kazettákat mintegy 60 ezer boltban lehet megvásárolni, de sem „Pay Per Transaction" (Fizesd, amit megnézel!), sem „pay-TV" (Fizess a tv-nek!) forgalmazás nincs.

Biztonsági célokra is a szokásosnak sokszorosát költötte az MCA: a kalózkodás, illetve „fekete másolás" megakadályozására a nagyon drága Macrovision módszert alkalmazzák a kazettákon. Kidolgoztak egy szisztémát arra is, hogy a védett kazetták képminősége ne szenvedjen kárt a procedura következtében.

Az MCA úgy számít, hogy az *„E.T."* a videokazetta-fogyasztók körében is megdönt minden korábbi rekordot.

A film – amerikai bemutatójával párhuzamosan – negyven országban jött ki videokazettán. Televíziós jogaira egyelőre nem kötöttek egyetlen megállapodást sem, hogy a tv-bemutató ne ronthassa a film kazettapiaci esélyeit. A forgalmazók úgy tervezik, hogy a kazettákat is csak aránylag rövid ideig árulják, majd a filmet ismét a filmszínházak tűzik műsorra, szerte a világon.

Franciaország: „video-ÁFA" – 33 százalék

Az 1989-es év küszöbén azt találgatják a franciák, bekövetkezik-e végre a videót sújtó 33 százalékos forgalmi adó csökkentése. Ilyen mértékű adó terheli ugyanis a kaviárt, a nemes szőrméket és az ékszereket, miközben a „normális" (nem luxus) adó 18,6 százalék, a filmre kiszabott pedig csupán 7. A kevésbé optimisták szerint maximum a „normális" szintre, azaz 18,6 százalékra fogják csökkenteni az adót, a bizakodóbbak viszont úgy vélik, hogy a mozifilmre meghatározott alacsonyabb forgalmi adó lesz érvényes a kazettákra is.

A forgalmazók reménykednek, hogy az ár- illetve bérletidíj-csökkenés, amit az adó alacsonyabb szintje tesz lehetővé, több nézőt vonz majd a videoklubokba.

Videózás a BENE-LUX-országokban

A holland videopiacról dióhéjban

1987-ben a holland videofogyasztók 190 millió holland forint (azaz 95 millió USA-dollár) értékben kölcsönöztek ki összesen 36,5 millió videokazettát, átlagosan 5,22 holland forint – tehát 2,61 dollár összegért.

A videopiac 82 százalékát tartja kézben az NVPI-csoport, melyhez tizenegy jelentős videoforgalmazó vállalat tartozik.

A kazettakölcsönzők 37 százaléka felnőtt, közülük 38 százalékot tesznek ki a hölgyek. A tizenévesek között – akiknek összaránya 22 százalék – túlnyomó többségben vannak a fiúk: a gyengébb nem mindössze 3 százalékkal részesül.

A leggyakrabban kölcsönző korosztály a 20-29 éveseké, akik átlag évi 57 kazettát vesznek bérbe fejenként. Ők a holland népesség 22 százalékát teszik ki, ugyanakkor a videokazetta-bérlők 42 százaléka ehhez a korosztályhoz tartozik.

A 30-39 évesek egy főre jutó fogyasztása évente átlag 40 kölcsönkazetta. E korosztály tagjai a népesség 21 százalékát képezik, míg kazettakölcsönzőként 28 százalék az arányuk.

Portré

A Benelux országok gomba módra szaporodó videós cégei között az egyik legjelentősebb az antwerpeni székhelyű Super Club. A hat évvel ezelőtt alapított vállalkozás fantasztikus gyorsasággal nőtt fel a legnagyobbak közé. A kezdetben 35 főt foglalkoztató, csak home videós tevékenységet folytató cégecske ma már 520 munkatárssal dolgozik, és a videózás mellett moziforgalmazással és filmgyártással is foglalkozik. Mint mindenütt a világon, itt is elsősorban fiatalok helyezkedtek el: az átlag életkor 31 év.

A Super Club honosította meg a Benelux országokban nagy sikerrel működő áruházi „Mr. Video" kazettaárusító, illetve -kölcsönző masinákat. Ezeknek két változata ismeretes immár az egész világon (mindkettőt exkluzív jelleggel forgalmazza a Super Club): a kisebb, csak kazettaárusító és -kölcsönző elfér egy egészen szűk helyen is, apróbb boltokban, sőt azok bejáratában is, a nagyobb automata viszont kazettán kívül videomagnókat is kölcsönöz.

A Super Club jelentős nagykereskedelmi hálózattal rendelkezik mind Belgium, mind Hollandia területén.

Hatéves fennállása óta két játékfilmet gyártott a vállalkozás: a *„Crazy Love"* és a *„Hector"* című műveket, melyeket maguk is forgalmaznak az egész világon.

Importtevékenységük mintegy két évvel ezelőtt indult meg. A 21 kis céget egyesítő nagyvállalat 30 millió dolláros tőkéjéből 10 millió dollárt szándékozik külföldi filmek jogainak vásárlására fordítani. A vásárolt filmeket a videopiac mellett moziban és televíziós csatornákon is terjesztik.

Videopornó

Amszterdamban székel a magát Európa legnagyobb video-pornófilm-forgalmazójaként hirdető *Scala* cég. A holland piacon kívül az ő felségterülete az NSZK, Svájc, Ausztria, a skandináv országok, de a Scala gondoskodik Franciaország, Spanyolország, Portugália és Olaszország „X"-film ellátásáról is.

Belgiumban és Nagy-Britanniában azért nem találkozhatunk a Scala filmjeivel, mert ezekben az országokban az e típusú pornóvideózást betiltották. (A belga „pornóhívek" a határ menti holland boltokban szerzik be kedvtelésük tárgyát.) A céget 1972-ben alapították, és 1986-ig egy Watergang nevű faluban működött, Amszterdamtól néhány kilométernyire északra. Három évvel ezelőtt az épület tűz martalékává lett – a *Nők a pornó ellen* holland akciócsoport gyújtotta fel. A kárt 8 és fél millió dollárosra becsülték. A Scala 1987 januárjában új – amszterdami – épületbe költözött.

A Nyugat-Európában forgalmazott videós pornófilmek túlnyomó többségét az USA-ból importálja a Scala. A sokszorosítást NSZK-beli leányvállalata végzi. Innen kerülnek ki a dán *Color Climax-*, *Theresa Orlowski-* és az NSZK *DBM*-filmek kazettái is.

A holland pornókazetta-fogyasztók 750 videókölcsönző, 200 szexbolt és 50 postai kölcsönző választékából elégíthetik ki igényeiket. A kölcsönzés és kazettaeladás aránya 60-40 százalék. A tendencia a vásárlás javára változtat az arányokon az utóbbi 1-2 évben. Ennek oka a kiskereskedelmi árak drasztikus csökkenése. Az árak jelenleg a következőképpen alakultak: egy 30 perces pornókazetta kölcsönzési díja 4,85 dollár, eladási ára pedig 14,95 dollár.

A Scala évente 225 új pornófilmet hoz ki a videopiacon. A cég vezetői rendszeresen részt vesznek a milánói nemzetközi filmvásáron (MIFED) és az *American Film Marketen* Los Angelesben.

Warner-filmek kazettán — Lengyelországban

Jan Wejchert 37 éves lengyel állampolgár, a négy éve létesített dublini *Contal* magáncég tulajdonosa forgalmazza a *Warner Brothers* négy sikerfilmjét Lengyelországban.

A filmeket *(„Cobra", „Full Metal Jacket", „The Color Puple"* és *„Police Academy TV")* home-videós forgalmazásra vette át a Contal. A kazettákat az *ITI Polandon* keresztül terjesztik, kizárólag a dollárboltokban kaphatók. Az ITI kizárólagos jogtulajdonos, mint ahogy csak neki van joga a Hitachi készülékek és az Armstrong szatellitlemezek árusításához is. Wejchert 30 filmmel kezd, és azt tervezi, hogy egy év alatt mintegy 100, a Warner-katalógusból választott játékfilm kapható majd a lengyel piacon. Az ITI–Warner szerződésnek megfelelően a producer kazettánként részesedést kap a bevételből, melynek összege attól függ, hogy magánszemélynek vagy közületnek adták-e el a videokazettát.

A lengyel videopiac vonzerejéhez nagyban hozzájárul az a tény, hogy 1987 szeptemberében életbe lépett egy szigorú kalózkodásellenes törvény.

A képmagnók számát 500-700 ezerre becsülik, az állami televízió két csatornával működik – Nyugaton tehát úgy vélik, hogy megfelelőek a körülmények egy kicsiny, de egészséges videopiac kiépítéséhez és fejlődéséhez.

Szigeti Zsuzsa

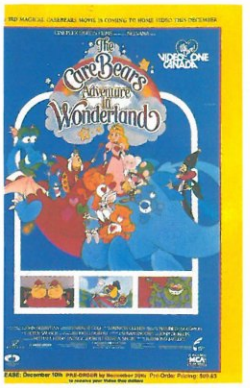

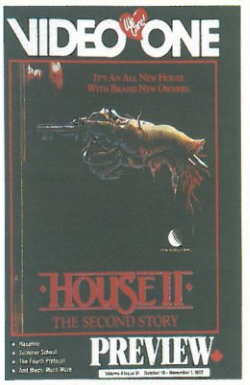

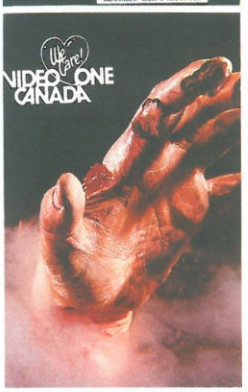

VIDEO KALEIDOSZKÓP

PHOTOKINA – KÖLN

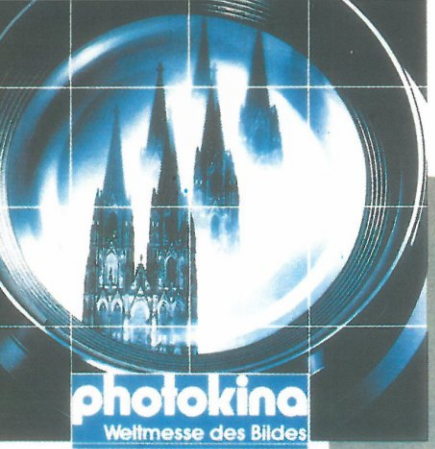

Köln 1988

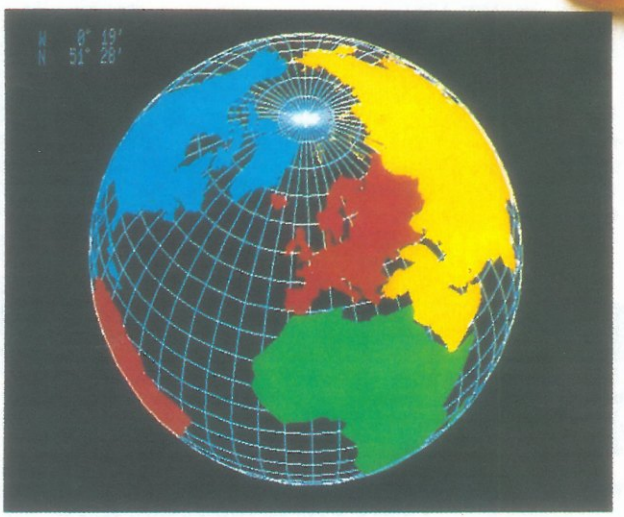

Simuliertes Bild

Huszadik alkalommal került megrendezésre Kölnben október 5. és 11. között a képi kommunikáció világkiállítása, a Photokina. Ha a gyanútlan látogató csak véletlenül kerül az adott időpontban a dómvárosba, bizonyára átkozza a pillanatot, mikor minden előzetes tájékozódás nélkül indult el kultúrszomját kielégíteni. A megpróbáltatások ugyanis már a városba vezető autópályán megkezdődnek, s korántsem érnek véget, ha az idegen nem rendelkezik valamilyen szálláslehetőséggel. Az viszont igaz, hogy minden elképzelhető formában értesül: itt kérem most kiállítunk! Minden ennek van alárendelve: az éttermek, a szállodák, az idegenforgalmi hivatal, a múzeumok, a mozik és még a Rajna is, hiszen pontosan húsz különböző felségjelű „úszóhotelt" lehetett a kikötőben összeszámlálni, melyek lakói akár már öt perccel a vásárlátogatás után a meleg tus alatt frissíthették fel magukat. Ők azok, akik előrelátóak voltak – és persze tehetősebbek.

Egy ilyen kiállítás a még oly gyakorlott érdeklődőben is – nem vagyok az – valamiféle nyomasztó hatást válthat ki a belépés utáni első pillanatokban. Hiába a katalógus, az érdeklődési pontok előzetes megjelölése – azt hiszem, mindenki megszédül hosszabb-rövidebb időre a hatalmas mennyiségű információ áradatától, amit csak fokozhat az új megismerésének fojtott izgalma. Mert volt sok, többé-kevésbé ismert dolog a Photokinán, de egy ilyen méretű kiállításra – 38 ország, 1350 kiállító – a cégek általában hoznak valami teljesen újat, valami meghökkentőt.

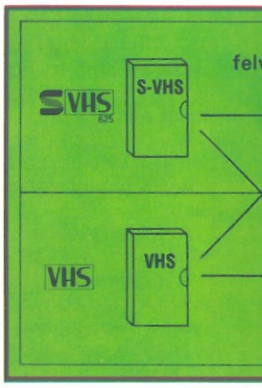

FÉNYKÉPEZZEN GYERTYAFÉNYNÉL!

A Kodak az igényes fotósok számára bemutatott egy színesfilm-különlegességet, melynek felbontási képessége 160 sor milliméterenként, érzékenysége állítólag még a villanófény használatát is fölöslegessé teszi. Az Ektar fantázianevű és megkülönböztetett csomagolású filmek már kaphatók: 16 márkás áron (36 felv.)

MIT NÉZNE, MONDJA BÁTRAN!

A Sharp „beszélgető" távirányítója folytatása a nemrég elkezdett programozási irányzatnak. Volt ugye a csíkkód, majd az egyszeri gombnyomás, most itt a verbális utasítás lehetősége. Hogy mi lesz a következő lépcső, elképzelni sem tudom – remélhetőleg a gondolatainkat még nem találják ki –, mindenesetre fura volt hallani a szintetikus hangot: „Utasiitaasaat vettem, rögziitettem."

MULTI CHANNEL SEARCH

Az elmúlt évben még „csak" kilenc, ma már tizenhat programot lehet egyetlen gombnyomással a képernyőre varázsolni videózás vagy tévézés közben, s máris válogathatunk kedvünkre. (Nem szeretnék ötletet adni, de szerencsére tizenöt állóképpel van dolgunk – csupán egy mozog –, ám ha az ember sokáig válogat – az őrület biztosítva. A program ugyanis néhol időközben még változhat is . . .)

CD-VIDEO

Bevallom, létezik számomra különösen kedves területe a szórakoztató elektronikának, ez a képlemezjátszó. A vonzalom az 1987. évi, berlini kiállításon alakult ki; az ott látott lenyűgöző bemutató mind a mai napig élesen él bennem. Akkor, ott elhangzott a bejelentés, hogy legkésőbb a karácsonyi ünnepek előtt megjelennek majd a készülékek az üzletekben, bőséges lemezkínálattal, de ahogyan közeledett az év vége, egyre-másra csak a szoftvergondokról és a kereskedők vonakodásáról lehetett olvasni. Az említett bemutatón alkalmam volt beszélgetni a témakör egyik szakértőjével, aki sokat sejtetően úgy fogalmazott, hogy az igazi majd az lesz, ha ezekre a lemezekre már felvételt is készíthetünk. Időközben olvastam, hogy ez a készülék és a lemez – ugyan még csak kísérleti formában, de – létezik. Látva a kölni kiállítók visszafogottságát – mindössze néhány standon láttam eldugva árválkodni CD-Videót –, arra kell gondolnom; ők is a továbbfejlesztett változat megvalósulására várnak. De, hogy mi lesz akkor a hagyományos (kazettás) videokészülékekkel? . . .

Ha már szóba került Berlin, óhatatlan, hogy az ember összehasonlítást ne tegyen. Úgy tűnik, a korábbi évekhez képest a nagy szenzációt jelentő, korszakos felfedezések száma csökkent, inkább jellemző a meglevők finomodása, közeledése a mindennapi élet alkalmazási lehetőségeihez. Jó, ezt a „mindennapit" azért tessenek kicsit lazán értelmezni, mert nem biztos, hogy mondjuk krumplihámozás közben feltétlenül szükségünk van egy színes videoprinterre, bár egyéni képeslapot, öntapadó matricát, sőt, textíliára vasalható képeket állíthatunk elő a készülékkel, az egészet távirányítóval működtetve. Ha viszont számításba vesszük, hogy mindez az elmúlt évben csupán egy fekete-fehér, gyenge minőségű kép formájában vívta ki sokak csodálatát, akkor talán remélhetjük; a krumplihámozással is csak történik egyszer valami . . .

HDTV

A nagy felbontású televíziózás továbbra sem jutott nyugvópontra. Ugyan folynak kísérleti adások, vannak új készülékek – a rendszer terjedéséről azonban nemigen lehet beszélni. (Mint talán már ismert, a HDTV a hagyományos képfelbontás négyszeresével dolgozik, ez egyik legszembetűnőbb erénye.) A bizonytalanság a tudomány oldaláról is érezhetővé vált; gyors egymásutánban három-négy újabb megoldást kínálnak a tökéletesebb kép megvalósítására. Bejelentették az EDTV, az IDTV és az ADTV kifejlesztését, sőt ez év áprilisában egy Las Vegas-i kongresszuson már be is mutatták az ACTV-t. Mindez persze úgy tűnik, mint a játék a betűkkel, pedig az egyik változat talán magában hordozza az elterjedés lehetőségét. Ugyanis ezek a jelenleg alkalmazott televíziós rendszerekkel kompatibilisak, azoknak javított változatai.

STILL VIDEO SYSTEM

Van egy pont, ahol az ember már nemigen tudja pontosan besorolni a dolgokat. Mert ugyan hová lehet helyezni a „Still Video System" (állóképes videorendszer) ördöngős masináit? Képzeljenek el egy látszólag egyszerű készüléket, amely a számítógépnél használatos mágneslemezhez hasonló diszkettekre készíti képeit, színesben – ez eddig, ugye, fotografálás.

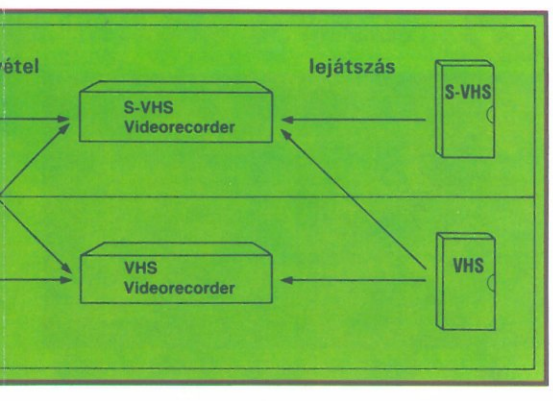

Igen ám, de a lemezke tartalmát egy arra alkamas lejátszó közbeiktatásával a televízión, illetve a monitoron jeleníthetjük meg – ez meg már videózás. Hogy tovább bonyolódjon az ügy, van olyan lejátszó, amelyen a képek hangosítása is megoldható, sőt, nyomtató segítségével tetszőleges számú másolatot is készíthetünk – innen már nem tudom hol tartunk . . .

Ők tudják!

Tudják, ugyanis van egy érdekessége a történetünknek: a világ különböző tájain, különböző érdekszférában gondolkodó – és sokszor szándékosan külön utat kereső – gyártócég közül 47 közös nevezőre tudott jutni a videofloppy méreteinek és adatrögzítő rendszerének vonatkozásában. (Talán utalni sem kell a televíziós és videorendszerek különbözőségére.) S ha most arra gondolunk, hogy a széles körű információszórásban a gyorsaság mennyire fontos tényező, a képi adatközlés mennyire alapvető követelmény – lehet, hogy ezen az úton jutunk el az egységes kommunikációs nyelvezethez?

A Nikon elindult. Legújabb kamerájának elektronikus úton rögzített képeit már telefonvonalon lehet továbbítani.

VIDEO-WALKMAN

Mi, férfiak minden bizonnyal javíthatatlanok vagyunk. És ezt a kiállítók pontosan tudják. Hogy mindezt mire alapozom?

Tessék velem jönni.

Már kicsit zavarodottan sétálgattam a látványok forgatagában, talán fásultan is, mikor egy igen csinos ifjú hölgyre lettem figyelmes. Ilyenkor valamirevaló férfiember rendezi magát és felölti a közvetlenül-megnyerőokosan-vonzót, amit a hölgy aztán előnyösnek talál. Nem tudom, minek találta, elfordult. Elfordult és nagy érdeklődéssel nézett valamilyen készüléket. A valamirevaló ilyenkor közelebb megy és mintegy mellékesen ránéz a készülékre. És már bele is esett a csapdába!

A hölgy ugyanis egy Sony-hostess, a készülék pedig egy folyadékkristályos képernyővel ellátott Video-Walkman. Mellette parányi kamera, a polcrendszer tele 8 mm-es műsoros kazettákkal. Ez aztán a csoda!

A televíziós kép ugyan egyelőre csak NTSC-rendszerben látható, de bízhatunk benne, hogy kellő érdeklődés esetén a távol-keleti gyártók képesek lesznek „európaivá" változatani az Amerikában és Japában már népszerűnek számító varázsdobozokat. Méreteinél, formájánál fogva ténylegesen sétáló-videóról beszélhetünk, súlya is mindössze 1,1 kg. Alkalmazásának területei szinte korlátlanok: egy Marine Pack elnevezésű változat például víz alatti felvételek készítésére teszi alkalmassá 40 méter mélységig, de gyorskeresője segítségével editálási lehetőséget is nyújt képrögzítés közben. Mindemellett természetesen magán hordozza a Sony-fejlesztés utolsó eredményeit.

Egyébként az egész televíziózás-videózás vonatkozásában a legszembetűnőbb az arányok megfordulásának tendenciája. A hőskorban ugye hatalmas kamerák, videokészülékek segítségével készültek a képek a kicsiny vagy átlagos méretű képernyőre – ma a képkészítés szerkezetei lettek igen aprók, s a megjelenítő eszközök váltal óriásiakká.

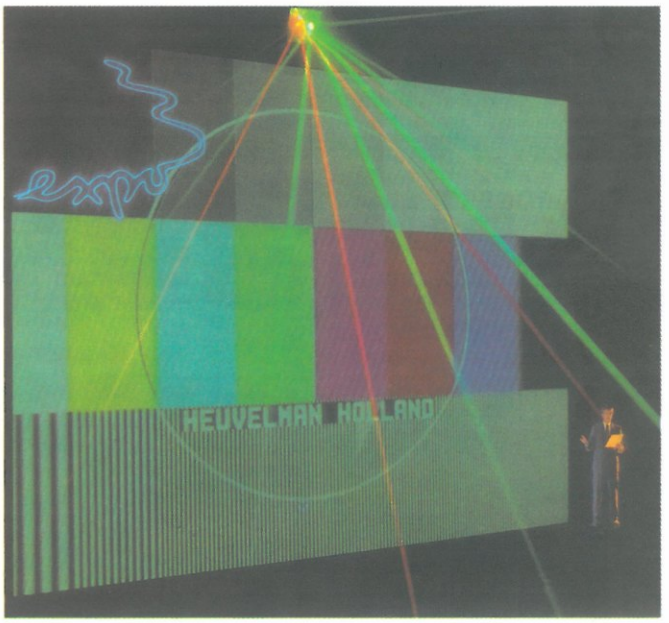

Ezek az óriási méretek pedig néha már ijesztővé is válnak. Magam a kiállítás egyik bemutatóján találkoztam ezzel az érzéssel: a lézersugarakkal és holográfiával megbolondított – egyébként valóban érdekes – képek méretei inkább taszítottak, mint marasztaltak.

Beszámolóm pusztán terjedelménél fogva sem törekedhet teljességre, sajnos, kimarad a Super-VHS, a Digital Audio Tape, a szuperlapos képernyő, a dia-video, a műholdas televíziózás és még több, bizonyára sokak számára érdekességgel bíró csoda felemlegetése. A fotózás kedvelőitől pedig külön elnézést kell kérnem, mert lett volna miről írni az aranyházas Hasselbladon kívül is . . .

Ha a bevezetőben a múzeumokat csak általánosan említettem, a Ludwig Múzeumnak a kiállításhoz kapcsolódó bemutatójáról és filmprogramjáról külön kell szólnom. Az egész Photokina időtartama alatt, este tízig meghosszabbított nyitvatartásával, átfogó ismertetését adta a FILM-nek. A kölni Cinemathek filmfejlődéstörténeti előadásai az érdekességekkel teli napok méltó befejezéseivé váltak, már csak azért is, mert a leghíresebb középület meglátogatására az esti órákban nem kerülhetett sor. A Dóm – úgy hiszem, egyetlenként – méltóságteljesen kihúzta magát a profán kavalkádból – hét órakor már csak kívülről engedte csodálni magát.

Pittner György

A 21 tagországot számláló **EUROPARAT** fontos megegyezésre jutott a műholdas televíziós műsorközlés terén. Nem sugározhatók pornófilmek, illetve olyan adások, melyek bármilyen vonatkozásban vallási, illetve faji gyűlölködésre buzdítanak. A hirdetések az adásidő 15 százalékát nem haladhatják meg, törölték az alkoholt és a gyógyszerkészítményeket népszerűsítő reklámokat. Filmek legfeljebb egy alkalommal szakíthatók meg hirdetéssel.

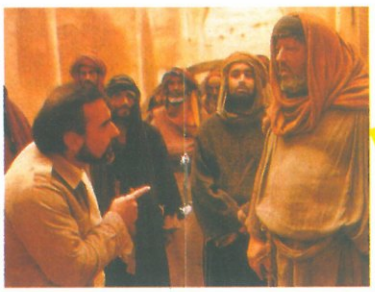

MARTIN SCORSESE istenkáromlással vádolt filmje, a *„The Last Temptation of Christ"* (Krisztus utolsó megkísértése) az angol filmminősítő bizottság véleményezése alapján, eredeti – értsd: nem rövidített, vágott – formájában tekinthető meg a brit mozikban. Ugyanakkor a brazil püspöki kar rendkívüli konferencia megtartásával tiltakozott a film kávéhoni vetítése ellen.

GINGER ROGERS, a harmincas évek „álompárjának" hölgytagja, 20 millió dolláros kártérítést követelt a *„Ginger és Fred"* című Fellini-film készítőitől a nevével történő visszaélés miatt. (A filmben egyébként *Giulietta Masina* és *Marcello Mastroianni* játszanak egy kiszolgált táncospárt, akik példaképüknek a legendás *Rogers –Astaire* kettőst tartották.) A perben egy amerikai bíróság hozott döntést, s a most 76 éves díva követelését elutasította. Indok: a film nem sérti a művésznő személyiségi jogait. Fellini: „Mi csak hódolatunkat szerettük volna kifejezésre juttatni . . ."

Hamlet üzleti pályára lép *(„Hamlet goes Business")* *Aki Kaurismaeki* Shakespeare-adaptációjában, a modern indusztrializmus jegyében. Az érzékeny lelkületű, ám jegesszívű ifjút **PIRKKA-PEKKA PETELIUS** alakítja.

DENNIS HOPPER fotóinak kiállítása először Európában. Az 52 éves színész–rendező képei 1961 és 1967 között készültek, életének olyan szakaszában, amikor – a később, 1969-ben az *„Easy Riderrel"* világhírnévre szert tett művész – teljes kilátástalanságban élt.

„Az egyetlen izmus számomra az absztrakt expresszionizmus" – nyilatkozta a 39 kép útra bocsátása előtt.

Negyedik filmalkotása, a *„Colors"*, az erőszakos jelenetek közvetlen ábrázolása miatt nagy port vert fel az USA-ban. A film Los Angeles mexikói és néger kisebbségének gengháborúját mutatja be.

Hopper: „Ezt a művet feltehetőleg sokan félreértik. A bandákat akartam elítélni, de a film mindenekelőtt a rendőrség ellen szól."

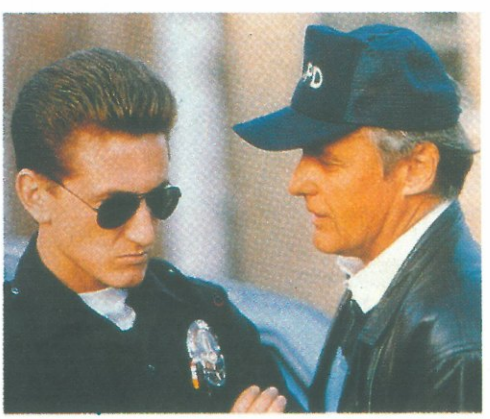

„Patty". A történetre sokan emlékezhetnek; 1974-ben a „Symbionese Liberation Army" nevű szervezet elrabolja a kaliforniai Hearst újságbirodalom örökösét, aki a fogságban maga is a terroristák társává válik. *Paul Schrader* filmre vitte az autentikus történetet **NATASHA RICHARDSONNAL** a címszerepben. Forgatókönyv: *Martin Worth.*

Filmek nagy hányada foglalkozik a Vietnam-traumával, íme egy újabb, *Sidney Lumet* rendezésében: *„Running on Empty"* (Rohanás az ürességbe). *Christine Lahti* és *Judd Hirsch* játszszák a radikálisan háborúellenes házaspárt, akik fiukkal **(RIVER PHOENIX)** 20 éve bujkálnak városról városra az FBI elől.

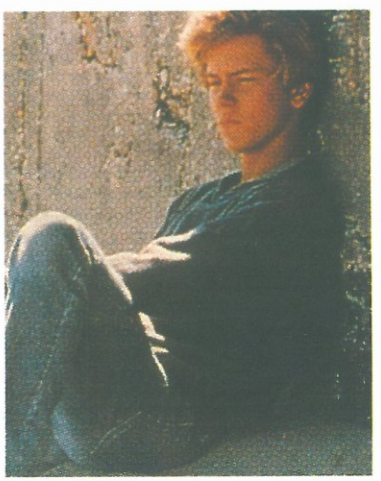

Alan Rudolph („Made in Heaven") új romanca kedvenc szereplőgárdájának közreműködésével mutatja be, hogyan válik a szerelem művészete a művészet szerelmévé. **KEITH CARRADINE,** *Geneviève Bujold* és *Geraldine Chaplin.* Cím: *„The Moderns".*

A *„Crocodile Dundee-ban"* megismert, lengyel származású **LINDA KOZLOWSKI** két, szőkén játszott filmszerep után, most sötétbarnára váltott. A *„Pass the Ammo-ban"* – rendezte *David Beaird – Tim Curry* és *Annie Potts* oldalán látható.

„Riding the Edge" címmel *James Fargo* forgatott filmet a sivatagban játszódó túszdrámáról. A terroristák egy műhold vezérlését irányító alkatrész megszerzése körüli bonyodalomban szedik áldozataikat. Főszereplők: **RAPHAEL SBARGE** és *Catherina Mary Stewart.*

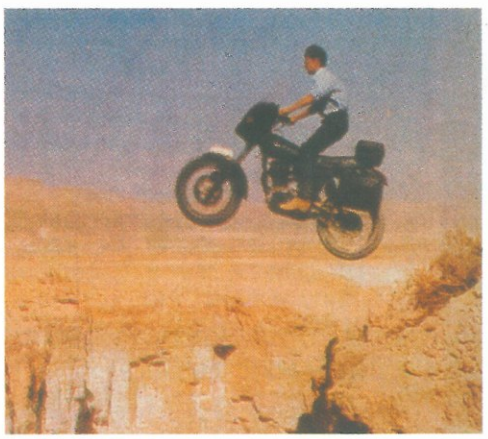

A jóvágású, kék szemű hulla a *„Beetlejuice-ból"*, bizonyos **ALEC BALDWIN,** egy játékos közvélemény-kutatás szerint jó eséllyel indulhatna a „Minden lányos mama kedvence" nevű versenyen, most két filmben is látható: *„Married to the Mob"* (rendezte *Jonathan Demme*), illetve *„Working Girl" (Mike Nichols).*

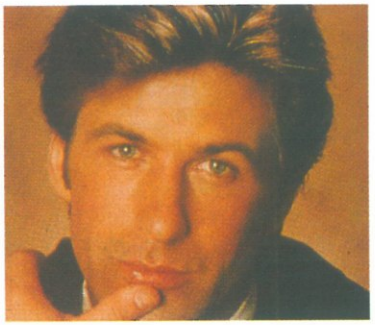

Az *„Adieu, Je t'aime"* (Isten veled, szeretlek) nem éppen szokványos szerelmi háromszöget dolgoz fel. Egy hagyományos partnerkapcsolatban élő férfiú – *Bruno Cremer* – beleszeret egy szép arcú tisztviselőbe, aki történetesen szintén férfi – *Bruno Pradal.* Az ügyet kissé bonyolítja, amikor a történet hölgytagja – **MARIE-CHRISTINE BARRAULT** –, családdottságára ugyanezen férfinél keres vigasztalást. Rendező: *Bernard Aubert.*

A thaiföldi dzsungel mélyén forgatták *„Casualties of War"* (A háború áldozatai) címmel azt a filmet, ahol a főbb szerepeket **MICHAEL J. FOX,** *Sean Penn, Sam Robards* és *Humphrey Bogart* özvegye, *Lauren Bacall* játsszák.

„The Favorite" a címe annak a filmnek, melyben az egykori Bond-girl, az egzotikus arcú **BARBARA CARRERA** alakítja a főszerepet. A színésznő már a *„Denver"*-sorozat több folytatásában is szerepelt, a férfi nézők legnagyobb megelégedésére . . .

„Pénzt keresni sosem szégyen!" – tartja **GEORGE LUCAS,** aki reklámfilmezésre adta fejét, ahol is – mindjárt gondoltuk – a különleges effektusok felelőse. A már elkészült filmecske a – tervek szerint 1989 decemberében nyíló – Golden Nugget Hotelt fogja népszerűsíteni és *Whoopi Goldberg* közreműködésével jött létre, akinek szemei előtt délibábszerű jelenetek zajlanak. (Az Aranyrög Szálloda árait ugyan még nem ismerjük, de könnyen lehet, hogy hasonló tünetek néhány, számláját kiegyenlíteni szándékozó vendégnél is felfedezhetőek lesznek majd . . .)

Amikor a rendező húzza a rövidebbet . . . Történt, hogy a *„The Burbs"* munkálatai során az egyik főszereplő *(Billy Crystal)* heves vitába keveredett a rendezővel *(Rod Daniel).* A produkció felelős vezetője erre új rendező után nézett és azt **JOE DANTE** személyében meg is találta. Hír még, hogy a „kisegítő" legújabb önálló munkája a *„Gremlins II."* lesz.

Újabb hírek **LINDA KOZLOWSKIRÓL:** november közepétől *Kris Kristofferson* és *Peter O'Toole* oldalán a *Helena Rubinstein* élettörténetét feldolgozó film forgatásán vett részt. Helyszínek: Európa, Ausztrália, New York. Cím – mi más lehetne? –: *„Helena".*

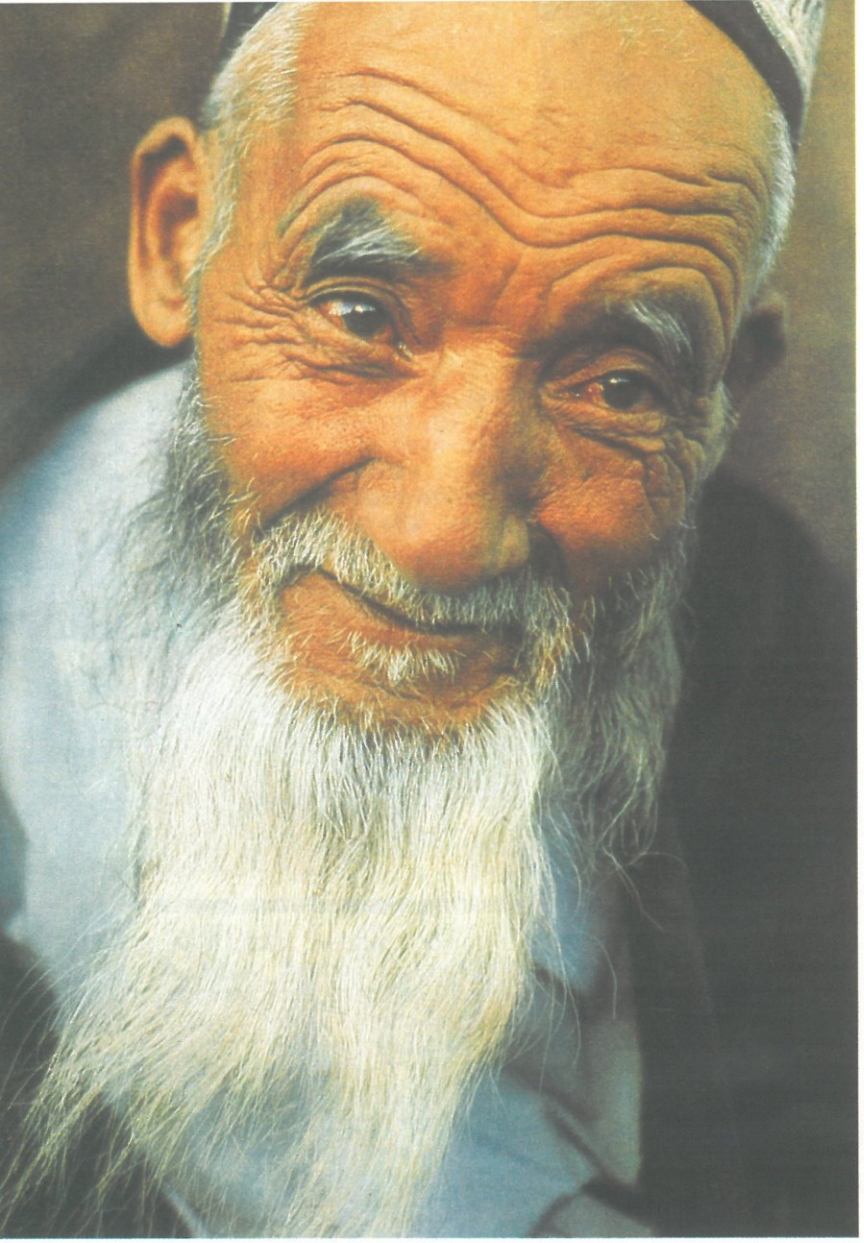

ÁZSIA

Hongkong, Thaiföld, Malaysia, Indonézia, Szingapur, Tajvan és a Fülöp-szigetek videopiacai

Délkelet-Ázsia itt felsorolt országaiban a filmgyártás, moziforgalmazás és a videopiac sajátosságai megközelítőleg hasonló képet mutatnak. Legfőbb jellegzetességként említhető a videokazetta-kalózkodásnak egyetlen más országcsoportban tapasztalthoz sem hasonlítható óriási mértéke és az a tény, hogy valójában – megfelelő törvények híján – nem is tudnak hatékonyan védekezni ez ellen.

Szintén e területre jellemző, hogy a hazai filmek aránya az importáltakénál jóval magasabb, mint például Európában.

I ÁBRA

Hongkongban az évente bemutatott filmek között 65 százalék a kínai, ezek javarészt vígjátékok, és nagyobb sikert aratnak, mint akár az amerikai akciófilmek. A magas népsűrűséggel és a súlyos lakásgondokkal függ össze a tény, hogy a hongkongiak szeretnek moziba járni, és itt a videózás következtében egyelőre alig érzékelhető a filmszínházak látogatottságának csökkenése. Az elmúlt 4-5 évben azonban itt is fejlődésnek indult a videopiac – jelenleg 200 körül van a szakboltok, illetve kölcsönzők száma. A kalózkodás inkább amiatt okoz gondot, hogy egyes európai és amerikai cégek elzárkóznak a mozijogok eladása elől, attól való félelmük következtében, hogy a feketén másolt kazetták elárasztják a videopiacot a hivatalos bemutató előtt.

Thaiföldön a videózást semmiféle törvény nem szabályozza. A forgalomban levő 15-20 ezer film közül mintegy 3-400(!) jut el legálisan a vásárlókhoz, a többi feketepiaci termék. Hongkonggal ellentétben ebben az országban a video súlyos csapást mért a filmforgalmazásra. Míg öt évvel ezelőtt egy nagy mozisiker 7 millió baht bevételt jelentett, ma már az is ritkaságszámba megy, ha ennek a fele folyik be a mozipénztárhoz.

Jellemző az utóbbi évek legnagyobb filmsikerének az esete: a *„The Living Daylights"* című film Bangkokban 5,1 millió baht bevételt hozott. A film mozibemutatójával egy napon dobták piacra az illegálisan másolt kazettákat is, kihasználva a hatalmas reklámhadjáratot. A kazettákról azonban lemaradt a film vége – így az emberek kénytelenek voltak elmenni a moziba, hogy megtudják, mitől fosztották meg őket a gondatlan kalózok . . . A páratlan mozisikerhez ily módon járult hozzá a video-feketepiac . . .

A helyzetet bonyolítja, illetve további lehetőséget nyújt a videokalózkodás számára az országszerte elterjedt illegális kábeltelevíziózás. Fillérekért (100-200 bahtért havonta) az előfizetők otthonukban nézhetik a legújabb hazai és külföldi sikerfilmeket a mozibemutatóval egyidőben – és kapnak lehetőséget a kazettára történő másoláshoz, szaporítva a feketepiac választékát.

Malaysiában 1983-ban indult meg a videózás, minek következtében a mozik látogatottsága 15–20 százalékkal csökkent. A színházak közül több megszűnt az új médium térhódítása következtében: míg 1982-ben Cathayban 61 mozi működött, számuk az elmúlt hat év során 28-ra csökkent. Mint a térség többi országában, Malájföldön is elsősorban a kínai filmvígjátékok és drámák népszerűek, míg az angol nyelvű (import) filmek között az akciófilmek viszik el a pálmát. A tavalyi év nagy sikerei *„Crocodile Dundee"* és a *„First Blood"*, valamint a mandarinfilmek a videopiacon is sikeresek: a kalózkazetták kölcsönzési ára 1-3 maláj dollár naponta, és mintegy 1500 boltban kaphatók. „Szerencsére" azonban olyan rossz a minőségük, hogy a kicsit is igényes nézők lassan visszatérnek a mozikba, ahol a 3–4,5 maláj dolláros helyár még megfizethető.

A kalózkodás elleni harc egyik fegyvere az új filmek sok moziban való egyidejű bemutatása. A hazai filmeket 20-25 filmszínház hozza ki, és csak egy-két hétig tartják műsoron. Az importfilmekből maximálisan 8 kópiát húznak le, és mivel ezeket magas (25 százalékos) importvám, valamint 15 százalékos kölcsönzési adó terheli, arányuk lényegesen alacsonyabb, mint Délkelet-Ázsia többi országában. További importcsökkentő tényező a szigorú cenzúrázás, mely megakadályozza minden olyan film behozatalát, amely az erőszakot, a bűnt dicsőíti vagy politikai és vallásos érzékenysége bántónak minősül.

Malájföld mind a mozi-, mind a videofilmgyártás területén (a forgalmazással ellentétben) igen nyitott. Legmodernebb felszereléseikre, gyönyörű természeti adottságaikra, olcsó munkaerejükre hivatkozva mind több külföldi gyártót vonzanak, és a Fülöp-szigeteki partnerek mellett egyéb – főképp amerikai – vállalkozókkal készítenek koprodukcióban játékfilmeket. (1987-ben két amerikai akciófilmet forgattak USA-beli cégekkel: a *John Milius* rendezte *„Farewell To The King-et"* és a *„Bat 21-et"* (utóbbi *Peter Merkle* rendezésében). A koprodukcióktól éppúgy, mint a hazai filmgyártás színvonalának emelésétől, igényesebb filmek készítésétől azt remélik, hogy a közönséget visszaszoktatják a filmszínházakba, és hogy a tv-, video- és mozifilm egyenrangú versenytársként tudnak majd létezni a nemzeti piacon.

A kalózkodás elleni küzdelem sajátos formáját vetik be **Indonézia** mozitulajdonosai. Minthogy a kópiák megjelölése nem bizonyult eléggé hathatós eszköznek a fekete másolás ellen, felfogadnak egy embert, akinek az a dolga, hogy – miután egész nap a mozi gépházában őrizte a kópiát, nehogy a gépész másolatot készíthessen róla, az utolsó előadás végén néhány tekercset magával visz belőle. Vajon az (ellen)őrt ki ellenőrzi?

Az indonéz törvények is erősen támogatják a hazai filmgyártást. Az éves termés mintegy 60 filmjéből csak 5-6 exportképes és a belföldön sikerrel bemutatottak száma sem haladja meg a tízet. Ennek ellenére a mozik kötelesek havonta két hazai filmet kihozni.

A behozatal összetétele: 90 amerikai és európai, 45 kínai, 45 egyéb ázsiai és 25 gyermekeknek készült film. A legnagyobb mozisiker a *„Cobra"* volt – a legnagyobb gond pedig a videokazetta-kalózkodás. A 160 milliós lakosságú országban mindössze 300 kazetta kelt el legális úton . . . A feketepiac elleni harc igen drágává teszi a mozibemutatót: a belföldi filmeket 35 kópiával hozzák ki, hogy egyidejűleg minél több helyen minél többen láthassák az újdonságot és ne keressék az illegálisan másolt kazettákat.

Szingapurban sem jobb a helyzet, bár itt 1987 áprilisában szigorú kalózkodásellenes törvényt léptettek életbe. A meglehetősen jó minőségű illegális kazetták itt már a legális mozibemutató előtt megjelennek a video-feketepiacon, a kölcsönzési díj szintén igen alacsony (1,50-2,20 szingapuri dollár egy éjszakára). Ennek ellenére a filmek mozikarrierje is biztosított: hatalmas sikerrel mutatták be a közelmúltban a *„Superman IV"*, a *„Crocodile Dundee"* és az *„Aliens"* című filmeket. A kínai filmek Szingapurban is előnyt élveznek: ezeket 16 moziban mutatják be, míg az importfilmeket csupán egy filmszínház tűzheti műsorára. A tavalyi tíz legsikeresebb film közül nyolc kínai volt, köztük a csúcskasszasikerű *„The Kung Fu Kids"*, Délkelet-Ázsia number one-ja.

Tajvan elsősorban színvonalasabb filmek készítésével próbálja felvenni a harcot a videózással, ettől remélve, hogy a nézők visszatérnek a mozikba. Az országban 4000 és 8000 között van a kazettakölcsönző üzletek száma, a bérleti díj 30-40 tajvani dollár. Ezzel szemben a feketepiaci kölcsöndíj 20 dollár. A kínai film védelmét itt is a mozibemutatással összefüggő kedvezmények, illetve a külföldi filmek behozatalát limitáló diszkriminatív rendelkezések biztosítják. Ezeknek megfelelően hat kópiánál többet nem lehet importfilmből lehúzni, és a film sikerét nagymértékben befolyásoló reklámköltségek sem léphetik túl a 3 milliót, miközben a hazai filmeknél ezt az összeget 10 millióban határozták meg. Mindezeken túl a külföldi filmeket 25 százalékos „amusement tax" („szórakozási adó") sújtja, mely a kínai filmeknél mindössze 6 százalék terhet jelent.

„A Warner Bros. a Video forradalom élén – közvetlenül mesterszalagról" – olvasható a **Fülöp-szigetek** vezető lapjaiban az egészoldalas nagybetűs hirdetés. A Warner Home Video szerint a feketepiac legyőzéséhez nem törvényekre és adminisztratív módszerekre van szükség. Sokkal inkább piachódító politikára és jó minőségre. A cég a Manilában működő 2000 videokölcsönző üzletből megvásárolt ötszázat és ellátta ezeket kitűnő minőségű, masterről (mesterszalagról) közvetlenül lehúzott kazettákkal. Annak ellenére, hogy ezeknek a legális videokazettáknak 15-20 peso a bérleti díja, míg a feketepiaci ár csupán 5–10 peso, a Warner óriási forgalmat bonyolít le. Bebizonyosodott, hogy az emberek a jó minőségért hajlandók többet fizetni.

Szigeti Zsuzsa

OSCAR

(Fejezetek egy sokat vitatott elismerés történetéből II. rész)

1927. januárjának 11. napján disztingvált hollywoodi személyiségek gyűltek egybe a Los Angeles-i Ambassador Hotel dísztermében, azzal a szándékkal, hogy – egy általuk már korábban ismert célzattal – egyesületet alapítsanak. Bár ez a bizonyos célzat egy teljességgel demokratikus irányítás alatt álló, független szervezet létrehozása lett volna a „hollywoodi kreatív filmkészítők" számára – a meghívottak névsora sok mindent elárul a társulás igazi szándékairól. Arról, hogy az „International Academy of Motion Pictures and Sciences" (A Mozgóképek Művészetének és Tudományának Nemzetközi Akadémiája) a stúdiófőnökök hatalmát kívánta megsokszorozni az egyre inkább fellendülő szakszervezeti mozgalmak ellenében, illetve hogy a vendéglátó *Louis B. Mayer* pozícióját tovább erősítse. Mayer úr az MGM (Metro-Goldwyn-Mayer) nagy tekintélyű vezetője, az akadémia megteremtésének ötletgazdája volt.

Az alapító tagság:

Producerek

Fred Beetson (Christie), *Charles H. Christie* (Christie), *Sid Grauman* (filmszínház-tulajdonos), *Milton E. Hoffman* (Paramount), *Jesse L. Lasky* (Famous Players-Lasky), *M. C. Levee* (First National), *Louis B. Mayer* (MGM), *Mary Pickford* és *Joseph M. Schenck* (United Artist), *Irving Thalberg* (MGM), *Harry* és *Jack Warner* (Warner Brothers).

Rendezők

Cecil B. De Mille (Pathé), *Frank Lloyd* (First National), *Henry King* (független) *Fred Niblo* (MGM), *John M. Stahl* (MGM), *Raoul Walsh* (független).

Színészek

Richard Barthelmess (First National), *Jack Holt* (Columbia), *id. Douglas Fairbanks* (United Artist), *Harold Lloyd* (Pathé), *Conrad Nagel* (MGM), *Milton Sills* (First National).

Szerzők

Joseph Farnham (MGM), *Benjamin F. Glazer* (Pathé), *Jeanie MacPherson* (csak Cecil B. De Mille részére dolgozott), *Bess Meredith* (független), *Carey Wilson* (MGM), *Frank Woods* (Famous Players-Lasky).

Technikai személyzet

J. Arthur Ball (operatőr), *Cedric Gibbons* (az MGM művészeti igazgatója), *Roy J. Pomeroy* (a különleges effektusok felelőse a Paramountnál).

Ha alaposabban megvizsgáljuk a fenti névsort, szembe tűnik, hogy a producerek – vagyis a stúdiók teljhatalmú urai – aránytalanul magas számban vannak képviselve. Ha ehhez azt is hozzávesszük, hogy a más tevékenységi csoportokban felsorolt Cecil B. De Mille, Harold Lloyd vagy Douglas Fairbanks producerként is dolgoztak — az aránytalanság tovább nő. A különböző kategóriák egyenlő lehetőségeiről tehát már nem beszélhetünk. Arról meg aztán végképp nem, hogy a stúdiók hasonló feltételek szerint vehettek volna részt a döntések meghozatalában – már csak azért sem, mert Mayer úr a mindenható tervbizottság élére választatta magát. Időközben gondosan ügyelt arra, hogy érdekeit jogi képviselői révén, egyéb testületekben is érvényre juttathassa.

Meg volt itt szervezve kérem minden.

Mint ahogy az alapítást követő első

STORY

Előző számunkban az Oscar-díj nevének eredetéről olvashattak, jelenlegi összeállításunk az akadémia alapításának körülményeibe enged bepillantást.

találkozó, az 1927. május 11-én, a fényűző belvárosi szállodában (Baltimore) megtartott gálaest is. Az ötlet – ugye mondanunk sem kell – természetesen újra Mayer úré; tartassék minden évben egy ünnepi összejövetel. „. . . ahol aztán egymás vállának kölcsönös veregetésével, mindenki bizonyíthatja önmaga végtelen bölcsességét és fontosságát . . ."

És lőn.

Mayer úr elküldte a meghívókat, gondoskodott a ragyogó környezetről és a megfelelő menüsorról – mindezt a saját számlájára. („Kell néha a jól öltözöttek elé egy-két csontot lökni.")

Az alapító tagok természetesen barátokat, ismerősöket hozhattak magukkal, így jött össze mintegy háromszáz az igen fontos hollywoodi hatalmasságokból. Immár az akadémia rangja is biztosítva volt.

Időközben a társulás jogászai némi változtatást eszközöltek a néven, törölték a „nemzetközi" kifejezést. Teljes joggal, hiszen külföldieknek igazán nem volt semmi keresnivalójuk az amerikai filmek ezen érdekszférájában. A kaliforniai kormányzósághoz pedig – lehet, hogy ott az asztalnál (?) – egy kérvényt nyújtottak be, az intézmény „Non-Profit Organisation" státuszának elismerése tárgyában, melylyel az akadémia – mint közhasznú tevékenységet folytató intézmény – adómentessé válhat.

És lőn.

Meg volt itt szervezve kérem minden.

Az eddigiekből kitűnik, hogy az akadémia létrehozásakor nem a művészeti tevékenységgel kapcsolatos kérdések kerültek előtérbe, de az első találkozók egyikén felmerült a gondolat: valamiféle díjat kellene alapítani. Egy bizottság megbízást is kapott ennek kidolgozására, s hogy az egész mennyire nem bírt jelentőséggel, bizonyítja: 14 hónapot vett igénybe az alapszabály megalkotása. 1928 júliusára idáig jutottak: az alapító tagság minden szakmai csoportjának bármely tagja egy szavazatot adhat saját csoportjának valamely tagjára.

Ezzel a tagsági választójogok ki is merültek, azon egy esetet kivéve, ha az érintett zsűritag volt. A tevékenységi csoporton belül ugyanis működött egy bizottság, mely a szavazatok alapján az adott szakma jelöltjét terjesztette fel – az öt különböző csoport egy-egy tagjából szerveződött – „Central Board of Judges" (A szakértők központi testülete) elé. Ez az öt férfiú pedig az ellenőrzések után kihirdette a győzteseket.

Ennyi.

Ha valakinek ezen szabályzat létrehozására az egy év soknak tűnik, ismét meg kell említenünk: az akadémia alapvető célja a hatalom gyakorlása volt a szellemiek, de főként az anyagiak fölött. Ugyanakkor azt se feledjük, hogy végül is ők voltak az úttörők, akik a mai – még inkább „tegnapi" – Hollywoodot megteremtették. Ez azonban már egy másik történet. Vissza tehát eredeti témánkhoz, az Oscarhoz, illetve az *„Academy Award-hoz"*; mert hisz ez volt az eredeti név. (De ezt a Kedves Olvasó a VHS előző számából már úgyis tudja.)

Mayer úr kívánsága teljesítésének felelőse a színész Conrad Nagel volt. Ő kapta a feladatot az elismerés formájának megtalálására. Teljes 500 dollár állt a rendelkezésére.

„Csak semmi nagyvonalúság!" – adta meg az instrukciót a főnök, s mikor Nagel – egy rovatvezető, bizonyos *Louella Parsons* biztatására – elé állt az ötlettel, hogy készüljön pergamen díszoklevél, melyet ünnepélyes külsőségek között adnának át; „Ilyesmire nincs pénz!" – volt a válasz.

Nagel (később): „A díj-ügy kényes téma volt. Nem akartam az egész felelősséget a vállamra venni, vártam, hátha felbukkan egy jó ötlet."

Egy évet várt.

1928 májusában azután befolyásos személyiségek – a rendező *D. W. Griffith,* a színész R. Barthelmess, a színházmogul Sid Grauman – támogatásával mégis meggyőzte Mayert. A legfőbb érv azonban az volt, hogy a nagystílű életmódot folytató – és időközben az akadémia titkárává választott – id. Douglas Fairbanks felesége, Mary Pickford – nem mellesleg: Amerika egyik leggazdagabb asszonya – szintén szerencsésnek tartotta egy gálaest keretén belül a díjkiosztást.

Innen az események felgyorsultak.

Míg az akadémia tagjai egy összejövetel alkalmával azon vitatkoztak, hogy az elismerés milyen formáját válasszák, a papírszalvétájára szótlanul rajzolgató Cedric Gibbons – az MGM művészeti igazgatója – egy keresztesvitéz kardot tartó alakját vázolta fel. A férfialak tartása rendkívüli erőt sugárzott. Formája szinte minden kontúrtól mentes, mintegy „folyékony", áramvonalas volt. A részletek beleolvadtak az átlagosságba, az egyéniség a névtelenségbe. Gibbons egy olyan filmtekercsre helyezte az álló alakot, melynek fogazata között öt üres kockába a kategóriák győzteseinek nevét képzelte el.

Terve nagy tetszést aratott az akadémiai tagok körében, Nagel kivitelező után nézhetett. Miután az eredetileg rendelkezésre bocsátott összeg nagysága nem változott, egy munkanélküli képzőművészeti hallgatóra esett a választása. *George Stanley* készített agyagból modellt az eredeti vázlat alapján. Ezt juttatták el a szobrász *Alex Smith-hez,* aki a lenyomat után ón-réz ötvözetből a szobrocskát megformálta.

Az újszülött 34,3 cm magas és 3 kg súlyú lett. Létrejöttét anyagilag elősegítő „szülei" nagyvonalúan hozzájárultak, hogy pőre testére aranybevonatot kapjon.

Pittner György

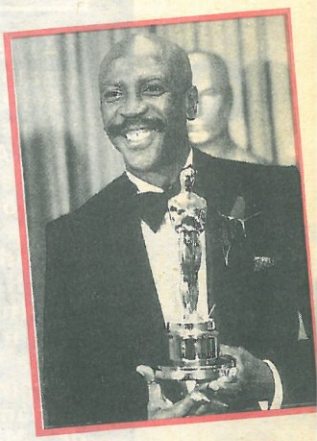

Videomódi

Az *Ez a Divat* szerkesztősége egy eléggé kopott belvárosi bérház első emeletén található. Annál üdítőbb az ellentét, mikor a szerkesztőség ajtaját átlépjük. Kényelmes, derűs a berendezés, jó a hangulat. Ha most például egy (nálunk nem létező) társasági lap tudósítója lennék, minden bizonnyal részletesen leírnám a főszerkesztő, *dr. Medgyessy Ildikó* szobáját, öltözékét, frizuráját. Az én feladatom azonban csupán annyi, hogy főleg a divat és a video kapcsolatáról kérdezzem a népszerű magyar divatlap vezetőjét.

– Szobájában kitüntetett helye van a videónak. Munkájában is?

– Amikor átvettem a lapot, rögtön igényeltem egy videót. Ha csak arra gondolok ugyanis, hogy még Magyarországon sem tudunk minden bemutatóra eljutni, nemhogy külföldön, máris óriási a video jelentősége. A videón rögzített divatbemutatót munkatársaimmal itt, a szerkesztőségben közösen meg tudjuk nézni és ki tudjuk elemezni. Az aktuális divatjegyeket, az egésznek a hangulatát, az öltözködési stílust épp úgy visszaadja egy kazetta, mintha ott lennénk a helyszínen. Ugyanúgy élnek a színek, ugyanúgy tud élni az egésznek a miliője. Mióta kevesebb az utazásra fordítható pénz, kulcskérdés lett számunkra a video nyújtotta információ.

De nemcsak az öltözködés, hanem a bőrápolás, a kozmetika, a fodrászat terén is lehet szerepe. Például be lehet mutatni, hogyan lehetünk jól ápoltak, milyen frizurához milyen smink illik, hogyan lehet harmonikus a teljes megjelenésünk. De fel lehet használni a fodrász- és kozmetikustanulók oktatásában is. Videón például részleteiben ismertetni lehet a hajvágás technikáját. A Fodrász- és Kozmetikai Egyesülettel van is egy olyan közös elképzelésünk, hogy kiadunk egy, a frizurát, a sminket és az öltözködést együttesen bemutató kazettát.

– S otthon? Van egyáltalán videójuk?

– Három éve van videónk, de én nem vagyok igazán videópárti, a férjem és a gyerekeim inkább. Az én legnagyobb kifogásom, hogy kevés olyan filmhez jutunk, amelyet szívesen nézek meg. Tulajdonképpen a gyerekeim baráti köre a fő szállítónk, de ritkán hoznak igazi csemegéket.

– A gyerekeinek nyilvánvalóan más az ízlése.

– Természetesen. A lányom tizenkilenc éves, a fiam tizennyolc. Őket minden érdekli, mindent fogyasztanak. De azért ismerik a mi ízlésünket is, és igyekeznek nekünk is szerezni „anyagot". Mostanában láttam *Pierre Richard-ral* egy jó filmet, valami apakeresés volt a középpontjában. Aztán láttuk a *„Vadludakat" Richard Burtonnel.* Kitűnő háborús film. Másodszor is megnéztem *Gothár Péter „Tiszta Amerika"* című filmjét. A tartalmas filmeket szeretem, a férjem szintén. A magyar filmeket például nagyon jónak tartjuk. Egyébként a családban franciául tudunk, úgyhogy főleg francia nyelvű kazettákat gyűjtünk. Ami biztosan nem az én világom – az az agresszív film: a *„Rambo"* és társai. Akkor inkább megyek és olvasok egy könyvet. Nem bírom elviselni, ha gyerekek szenvednek a filmen. Nem tehetek róla, érzékeny beállítottságú vagyok. A video másik nagy haszna, hogy nemcsak lejátszani lehet vele, hanem felvenni is. Elég gyakran járunk el otthonról, és ilyenkor felvesszük azokat a tévéműsorokat – Hírháttér, Stúdió, melyeket aztán utólag megnézünk. Jut eszembe, szeretjük a videoklipet is. Ismerőseink vesznek fel nekünk a Sky Channelből és a TV5-ből zenés műsorokat.

– Önök nem tudják ezeket fogni?

– Sajnos, nem. Nem messze lakunk ugyan Gazdagréttől, de valami árnyékolás miatt nálunk ezek a csatornák nem foghatóak. Főleg a zene miatt sajnálom. Tudjuk ellenben fogni a szovjet tévét, ami egyrészt a nyelvtanulás miatt jó, másrészt gyönyörűek a balett- és sportműsorai.

– Kamerájuk nincs? Nem szoktak családi eseményeket megörökíteni?

– Nincs kameránk és nem is vágyunk rá. Én biztosan kezelni sem tudnám. Elárulom, hogy még most is megkérdezem a gyerekeimet, hol kell a videót kikapcsolni. A férjem is inkább fotózni szeret. Meg aztán nagyon drága is. Azt hiszem, ha lenne annyi pénzünk, amennyiből kamerát lehet vásárolni, inkább másra fordítanánk. Nincs a titkolt vágyaink között. Jobban örülünk egy lakásbelsőt díszítő dolognak, szőnyegnek, függönynek, étkészletnek vagy pohárgarnitúrának.

Vándor Ágnes

Csínján kell bánni a videóval!

Beszélgetés Sztevanovity Zoránnal

Valószínűleg a véletlen műve, ám amikor beállítottam *Sztevanovity Zoránhoz,* hogy a videóról, a videózásról kérdezzem, egészen halkra állítva, de ő beszélt a tévében. Igencsak tágra meresztettem a szemem, mert meglepődésemen mosolyogva ezt mondta:

– Kölcsönkaptam egy képmagnót és most egy szalagra szedem össze a mindenfelé szétszórt felvételeimet.

Zoránnak három-négy éve van videója. Nem tartozik a legfrissebb nyugati filmekre vadászó cserekörök egyikébe sem, számára inkább a szakmai (merre tart a világ?) és a családi (hogyan cseperedik a gyerek?) dokumentáció eszköze a video, no meg természetesen az „időátültetésé" (nem kell otthon lenni, ha valami megnézendő megy a tévében). Fontos szerkezet ugyan a video és ma már nyilván hiányozna neki, ha nem volna, de mégsem olyan nélkülözhetetlen, mint a 60-as évek elején azok az ormótlan, orsós magnetofonok, amelyekkel az éter hullámai közül kihalászták a megtanulandó beatszámokat, illetve egy végtelenített szalag és egy házilag beépített pluszfej segítségével visszhanghatást értek el a színpadon.

Zorán az Egyesült Államokban élő ismerősei révén kapta az első nagyobb videoklipdózisokat. Immunis ő sem maradhatott, de fenntartásai azért még akadnak:

– Az amerikai zenészek egy részének a körében elindult egy mozgalom: nem engedik „klipesíteni" magukat, mert úgy érzik, a klip olyan fokon avatkozik be az eredeti művészi elképzeléseikbe, hogy abból ők nem kérnek. Szélsőséges válasz ez arra a kérdésre, hogy jót tesz-e a klip a zenének vagy sem. Lehet vitatkozni azon, hogy egy kliprendezőnek mennyi joga van arra, hogy a saját ízlése, elképzelései szerint értelmezze azt a zenét, amit megkap. Ritkák az olyan szerencsés találkozások, mint az én utolsó lemezemről az *Ahogy volt, úgy volt* című szám, amelynek a szövegét Dusán írta és ő is rendezte a klipjét, így biztosra lehetett venni, hogy a film arról fog szólni, mint a dal. Visszatérve a nyugati klipekre: osztom azok véleményét, akik szerint csínján kell bánni a videóval. Nagyon ki kell találni azt a képi megoldást, ami erősíti a tartalmat és nem éppen eltereli róla a figyelmet. Márpedig a legtöbb nyugati klip, amit látni lehet, önmagában is megélne, nem igényli a dalszöveg megértését – persze, sok esetben egyáltalán nem is fontos a szöveg.

– *A te dalaid azonban merőben mások.*

– Igen, elég nehéz képre vinni ezt a szövegcentrikus zenét. Fennáll a veszélye, hogy a rendező illusztratív módon közelítsen hozzá, a szöveg szó szerinti megjelenítésére törekedjen, ami legalább olyan rossz, mint teljesen elrugaszkodni tőle. Olyan köztes megoldást kell találni, amely inkább a dal hangulatát adja vissza. De minden fenntartásom ellenére vannak pozitívumai is a videoklipnek: az egyik az a hatás, amit már ma érezhetően gyakorol a játékfilmkészítésre, a másik pedig, hogy mielőtt még megjelent volna, az egész rockműfajt pangás jellemezte, amiből mint új reklámhordozó eszköz, a klip rángatta ki.

– *Nem lehet véletlen, hogy számos kliprendező a reklámszakmából érkezett, s hogy a tucatklipeket nézve olyan érzése támad az embernek, mintha a szép színes nyugati magazinok hirdetési oldalait lapozgatná: gyönyörű nők, egzotikus tájak, tengerpart, csillogó poharak törnek . . .*

– Igen, de figyeld meg: előbb-utóbb ennek is meglesz az ellenhatása, sőt már meg is van. Gondolj csak a fekete-fehér klipekre. Nyilván azok kezdték el ezeket csinálni, akiknek elegük lett ezekből a színes kaleidoszkópokból.

– *Emlékszem, néhány éve, amikor egyre több nyugati zenekar kezdett nálunk koncertezni, te elég határozottan föllléptél azért, hogy jobban meg kellene szűrni őket, mert ez a verseny nem tesz jót a magyar rockéletnek. Hasonlóan vélekedsz a videoklipről is?*

– Hadd pontosítsak: mi csak azok ellen a csaknem teljesen ismeretlen nevű nyugati zenekarok ellen ágáltunk, amelyek szinte ellepték az országot, és a sznobizmusra hajló közönséget megtévesztve komoly vásárlóerőt vontak el a hazai zenekaroktól. Ráadásul egy olyan időben, amikor a piac amúgy is beszűkülőben volt. Soha nem a *Dire Straits*-féle, nekünk, szakmabelieknek is élményt jelentő kiválóságok szereplése ellen berzenkedtünk. Ami a videót illeti: amíg a Magyar Televízió nem kereskedelmi televízió és nincs igazán érdekelve a nézőszám nagyságában, addig bármiféle hazai termék, vagyis videoklip is megjelenhet a műsorokban, csak a szerkesztőkön múlik. De a múlt tavaszi MTV Plusz kísérleti kereskedelmi adássorozat is mutatja: előbb-utóbb itt is számítani fog, hogy csak a legjobb képi anyag kerüljön műsorba, s akkor bizony legalább annyira gondban leszünk ezen a téren is. Olyan kemény lesz a konkurencia, hogy csak a legerősebbek fognak tudni talpon maradni. Ez egyrészt nem baj, másrészt azonban óhatatlanul elsorvasztó hatással jár, márpedig egyáltalán nem biztos, hogy a legrosszabbak sorvadnak majd el. Ám a piacnak ezt a szelektáló hatását vállalni kell ahhoz, hogy komoly minőségi előrelépés következzen be. És szembe kell néznünk azzal is, hogy ha tovább sem jut vissza elegendő pénz ebbe a műfajba – mert kívülről elég sokan kerestek rajta –, akkor a videózásban sem fogjuk tudni fölvenni a versenyt, mint ahogy ma sem tudjuk, sok egyéb területen sem.

– *Azt hiszem, nemcsak a pénz hiányzik, hanem az agy is kevés.*

– Az viszont biztató jel, hogy az utóbbi időkben már néhány egész jó reklámfilmet is látni. Persze, a szakmát meg lehet tanulni, de ez még kevés. Szív is kell hozzá: valami plusz. Amit lehet, hogy úgy hívnak: tehetség. Hadd utaljak *Sándor Palira,* aki évekkel ezelőtt nagyszerű dolgokat csinált ebben a műfajban, amit akkor még nem is neveztek klipnek. Sőt, már akkor egyre azt mondogatta nekünk, próbáljunk úgy írni, hogy hozzáképzeljük a képeket is. Ez ma már alapkövetelmény. Amelyik nagylemezről nem készül legalább két-három dalból klip, az gyakorlatilag behozhatatlan hátránnyal indul.

Szőnyei Tamás

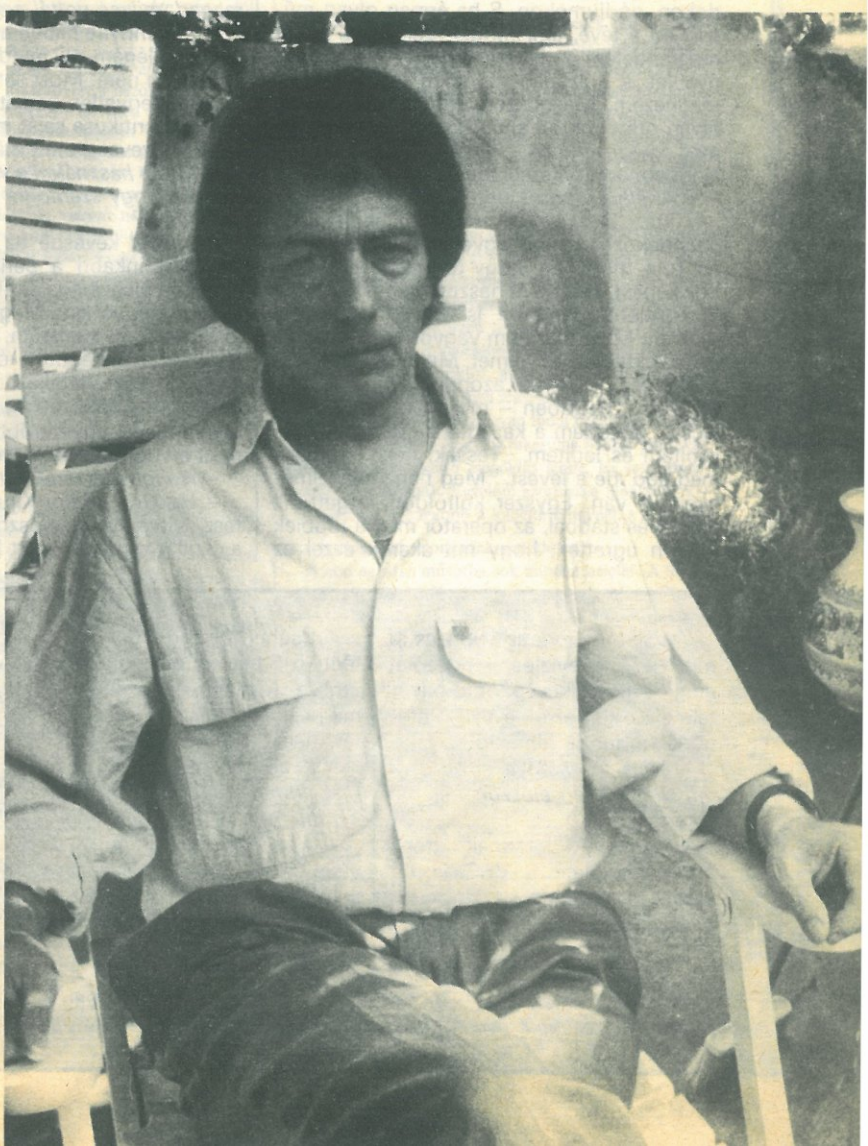

Antal Imre

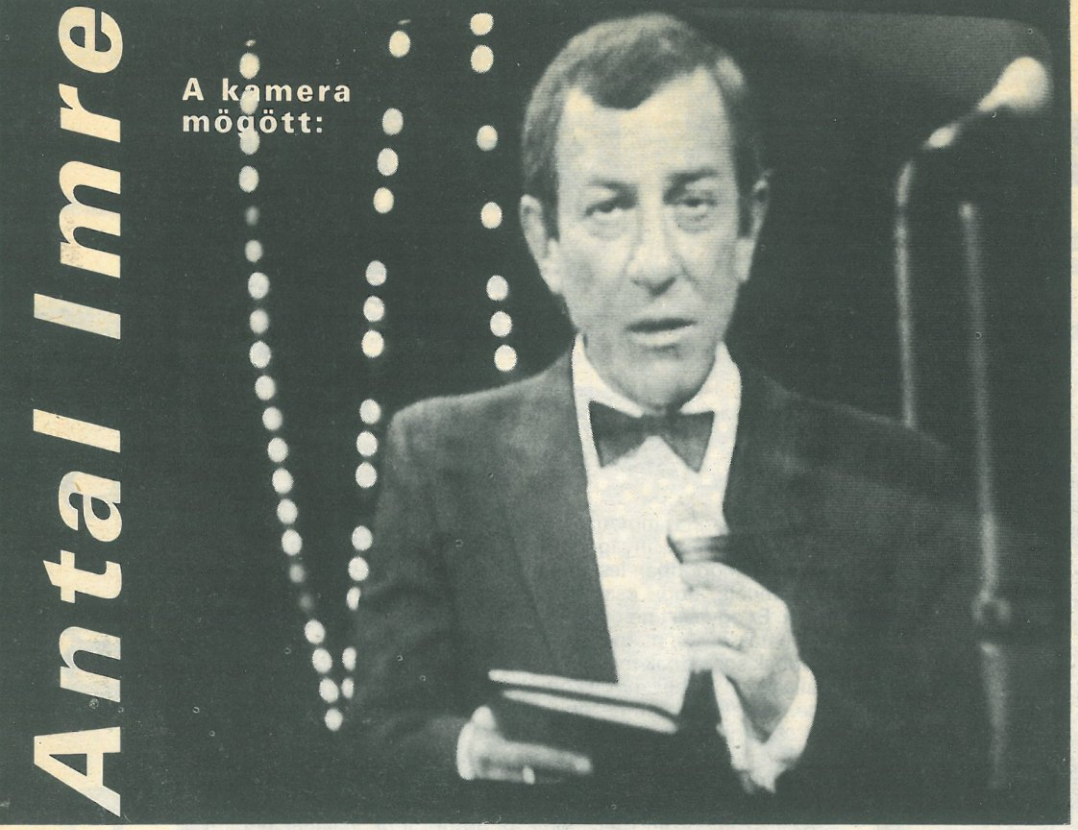

– A video két csoportra osztja az embereket. Van, aki csak nézi (többnyire a cseretársaktól kölcsönzött kazettákat, mintegy tévépótló gyanánt), s van, aki fölvesz műsorokat a televízióból, sőt, maga is készít felvételeket.

– Én a második csoportba tartozom. Hogy éjszakánként filmeket nézzek idegen nyelveken, ez engem nem érdekel. Több mindenre használom a videót. Először is: nagyon sokszor dolgozom késő estig különböző színpadokon, pódiumokon. S ha éppen olyan műsort ad a tévé, ami fontos számomra, akkor megrendelem a videómtól, hogy szépen vegye fel, s a szabad időmben majd egyszer megnézem. Másodszor: útifilmeket készítek olyan országokról, ahová nem hiszem, hogy még egyszer eljutok – Indiáról, Kínáról –, afféle videonaplót. Kamerám ugyan nincs . . .

– Anélkül viszont elég nehéz.

– Igen. Ezért aztán kérek attól, akinek van. Szándékoztam venni egyébként, de lebeszéltek róla, mondván, hogy túl sokba kerül ahhoz képest, amennyit használnám – így aztán legközelebb Japánba is kölcsönkamerával utazom. Most már nem vagyok meg nélküle, megszoktam a kényelmet. Mikor Indiából hazajöttem, édesanyám azonnal kérlelt: „Gyere, mesélj!", „Rendben – mondtam –, várj egy kicsit." Betettem a kazettát a gépbe, bekapcsoltam és leültem. „Tessék, nézd – nekem meg add ide a levest." Meg néha sikerélményem is van. Egyszer külföldön forgattunk egy tévés stábbal, az operatőr meg a többiek folyton ugrattak, hogy mit akarok ezzel az egérfogóval, de aztán, mikor idehaza levetítettem nekik a háromórás filmet, olyan tetszést arattam vele, hogy mindannyiuk számára át kellett másolnom. És még valami: én dolgozom is a videóval. Gyakran megkapom előre egy-egy zenés összeállítás anyagát kazettán, azt otthon magamnak vetítgetem, s közben tudok összekötő szöveget írni hozzá. Egyszóval nekem ez leginkább munkaeszköz.

– Segít abban is, hogy utólag megnézd magad, milyen voltál egy élő műsorban?

– Hát ennyire hiú nem vagyok. Tudom, van olyan kollégám, aki minden saját műsorát fölveszi – én nem. Most sem vettem föl a Ki mit tud?-ból egyetlen percet sem. Az ember sokkal jobb kritikusa saját magának, mert olyasmit is észrevesz, amit más esetleg nem.

– Mióta használod a videót? Mikor érezted először, hogy számodra is elengedhetetlenül szükséges?

– Sokkal kevésbé az érzéseimtől függött ez, mint inkább a pénztárcámtól – hiszen egyelőre elég drága játék –, de talán két éve, hogy mégis vettem. Megvan egyébként a régi jó Super 8-as kamerám, s most azt tervezem, hogy az azzal készített római, londoni filmjeimet átjátszom VHS kazettára, tán még hangot is mondok alá utólag, és így teszem el. S mennyivel egyszerűbb egy videót kezelni, mint a vetítőgépet, vászonnal, elsötétítéssel!

– Hangos felvételeket készítesz?

– Hogyne! Mikor Kínában jártam egy építész delegációval, először ők sem értették, mi a csudát csinálok, mert fogtam a kamerát, és elkezdtem ilyeneket mondani: „Hűha, ez a kínai sem ül már többet lóra", vagy „Annyi itt a biciklista, hogy fél az ember Pekingben az utcán". Hallatlanul mulatságosnak tartották, hogy én minduntalan motyogok közben. Pedig ez nálam a film kísérőszövege.

– Otthon ülve, a tévé műsorából mit veszel föl szívesen? Filmeket, vetélkedőket, vagy netán koncertet?

– Én ugyan mindenevő vagyok, de hál' istennek már régóta válogatós. Ki tudom kapcsolni a televíziót. De fölvettem például Horowitz moszkvai koncetjeit, máskor meg ismeretterjesztő filmeket; s ezeket aztán később letörlöm, veszek rá mást. Sosem értettem azokat, akik gyűjtik házi archívumukban a filmeket. Mit kezdenek vele? A legizgalmasabb krimit sem lehet másodszor, mikor az ember jó előre tudja, hogy most jön a gyilkos és a kést a bal kezébe veszi . . . Más ez, mint az audiotekercsek, a lemezek sorsa. Hiszen egy Beethoven-szimfóniát életem során meghallgatok akár kétszázszor is. Egy-két musicalt azért megőriztem, hogy ha éppen olyan kedvem van, amihez csak az illik, legyen mindig kéznél.

– Ebből lesz a háttérvideózás? Nem kell nagyon odafigyelni, lehet közben tennivenni.

– Nem. Én sem a háttérvideózást, sem a háttérrádiózást nem tudnám elviselni. Vannak, akik úgy tanulnak, hogy szól közben a rádió. Én ebbe beleőrülnék. Vagy ide figyelek, vagy oda. Ha rádiót akarok hallgatni, akkor leülök a készülék mellé, és csak azt hallgatom. Ha vége a műsornak, kikapcsolom.

– Egyébként csönd van a lakásban?

– Igen.

– Zene sem szól?

– Nem. Jószántamból én csak klasszikus zenét hallgatok, akkor viszont leülök, fölteszem a fülemre a sztereó fejhallgatót és hallgatom a zenét. Akkor az a dolgom.

– Nagyobb élmény lehet egy koncert videokazettán, ahol látni is a muzsikusokat, mint az egyébként tökéletesebb hangot produkáló lemezt hallgatni csupán?

– Régi vita, hogy a hangverseny-közvetítés melyik médiumnak legyen a feladata. Az angolok például azt vallják, hogy ez rádiós műfaj, ugyanis a kép könnyen eltereli a figyelmet a zenéről, tehát a lényegről.

– A koncertteremben nem?

– Nem, mert ott az ember előtt kitárul a „nagy totál". Tévén nézve azt látok belőle, amit a rendező rám tukmál. Bevágja a fagottost, aztán a timpanistát, aztán a karmestert, amint izzad, vagy a szólista rovására a fúvós szekciót . . . Ha már nem lehetek ott, jobb szeretem „csak" hallgatni a zenét.

– Úgy látom, nem ejtett rabul a video. Inkább használod, mintsem hódolsz e szenvedélynek.

– Nagyon szeretem, de azt hiszem, tudok bánni vele. S jobbára munkaeszköznek tekintem.

Zelki János

Ki mit tud a VHS-sel?

Vadkerty Tibort, az 1988-as Ki mit tud? televíziós rendezőjét még az utolsó középdöntő felvétele előtt kérdeztük a VHS kategóriában indult filmekről:

– Mi a véleménye erről, a Ki mit tud?-okban először szereplő kategóriáról?

– Nagyon jó dolognak tartom, hogy megjelent a VHS is. Ez újabb lehetőség tehetségek kibontakoztatására, a modern technika felhasználásával.

– Volt-e valamilyen előfeltétel a nevezők számára a versenyfilmek elkészítésénél?

– Csupán az időtartamot illetően: 5-6 perces anyaggal indulhattak. A témát, technikát és a mű jellegét szabadon választhatták meg.

– Ki döntötte el, hogy mely filmek indulhatnak a versenyen s kerülhetnek a nagyközönség elé?

– A szegedi amatőrfilm-fesztiválra és a Ki mit tud?-ra benevezett filmeket együtt zsűrizték.

– Az adásra és versenybe került hat film kifejezetten a Ki mit tud?-ra készült?

– Nem. Volt közöttük olyan is, amelyet a fesztiválra készítettek.

– Rendezőként On pontosan tudja, hogy egy film elkészítéséhez milyen anyagi és technikai feltételek szükségesek, még akkor is, ha a film néhány perces. Mit tud a nevezők ilyen jellegű nehézségeiről?

– Azok voltak könnyebb helyzetben, akiknek volt valamilyen háttérbázisa, például a kábeltelevíziózás. Az utómunkálatok, a montírozás, keverés valamennyiüknek problémát jelentett, de megoldották.

– Ki kapja a díjat?

– A rendező. Nincs külön operatőri, forgatókönyvírói, színészi stb. díj.

– Talált az induló versenyzők között figyelemre méltó reménységet?

– Anélkül, hogy a másik öt rendezőt megbántanám vagy munkájukat nem értékelném, az *„Egy világ kevés"* című film rendezőjét, *Szőcs Györgyöt* emelném ki közülük. Filmje jól sikerült, megrázó dokumentumfilm.

Faluhelyi Györgyi

A szegedi „kutyaütők”

Olvasom a Jel-Kép 1985-ös évfolyamának 3. számában: nagyközösségi vevőantenna-rendszerekre épülő kábeltévé lesz Szegeden. A városi tanács 9,1 millió forintot invesztál a stúdióhálózat építésébe, a kivitelezésre a Gelkának ad megbízást. A tisztelt tanácstestület kábeltévét szavaz meg a városnak, hogy „. . . .a csoportérdek minden eddiginél őszintébb, nyitottabb érvényesítési formáját biztosítsa. . . .” Az üdvözítő politikai szándék mellett, persze a helyi szolgáltatások körét is bővíteni szeretné. A tervekben a csillag alakzatban szertefutó kábelek segítenek föltérképezni, hogy a városrészek tízemeletes panelházai közül hol romlott el a lift, télvíz idején mely lakások hidegek, de végső kétségbeesésében a lakó tűzesetet, betörést is jelezhet a kábel végéről. Vagyis az iskolai szorzótábla, esetleg egy bolti pénztárgép funkcióját tölti be ez a rendszer, csak korszerűbb technikával? Nem egészen, mert ahogy olvasom tovább a híradást, a város különböző pontjain hírekre vadászó riporterek állnak majd, és kultúrmisszióra is vállalkozik a kábeltévé, például színházi előadásokat közvetít. A kábelrendszer egész városra való kiterjesztését lépcsőkben tervezi a tanács. Először fölszereli a stúdiót, amelyet összeköt egy lakóteleppel, nevezetesen Rókus és Makkosháza városrésszel. Körülbelül 10 ezer lakásban, mintegy 30 ezer néző kábeltévézhet legelébb. A további lépcsőfokok meglépése az anyagi lehetőségek függvénye lesz. Hol tart Szeged kábeltévé-ügyben most, 1988—1989 fordulóján?

A stáb profi

Nem szóltak harsonák, nem volt repi-bankett, elmaradtak a stúdió átadásának ünnepi pillanatai. *Pavlovics Miklós*, a kábeltévé vezetője így emlékezik:

— Még készen sem voltunk, máris műsort adtunk. A városi tanács egyik irodahelyiségében, az első emelet 110-es szobában kuksoltunk. A tanácsi klubban állítottuk föl az alkalmi stúdiót. Mindegy, dolgozni akartunk végre. Úgyhogy amint a kábelek vitték a jeleket, a csinnadratta helyett adtuk a műsort, heti egy órában. Így végsősoron hiányoznak az alapdokumentációk is. Semmiféle tapasztalatunk nem volt . . .

Még mielőtt azt hinné az Olvasó, holmi kutyaütők kerültek a kábeltévéhez Szegedre — mert ott mostanság annyi minden megtörténhet —, nem árt közelebbről megismertetni, kik is ők. Pavlovics „öreg” tévés: előbb Budapesten, majd Szegeden ült a kamerák előtt. A helyi, városi tévé életre hívásában is részt vett vezető szerkesztőként, mondhatni kezdésekben profi. Szakmai hozzáértéséről annyit, hogy például a '84-es miskolci tévéfesztiválon *„Csettegők és csotrogányok”* című filmjével vitte a pálmát. *Gera Judit* gazdasági vezető pénzügyes volt a városi televíziónál is, de nem kezdő az operatőr, *Koroknay Károly* és a rendező, *Vida Mihály* sem. *Varga Géza* gyártásvezető építész végzettséggel, *Szalai Sándor* friss diplomával erősíti a stábot. Három technikus segíti munkájukat. És most itt a riporter-újságíró nevek következhet(né)nek. De azok szinte fölsorolhatatlanok. Ugyanis a szegedi lapok munkatársaitól kezdve a helyi rádiósokon át a városlakókig, foglalkozástól, kortól függetlenül bárki kopogtathat az ajtón témával, próbára teheti önmagát. Adásba természetesen csak a legjobbak kerülnek.

A szegedi hibrid

Az indulás óta három év telt el. Mintegy esztendeje, hogy elcsendesedtek az indulatos felhangok a kábeltévéről. S a felhangokon olykor a legdurvább, sértő-bántó kritikákat kell érteni. Az előkelő újszegediek szidták, mert nem ott kezdték a telepítést. A belvárosiak azt mondták, kész röhej, hogy pont ők nem nézhetik, amikor mindennap a stúdió előtt járnak-kelnek. A tarjántelepiek epésen megjegyezték, itt már rohad minden, persze hogy az újonnan épített Rókusra, Makkosházára „viszik” a kábeltévét. A kitüntetett városlakók leghőbb vágya viszont egy idő után az volt, hogy vigyék onnan a francba. Építsenek bölcsődét meg boltot helyette.

A laikus persze fecseg, mindazonáltal Makkosházán, Rókuson nem minden alap nélkül háborogtak. Ma már talán tudják a városlakók, hogy legnehezebb a bel- és kertvárosba kábelt telepíteni, s hogy a következő lépcső Tarján, Felsőváros vonja be a hálózatba — és egyáltalán, a lakóközösség is kezdeményezheti a kábelfektetést, ha fizet. De gyanítom, hogy a rókusi, makkosházi polgár haragja még ma sem múlt el igazán. Tudniillik a jó magyar szisztémához illően, egy hibridrendszertől várták és várják Szegeden a kiváló képminőséget. A Gelka a Hirschmann-fejet magyar ktsz által gyártott kábelekkel és NDK erősítőkkel kötötte össze. Jellemző, hogy a nem kerek, inkább tojásdad alakú kábelek illesztéséhez először szerszámokat kellett eszkábálni. . . . Ráadásul az új városrészekben a házak elektronikája sem volt tökéletes. Az öreg NDK erősítőknek egyelőre hat csatorna jelei fölött kell őrködni — Budapest 1., 2., Belgrád, Zágráb, Újvidék, román, szovjet egymást váltva, városi tévé, franciával váltakozva, Super, Sky — több-kevesebb sikerrel meg is teszik. Ám amint zavar támad a rendszerben, a néző azt érzékeli, most már azt se látja rendesen, amit eddig. És a probléma, sajnos, menetrendszerűen bekövetkezett. Lehet, hogy a Gépipari Antenna Tervező és Fejlesztő Vállalat szakemberei sem voltak éppenséggel aranykezű mesterek, lelkiismeretesebb munkával néhány hibát talán mégis eleve kivédhettek volna. Tény, helyettük a Szelka kapott megbízást. Most, miközben a Gelkával még mindig szavatossági perek zajlanak, a Szelka javításai eredményeként a kábeltévés rendszer lassan beáll, de a rekonstrukciós költségek minden pénzt fölemésztettek, úgyhogy az egyébként időszerűvé váló továbbfejlesztéséről szó sincs.

És még egy adalék, amely jól illik az elkövetett hibák sorába. A kábeltévés műsorokért a nézők nem fizetnek egy fityinget ma sem. Amikor a tervezési és konstrukciós hibák a rendszer működtetése közben kiderültek, úgy gondolta a tanács, nem lenne ildomos pénzt kérni (beszéltek ugyan holmi 20-25 forintokról). Elképzelhető, az áldatlan állapotok láttán egyszerűen nem is mert díjat szedni. Az akkori álláspont viszont mára tarthatatlan. A beruházás óta az évi költségvetés 3 millió. 1,8 milliót a tanács ad, a maradékot a stúdió szerzi, amely nyereségérdekeltségű költségvetési intézmény. Hogy a 3 millió mire elég? A létfenntartásra.

Szócső-e vagy nem?

Óhatatlanul felvetődött immár a sokadik kérdés: egy, az irányítási mechanizmusban középen elhelyezkedő intézmény hogyan tud közvetíteni vezetők és vezetettek között? Vagyis mi a kábeltévé fő funkciója? Szócsöve a tanácsnak, vagy éppen fordítva, a lakók-nézők érdekeit képviseli elsősorban, tehát az információáramlás visszacsatolási fázisát hangsúlyozza? S ez utóbbiba bizony sok minden belefér: kritika, leleplező riportok. . . .

1987 májusában, Székesfehérvárott a városi televíziózással kapcsolatos konferencián *Pozsgay Imre* egyebek mellett a következőket mondotta: „. . . . ha egy országban nincs lehetőség az állampolgári lét megélésére, és az állapolgár rangfosztottan és degradáltan, alattvalói helyzetben működik, akkor nem lehet arra számítani, hogy a helyi közösségekben föléje emelkedjék ennek a pozíciónak. . . .” Később pedig így folytatta: „. . . . nem gyors siker elérésére, hanem az ellenállási pontok kitapintására van szükség. . . . ” A politikus tehát a városi tévéknek közmegegyezést teremtő, közakarat-formáló célt szánt. Vajon milyen attitűddel tudja ezt teljesíteni a szegedi kábeltévé?

A stúdió fenntartásához szükséges pénz nagyobbik részét a tanácstól kapják, ily módon természetes, hogy a tanácsi hírek kommunikátorai elsősorban és nem — mondjuk — a Csongrád Megyei Bíróságé. Az „aki fizet, annak lehet követelni” nézőpont tűréshatárai már vitathatóbbak. Szegeden a korrekt, kormánypárti, gondolkodtató stílusra szavaznak. A stúdióvezető egyszer sem kapott direkt utasítást a gazdától, igaz, ők sem piszkálódnak különösebben. Az említett stílus jegyében rendkívüli adásnapon közvetítettek beszélgetést például a tanácselnök és mások lakásmanipulációiról, vagy a szegedi pártszékház fölújításának körülményeiről.

Mindezek ellenére a kábeltévések egyáltalán nem titkolják, mostanában részvényesek után kutatnak, tőkeerős társakat keresnek, akik invesztálnak. . . . A kis lépések taktikája hozhat eredményt — persze, ha lépnek. Mint tanácsi intézmény, kezdetben a Szegedi Családi Irodával volt közös bankszámlájuk, most már önállóval „dicsekedhetnek”. De nyereséggel, amelyből méltán részesedne az állandó stáb is, még mindig nem. Pedig szép számmal akadnak nyereséges vállalkozásaik.

A jövő zenéje. . . .

A stúdió tagjai rendszeresen készítenek referenciafilmeket. Így a Szegedi Szalámigyár és Húskombinát részére, a Taurus szegedi gyáregységének vagy éppen az IKV-nak, amely tetőcserepezésről szóló videófilmet kért tőlük. Adás közben reklámoznak is, főleg az alföldi régió cégeit, közülük is leginkább szegedieket és a környékbelieket, már amelyik tud róluk és megbízást ad nekik. E „bérmunkák” ellenértékét kénytelenek a Szelka-rekonstrukciókra kifizetni. Nagy zsonglőrmutatvány lecsípni innenonnan apró kis morzsákat egy-egy munkatársnak, akiknek egyébként munkaköri kötelességeik között az efféle tevékenységek nem szerepelnek. Tetézi az anyagi gondokat az is, hogy a kábeltévések fizetése alacsonyabb a Szegeden működő körzeti tévéstúdiósokénál, s a külső munkatársaknak is kevesebbet tudnak fizetni. Pénzt lehetne szerezni a lakóktól, akik végül is 1988-tól egy plusz városi szolgáltatásban részesülnek — ingyen. Nagy leckéje lesz a tanácsnak, hogyan tudja bevezetni a kábeldíjat — és mennyit. Vagy ha sikerülne pénzes gazdákat találni!. . . . Mindkettő megoldás lenne, ha szorgalmasabban forszíroznák. Egyelőre azonban a tanácsnak kisebb gondja is nagyobb a kábeltévé-ügynél, s a pénzes mecénások sem tolonganak a stúdióért.

A heti egyórás műsorba sok minden belefér. A látottakról a nézők körében nagyon megoszlanak a vélemények. Akadnak, akik még több és jobb magazinszerű műsort várnak, mások éppen ellenkezőleg: rövid, színes tudósításokat néznének szívesebben. Annak mindenki örül, hogy látja a Skyt: „hadd tanuljon a gyerek angolul. . . .” Sikere lenne a nagy játékfilmek vetítésének, a kemény riportoknak. A stúdió tagjai is tudnák, hogyan lehetne népszerűbbé tenni műsoraikat. Sajnos, a szűkös anyagi lehetőségeken kívül másokkal se jutnak dűlőre egykönnyen. Például a helyi színházzal sem tudtak még a három év alatt megegyezni: egy előadást sem közvetített a kábeltévé, pedig akart. Állítólag a színészek nem járultak hozzá. Az lenne jó, ha a város minél hamarabb magáénak érezné a kábeltévét. Ma még úgy tűnik, ez a jövő zenéje.

Mag Edit

Trükkök a „hetesből”

Szép, színes fotók úsznak be a képernyő közepére, s ott összeáll belőlük egy kocka. Valódi kockának tűnik, árnyéka is van. Nicsak, ezek nem is fotók, hiszen mozog rajtuk a kép. Az egyiken lovak vágtatnak, a másikon vonat robog. Aztán a kocka forogni kezd, így kiderül, hogy a többi oldalán is ilyen mozgó fényképek vannak.

Videotrükk. Ma már egyre inkább hozzászokunk, hogy a képernyőn bármi megtörténhet. Mégis újra és újra hipnotizáltan bámuljuk e különleges, új világ sajátos mágiáját. A műholdas adások klipjeiben és reklámjaiban egymást érik az ilyen hatások. Az utóbbi időben a Magyar Televízióban készült produkciókban is egyre több hasonló megoldással találkozhatunk.

A hetes

A videotrükkök legavatottabb gazdája a televízióban a 7. Stúdió. (Itt készült például a Híradó és sok egyéb műsor mozgó főcíme, készülnek itt játékfilmek, videoklipek, popműsorok és reklámfilmtrükkök.) Felszereltsége, kiépítettsége nem marad el a hasonló nyugati stúdióktól. A „hetest” nem kimondottan a videotrükkök készítésére hozták létre. Ez egy utómunkálati stúdió, amelyben minden utólagos munka, elsősorban a kép- és hangvágás elvégezhető. Az utómunkálatoknak csak egyik lehetősége, része a videotrükkök elkészítése és bevitele a videofilmbe.

A 7. Stúdió négy helyiségből áll. Az „idegközpont” a vezérlőterem. Itt ülnek gurulós székeken a műsorkészítő stáb tagjai. Előttük tizenkét monitor és a pultokba építve a rendszer vezérlésére, programozására szolgáló készülékek. A helyben készülő kép- és hangfelvételekhez egy külön, 28 m²-es kis stúdió áll rendelkezésre. A bejátszásra és a felvételre szolgáló, egycollos szalaggal működő videomagnók helye az úgynevezett műszaki központ. Itt még több képmagnó, hangmagnó és számos egyéb berendezés is van. A stúdió lelke a számítógépes vezérlőegység, amely az egész rendszert, annak minden funkcióját előre programozhatóan vezérli. Ezáltal valósul meg az elektronikus vágás. Ez a trükkök szempontjából is alapvető jelentőségű. A videoeffektek képfolyamata több készülék (bejátszómagnók, képkeverő, karaktergenerátor stb.) működésének precíz összhangját igényli. Ennek vezérlése csak egy speciális komputerrel lehetséges.

Wipe itt, wipe ott

A legegyszerűbb effektek a trükkös képváltások, szaknyelven a wipe-ok (vájp). Például a kép közepéből táguló csillagban jelenik meg a másik kép. Vagy több kis négyzetben, amik közben forognak is. Kirakójáték kockáiból felépülve kerül rá az egyik képre a másik, stb. A karaktergenerátor 164-féle wipe-ot állít elő. Ezek még számtalan módon tovább variálhatók. A képhatár vonala lehet éles vagy elmosódott, lehet vékony vagy vastag keret, ennek lehet különböző színe, mozoghat, hullámozhat stb. Az összetettebb wipe-okat régebben csak a könnyű műfajokban, koncertfelvételeken vagy videoklipekben alkalmazták. Ma már megjelentek komolyabb témáknál, még a politikai műsorokban is.

Robbanás a stúdióban

A trükkök másik csoportja az elektronikus háttérbekeverés, a blue-box technika. Egyszerűbb változata az, amikor a stúdióban ülő bemondó mögött megjelenik a téma filmillusztrációja. Miközben a kommentátor nyugodtan mondja a magáét, mögötte tüntetők verekszenek, bombák robbannak.

A háttértrükkök érdekesebb felhasználási területe az elektronikus díszletek megvalósítása. Ezt elsősorban mese- vagy sci-fi-filmeknél, ritkábban játékfilmeknél is alkalmazzák. Ilyenkor a díszlet csak makett formájában, kicsiben épül meg. A színészek egy üres, kék vászonnal borított helyiségben játsszák el a jelenetet. A díszletről és a színészről felvett kép elektronikusan lesz egyesítve.

– *Mennyire veszik igénybe ezt a módszert a rendezők?* – kérdeztem *Róna Györgyöt,* a stúdiótechnikai osztály vezetőjét.

– Korántsem használják ki annyira, amennyire azt a műszaki lehetőségek megengedik. Nem olyan egyszerű dolog ez. Több előkészítést, előmunkálatot igényel, mint egy sima felvétel. Ezért bizonyos szempontból lassítja a kivitelezést. A felvételtechnika is nehezebb, s ez az alkotók egy részére visszatartólag hat. Egyszerűbb, megszokottabb természetes térben dolgozni. Az elektronikus díszlet egyfajta vizuális fantáziát, sajátos rutint kíván színésztől, rendezőtől egyaránt. A cselekményt díszletek nélküli térben kell megrendezni és eljátszani. Van, akit ez bizonytalansággal tölt el, és ezért nem szereti. Így elsősorban ott veszik igénybe, ahol a díszlet elkészítése vagy nagyon drága, vagy nem is lehetséges. Bár van a televíziónál egy részleg, a *Rajnai András* rendező által vezetett videoinnovációs csoport, ahol a produkciók kimondottan ilyen és hasonló megoldásokra épülnek.

Előtérben a komputer

A videotrükkök harmadik csoportjába a digitális effektusok tartoznak. Ezeket a digitális képtechnika megjelenése és elterjedése tette lehetővé. Itt a képen szereplő elemek kialakításában és mozgatásában alapvető jelentőségű ugyan a komputertechnika, mégsem nevezhetjük az ilyen képeket egyszerűen számítógépes grafikának. A kialakuló látvány alapja sokszor kamerával felvett hagyományos grafika vagy valóságos, élő motívum.

A Magyar Televízió gyakorlatában ma még ezt a módszert elsősorban feliratok, főcímek készítéséhez használják. Már az is szokatlan, ha egy felirat térben távolodva jelenik meg például egy tó felszínén. Sokkal izgalmasabbak azonban az önálló főcímek, képi szignálok lehetőségei. Ezeknél a felirat vagy az embléma kettő-tíz másodperces kis filmjelenet során alakul ki. Itt nem maga a felirat a lényeg, hanem az azt körülvevő képi világ. Állandó műsorok főcímeinél, a zenei szignállal összedolgozva ez sokszor egy komplett kis videoklip. Az ilyen főcímek, illetve a produkciókba beépülő digitális képi megoldások egy része nyugodtan tekinthető önálló képzőművészeti alkotásnak is. Egy kialakulóban levő igényről, egy kialakulóban levő művészeti ágról van szó.

– *Kik tervezik, kik készítik ezeket az elektronikus látványosságokat?*

– A berendezéseket – válaszolja Róna György – műszaki végzettségű emberek, mérnökök, üzemmérnökök kezelik. Elektronikai területen végeztek, de mivel a professzionális televíziós technikát nem tanítják sehol, ezt itt kell megtanulni. A stúdió személyzete legalább tízéves, televíziós gyakorlattal rendelkező munkatársakból áll. Sok különböző műsor készítésében kell részt vennie valakinek ahhoz, hogy ilyen bonyolult technikát megismerjen és biztonsággal kezeljen. A másik oldal, hogy ez vizuális alkotók nélkül nem oldható meg. Képzőművészek, grafikusok szükségesek hozzá. Ők itt, velünk együtt, megismerve a rendszer lehetőségeit grafikai terveket készítenek. A trükkök másik fajtájánál pedig azok a díszlettervezők dolgoznak, akik rendelkeznek olyan képességgel és ambícióval, hogy elektronikus díszletekben gondolkozzanak. A 7. Stúdióban nincs főállásban látványtervező. Az egyes produkciók, ha szükségük van rá, akkor hoznak magukkal. Az a helyzet, hogy nem alakult ki még nálunk oly mértékban az elektronikus vizuális kultura, hogy speciálisan erre képzett vagy ezzel foglalkozó szakemberek legyenek. Olyanok, akiknél a szükséges technikai ismeret, gyakorlat, illetve a művészeti képesség és képzettség magas fokon együtt van. A stúdió egyes képi alkotókészséggel rendelkező műszaki munkatársai is kísérleteznek, próbálkoznak önálló munkák elkészítésével, nem is eredménytelenül. De vannak olyan grafikusaink, akik már elsajátították a grafikai komputerek manuális kezelését. De azért nem rendelkeznek azokkal a mélyebb, átfogóbb ismeretekkel, amelyek az egész stúdiókomplexum üzemeltetéséhez szakmailag kellenek.

– *A gyakorlatban könnyíti vagy gyorsítja a munkát ez a technika?*

– Ha pontosan tudjuk, hogy mit akarunk csinálni, akkor meggyorsítja a munkát. Ha kísérletezünk, akkor lassítja. De itt nem ez a lényeg. Az eredményt kell alapul venni. Az elektronikus főcímek egy részét például el lehetne készíteni hagyományos rajzfilmes vagy animációs módszerrel is, de ez összehasonlíthatatlanul lassabb és körülményesebb lenne.

– *Mennyi időt vesz igénybe egy-egy ilyen munka?*

– Amennyi van. Addig lehet kísérletezni, amíg bele nem fárad az illető. A gyakorlatban egy átlagos komputeranimációs főcím hat embernek mintegy tíz órai munkáját igényli. De volt már olyan tíz másodperces munka, ami három napig készült. A csúcstechnológia itt nem csak a munka könnyítését szolgálja. Elsősorban újabb, érdekesebb lehetőségeket teremt. A gép alapszoftvere önmagában csak egyszerű trükkök megvalósítását teszi lehetővé. Az alaplehetőségek variációiból építhetők fel a bonyolultabbak. És ezt már a szakembereknek kell megoldaniuk.

Úgy tűnik, hogy az elektronikus látványtechnika/művészet nem találta még meg igazán a helyét – de hát ez minden kísérleti időszakra jellemző. Remélhető azonban, hogy ez a ma még főként csak dekorációs célból használt lehetőség beépül a vizuális (videós, televíziós) kultúra formanyelvébe, új kifejezőeszközként gazdagítva azt.

Dékán István

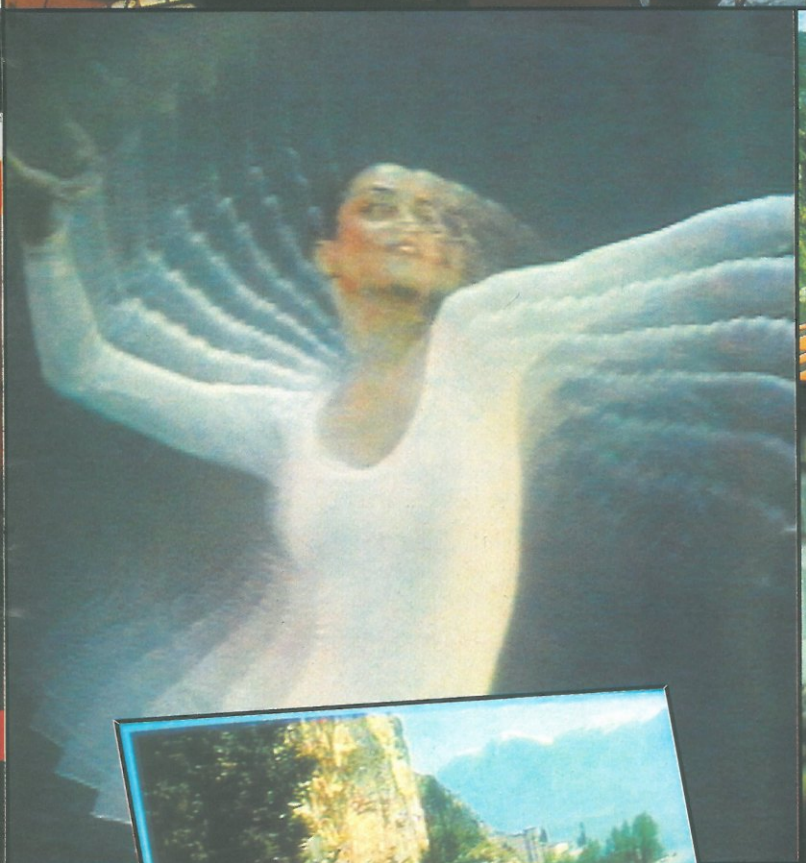

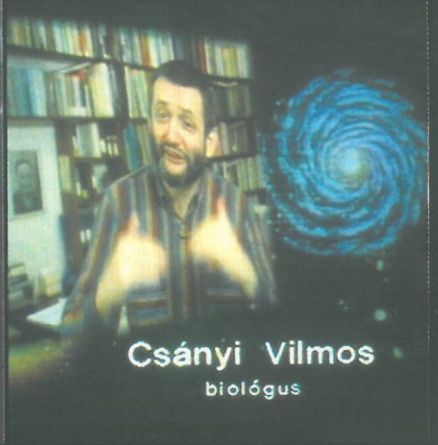
Csányi Vilmos
biológus

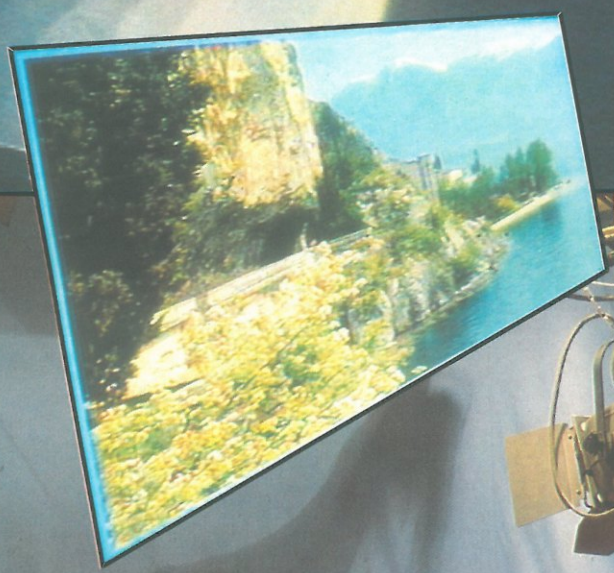

HÍRADÓ

GYEREKEKNEK

SONY
IDŐJÁRÁS

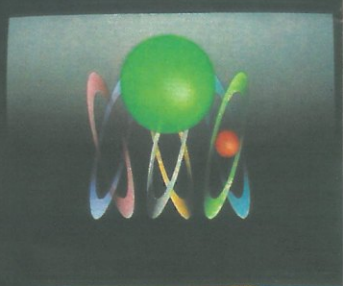

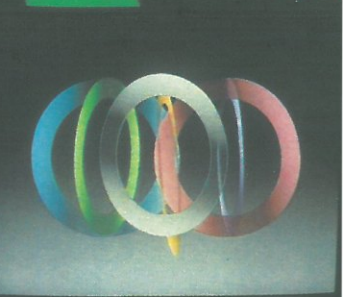

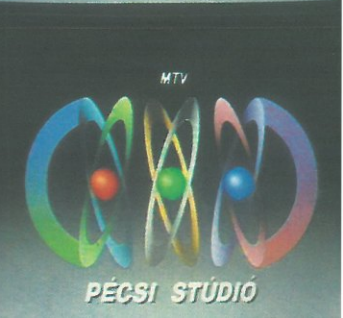
MTV
PÉCSI STÚDIÓ

Képeink a Soltész Rezső nagylemezének megjelenése alkalmából forgatott „Boldog karácsonyt!" című videoklip felvételekor készültek. (HMHV-Bravo-Pepita Szerkesztőség)

Fotó: Horvát Éva

KLIPKLISÉK

helyett

Ülök a tévé előtt és csodálkozom. Megszoktam már: ha korábban ér véget egy sportközvetítés, menthetetlenül föltűnnek a képernyőn Csehszlovákia vagy az NDK épp ügyeletes „popszupersztárjai", ne adj isten, ki tudja hányadszor megcsodálhatom a Saragossa Band alig 4-5 éves dalait. De most... Hazai klipek? Hogy „kerülnek " a Magyar Televízióba?

– Szerencsére már a múlté, amiről beszéltél az előbb! – mondja *Czippán György*, a televízió szórakoztató zenei főosztlyának szerkesztőségvezetője. – A honi popmuzsika egyre több helyet kap a tévé adásaiban. Teljes fordulatszámmal beindult a klipgyártás saját műhelyeinkben és tőlünk független cégeknél egyaránt. A klip kezdi elfoglalni normális helyét. Reklám, mely egy-egy lemez eladási példányszámainak növekedésével térül meg. Természetes, hogy idehaza is a hanglemezgyár az egyik legnagyobb „szállítónk", de sugároztuk már a HOLDEX, a Ring, a HUNGAROPOP, a Nova és a Rockszínház saját készítésű alkotásait is.

– Ha jól tudom, a televízión belül sem csak ti foglalkoztok klipkészítéssel.

– Valóban. A Szeszélyes évszakok és az Új hullám is előállt már klipekkel.

– Honnan szerzitek be a külföldi anyagokat? Ezekből is mind többet látni mostanság.

– Több csatornán keresztül is eljuthatnak produkciók a Magyar Televízióhoz. A Magyar Hanglemezgyártó Vállalat promóciós anyagai jelentik az egyik forrást. Minden nálunk lemezt megjelentető nyugati cég küld klipeket, amelyeket minimális korlátozással használhatunk. Ugyanez a helyzet a hozzánk látogató sztárokkal. Így kaptuk meg például az *Iron Maiden* és *Richard Clayderman* fölvételeit. A *Sky Channel* Count Down műsorából bármit átvehetünk, a Sky ügynökségének mindössze az a kérése, takarjuk ki az emblémájukat. A moszkvai televízióval is cserélünk műsort. Igazi ínyencek örömére szolgálhat majd az az összeállítás, amelyben szovjet heavy és thrash metal bandák szerepelnek. Együttműködünk a ljubjanai tévével is. Ők a klipek magyarországi forgalmazásának jogát is megvásárolták. Alakulóban vannak hasonló jellegű tárgyalásaink az osztrákokkal is.

– Neked, ha már másért nem is, de „hivatalból" nézned kell a különböző égi csatornák adásait. Ezeket figyelve milyennek látod a magyar klipek helyzetét?

– Nem csak „hivatalból" nézem a Skyt és a Supert, szeretem is az adásaikat. A pálya, amelyet befuthatunk, nemhogy nem azonos, de jószerivel még csak nem is hasonlít egymásra. Anyagi nyűgeink részletezése helyett mindössze annyit: amennyiből a Magyar Televíziónál előállítanak egy klipet, abból nyugaton a rendező gázsiját sem nagyon lehet kifizetni. Átlagban három napunk van egy alkotás elkészítésére és körülbelül 300 ezer forintunk. Kell ehhez kommentár? Én hadakoztam legjobban az úgynevezett „álklipek" ellen...

– Mi ellen?

– Nevezhetjük „minthaklipnek" is, amikor egy zenekar koncertfelvételét tupírozzák föl különböző trükkökkel. Ilyen volt például *Ossiánék „Sörivók"* című darabja. Mondom, én tiltakoztam a leginkább ez ellen, de a lehetőségeink olyan szűkösek, hogy sokszor rákényszerülünk erre a korántsem ideális megoldásra.

– Vannak kedvenc klipjeid?

– Akad néhány, amelyet nagyon szeretek. Ilyen például *Sára Balázs* (operatőr) és *Szász János* (rendező) harmincperces alkotása, melyet *Cseh Tamás „Utóirat"* című albumának dalaira készítettek végzős főiskolásként, vizsgafilm gyanánt. *Márkus József* csodálatos opusszal rukkolt ki *Szakcsi Lakatos Béla „Peace for Pastorius"* című darabja kapcsán. Nagyon jónak tartom *Lengyel Zsolt* klipjét *„SEX-E-PIL: What do you say?")* is. De a sort még lehetne folytatni.

– Ha most hirtelen annyi pénzed lehetne, amennyi csak kell, milyen klipeket látnál viszont szívesen a hazai képernyőn?

– Nézd, aki rendszeresen figyelemmel kíséri a nyugati klipeket, tudja: amellett, hogy vannak nagyon nagy ötletek, izgalmas megoldások – a többség egy kaptafára készül. Ha tehetném, a pénzt és az invenciót kapcsolnám össze. Ha ez sikerülne, akkor tényleg olyan végtermék születhetne, amelyről ma még gyakran álmodni sem merünk. 1989-ben azért, ha nem is az anyagiakat tekintve, de sok minden változik majd. Lesznek olyan élő koncertközvetítések, melyeket egy időben sugárzunk a Bartók Rádióval, így sztereóban hallgathatják majd a képernyő előtt ülők. A Rockstúdióban eddig rovatként létezett műsorok is saját lábukra állnak, hogy érvényesülhessen az a koncepció, mely szerint nem egyszerre kell szórakoztatni a nyugdíjas nagypapát és unokáját, aki mondjuk jazz-rockot vagy alternatív muzsikát élvezne.

Hetesi Péter Pál

Videoparagrafus

A kérdésekre válaszol jogi tanácsadónk: dr. Strasszer Tibor

EGÉSZSÉGES EROTIKA. *„Fotómodell vagyok. Rendszeresen együtt dolgoztam egy fotóssal. Normális munkakapcsolat volt. Aztán nemrégiben furcsa dolog derült ki róla. Egy közös barátunk mesélte, hogy társaságban megmutatott egy kazettát, amelyen — más modellekkel együtt — én is látható voltam, amint éppen az öltözőben vetkőzöm. A felvételből kiderült, hogy rejtett videokamerával készült. Felháborodtam, és azonnal elrohantam a fotóshoz, aki azzal védekezett, hogy nincs ebben semmi, hiszen már többször fényképezett ruhátlanul is, több aktfotóm szerepel naptárokon, meglehetősen nagy példányszámban. Én mégis úgy érzem, itt valami másról van szó."*

Polgári Törvénykönyvünk szerint a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával kapcsolatos visszaélés. Ha tehát valakit titokban lefényképeznek ilyen helyzetben, az már önmagában visszaélés még akkor is, ha a fotót nem hozzák nyilvánosságra. Amennyiben pedig ez megtörténik, az ugyancsak jogsértő. Sokan nem tudják, hogy a képmás nyilvánosságra hozatalához az érintett személy hozzájárulása szükséges a nyilvános közszereplés kivételével. Önt azonban nem nyilvános közszereplésen vették fel lesből, így joggal követelheti, hogy a felvételt semmisítsék meg, függetlenül attól, hogy hasonló, hiányos ruházatú képei — engedélyével — széles körben váltak nyilvánossá, ismertté.

ERŐSZAKFILM. *„A szomszédunkkal soha nem volt igazán jó a viszonyunk. Hangoskodó, erőszakos alak. Mióta a felesége elhagyta, a helyzet csak rosszabbodott. Állandóan iszik, fenyeget bennünket. Lassan már ki sem merünk lépni a lakásból. Mivel egy ikerházban lakunk, senki nem tudja tanúsítani, milyen zaklatásoknak vagyunk kitéve. Hívtunk már rendőrt is, de akkor úgy viselkedett, mint a ma született bárány. A múlt héten baltával támadt rám. Ezt filmre kellene venni — mondta a feleségem. Kérdésem a következő: ha kölcsönöznénk egy videokamerát és azzal fölvennénk a viselt dolgait, a bírósághoz fordulhatnánk-e ezzel a videokazettával?"*

A bizonyítás eszközei szabadok, és ha csak abból a célból veszi valaki filmre a „viselt dolgokat", hogy később bizonyítékként rendelkezésre álljanak, én amellett vagyok, hogy ez nem visszaélés, nem jogellenes, épp a jogos érdek érvényesíthetősége érdekében történik a felvétel. Mert hogy mi történik egy garázda viselkedés során, azt hosszabb idő után nehéz rekonstruálni; ezért valószínű, hogy a bíróság él a lehetőséggel és megtekinti a felvételt.

KANDI KAMERA. *„Az egyik nemrég alakult bank alkalmazottja vagyok. Vagy két hete behívatott a főnököm, és közölte velem, hogy tarthatatlan dolgokat művelek, és talán célszerűbb lenne új állás után néznem. Egy szót sem értettem belőle. Kiderült, hogy a főnököm — más kollégáimmal egyetemben — látott engem egy televíziós reklámban, amely éppen egy konkurens bankot reklámozott. Én is megnéztem a reklámot. Igazuk volt. Egy utcai felvételen valóban én sétáltam el a kamera előtt. Csakhogy én nem is tudtam arról, hogy ott felvétel készül rólam. Más járókelők is benn vannak a képben, de az én esetemben ez kimondottan egzisztenciális problémát jelent. Mit tegyek?"*

Első válaszomban már utaltam rá, hogy a nyilvános közszereplés kivételével nem szabad az érintett személy hozzájárulása nélkül nyilvánosságra hozni a felvételt. Esetében a film készíttetőjét kell sürgősen megkeresnie, és tiltakoznia kell a jogsértés miatt, követelve, hogy a továbbiakban azt a képsort, amelyen Ön látható, vágják ki. Ugyanakkor kérjen nyilatkozatot, hogy tudta és engedélye nélkül került a reklámfilmben bemutatásra az Önt ábrázoló képsor, és ezért elnézést kérnek Öntől. Remélhetőleg ez főnökének elegendő lesz, de reméljék ezt a film készítői is, mert ha az eset miatt kára keletkezne, úgy azt a polgári jogi felelősség szabályai szerint követelheti a film készítőjétől.

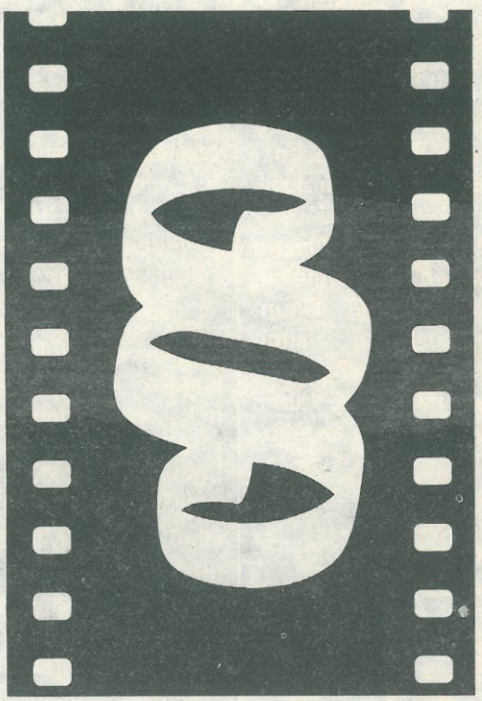

FENYŐILLAT. *„Gépírónő vagyok egy nagyvállalatnál. Nyáron a strandon hozzám lépett egy férfi és felajánlotta, hogy legyek a főszereplője egy olyan reklámfilmnek, amelyben egy kozmetikumot reklámoznak. Ebben a videoreklámban van egy olyan pillanat is, amikor meztelenül látszom. De ebben így is állapodtunk meg. Nemrégen azonban egy ismerősöm felhívta a figyelmemet egy autószagtalanítóra. Egy olyan tasakos dezodorra, amelynek a borítóján rendszerint kutyák, macskák és meztelen nők láthatók. De ezen a tasakon az én képem állt. Elég rossz volt a kép minősége, könnyen elképzelhető, hogy képernyőről fotózták le, de engem így is jól föl lehet ismerni. Ahogy a képet néztem, kiderült, hogy ez valóban a reklámfilmből való, éppen abból a pillanatból van kilopva, ahol meztelenül vagyok. Ez az eljárás megengedhető?"*

A mai technikák mellett már nem csupán pillanat az a pillanat, amikor valaki feltűnik s rögtön eltűnik, hiszen a kép kimerevíthető, s valóban, még fényképfelvétel is készíthető róla. Innen ugyanaz a válaszom, mint az első esetben: nem engedhető meg ez az eljárás, azonnal meg kell szüntettetni, és még csekély anyagi kárpótlásra is kötelezhető az autószagtalanítót gyártó vállalkozás.

TESTAMENTUM. *„A Dédi tavaly volt kilencvenéves. A születésnapra összegyűlt az egész család. Mivel nekem van videókamerám, elvittem magammal, hogy megörökítsük a nagy eseményt. Jó volt a hangulat, a Dédi friss volt, remekül érezte magát. Az ünneplés során valahogy szóba került az empire ülőgarnitúra, amelyen a vendégek ültek, s ekkor a Dédi azt mondta nekem: — Lacikám, ha meghalok, ez az ülőgarnitúra legyen a tied! — S mivel a kamera folyamatosan működött, ez is a kazettára került. Szegény Dédi nemrég meghalt. S mivel már tíz éve végrendelkezett, ezt a végrendeletet végre is hajtották. Én viszont igényt tartottam az ülőgarnitúrára. Az örökösök azt mondták, hogy semmi közöm hozzá, én nem szerepeltem a végrendeletben örökösként megjelölve. Nekem viszont a kezemben van a kazetta, amelyen a Dédi vagy tucatnyi tanú jelenlétében hagyta rám az ülőgarnitúrát. Most akkor ki az örökös?"*

A végrendelkezés komoly dolog. Egy beszélgetés során tett kijelentést, hogy ezt vagy azt a tárgyat halála esetén kinek szánja a nyilatkozó, sajnos több oknál fogva nem lehet elfogadni szabályos végrendeletnek. Nemcsak azért, mert feltehetően a Dédi nem volt életét fenyegető rendkívüli helyzetben, és nem volt olyan állapotban, hogy írni nem vagy csak jelentékeny nehézséggel tudott volna. Egy szóbeli végrendeletnek ezek ugyanis elengedhetetlen feltételei. A leírt esetből számomra azonban az is kiderül, hogy komoly végintézkedési akarat sem volt, egy beszélgetés során hangzott el ez a szándék, maga a nyilatkozó sem gondolhatta, hogy ezt a kijelentést Lacika később végrendelkezésnek fogja tekinteni és érvényesíteni akarja. Így sajnos a nyilatkozat helyett a végrendelet a tíz éve tett végrendelkezés, s az abban írt személyek az örökösök. De ettől még, ha a videofelvételt nézi, ne haragudjon a Dédire.

Miért nem vágsz oda egyet?

„I want to get out of here!" – hallatszik bentről. Aha. Ez lesz az. Szanatóriumi csend, tobzódó tivornyát másutt kell keresni, ez egy más műfaj. Olyan zárt körű rendezvény.

Nem baj. Úgy döntök, hogy belülkerülök.

Ahogy ez lenni szokott, az ajtónyitódásra – bármily halk és diszkré* is legyen az – egy pillanatra odafordulnak a bent lévő arcok. Végül is akárki megjöhet.

Egy pillanat, s már újra kalodájukba hajtják fejüket. Mert ezek itt foglyok. A tévé foglyai.

Nem az iskolatévé programja, nem is a horgászok tízperce, vagy a törődjünk többet egészségünkkel egyik filmje gyakorolja mágikus hatását; nem, hanem a video.

„Wo bist du?" – zörgi a készülék. Most német horrorfilm megy, úgy látom, a lágyabb kommerszebbjéből, eredeti és olcsó megoldással: magyar hangbemondással. Egy férfihang tolmácsolja valamennyi szereplőt, a nőket is.

„De hogy jutott oda?"

„Egy óriási madár vitte át oda őket. Egy óriási madár: füstből és semmiből."

Egy kis csapat a prehisztorikus időkből, borzalmas kataklizmákon halad át.

„Megvédjük a csónakot az ellenségtől! Túl késő, barátaim! Hogy jutok be a jégtoronyba? Hol van még egy bejárat? Itt le kell menni! Jó, akkor maradj itt és vigyázz a lovakra!"

Mesebeli expedíció halad jól sminkelt filmgyári tájakon, a színek fakók, fáradtak, az alá-alázenélgetésnek jellegzetes, zúgó alaphangja van.

A technikai fogyatékosságok fölerősítik azt a képzetet, mintha valami tiltott, nehezen hozzáférhető élvezeti cikkhez jutottunk volna. Rajtam kívül tizenkilencen ülnek itt mozdulatlanul. Csak két rágógumizó félprofil ütemes lüktetése ad életjelet a nézőkről.

Még csak nem is fészkelődnek.

A képernyőn félmeztelen, roppant izmos alak, kivont karddal, fenyegetően indul.

„Miért nem vágsz oda egyet azzal a mágikus kezeddel?"

Body-builderek harcolnak, hatalmas izmok feszülnek. Az jut eszembe, mitől ilyen vonzó ez a küzdelem, ez az iszonyatos élethalálharc, s miért nem ilyen érdekes a békés építőmunka. Persze, itt kiszabadítanak egy gyönyörű királylányt a gonosz varázsló fogságából. Meg jégyhegypaloták omlanak be a mély tengerbe. (Ahogy kint valaki elhalad, az ablakon megvillan a fény.)

Nézzük a videót.

„Miért harcolsz? A királyságomért, a birodalmamért, a lányért, akit szeretek."

Úgy látszik, hogy az ifjú hős mást szeret, nem a kiszabadított királylányt. De az persze beleszeretett.

Nehéz ügy. Nem tehetek semmit.

Csendben visszavonulok.

Szerényi Gábor

Ha rejtvényünket megfejti, az is kiderül, hogy rövidesen milyen filmeket kölcsönözhet a Videotékából!

1. **Hua Shan** rendezte azt a filmet, amelynek megsemmisíthetetlen címszereplőjét csak a 0,0008–0,1 cm hullámhosszú fényben láthatjuk. Mi a film címe?
2. **René Goscinny** rajzfilmje híres főszereplőjének ezúttal Antonius kedvese a partnere. Kikről van szó?
3. A szabadságharc Bakunyin-olvasó tisztjének Naplója és a Bagoly folyó szerzőjének novellája alapján íródott a film forgatókönyve. Mi a címe?
4. Az én kis falum főhőse Otik, a kétbalkezes és kicsit visszamaradott kocsikísérő. Ki a rendező?
5. A Plantagenet-dinasztia megalapítója feleségül vette VII. Lajos elvált nejét, majd börtönbe záratta az asszonyt. Erről szól **Anthony Harvey** filmje. A címe?
6. A Dracula-filmek sztárja alakítja az **Arab kaland** egyik főszerepét. Vezetékneve angolul szélárnyékot jelent. Kiről van szó?
7. **Alain Jessua** filmjében a főhős öngyilkossági kísérletet követ el. A főszerepet alakító színésznek ez a valóságban sikerült... Mi a film címe, ki játssza a főhőst?

Megfejtések:
1. Infraember
2. Asterixről és Kleopátráról
3. Amerikai anzix
4. Jiří Menzel
5. Az oroszlán téli éden
6. Christopher Lee
7. Éden bolond-boldogtalannak, Patrick Dewaere

Trethon Judit

Rejtvény

Cras Aladin: Tudatképletek mellett és ellenében c. könyvében szerepel egy számítógép monológja. Ennek megfejtése a vízszintes 1., a függőleges 29., a vízszintes 3. és a vízszintes 12. sorokban található. A rejtvény „olasz" típusú, a meghatározásokat soronként közöljük, a rejtvényben összesen 74 fekete kocka található.

Keresztrejtvényünk nem nyereményes, a megfejtést következő számunkban közöljük; ne küldjék be!

Vízszintes:

1. az idézet első része – csúf
2. üt – izombetegség – szolmizációs hang – Káin és ... – nulla – spanyol város –
3. az idézet harmadik része –
4. éktelen vágóeszköz! – leszármazott – nitrogén – futómadár – házi isten – folyó – elektron – sugár –
5. római 99 – almafajta – csomópont – kálium – Magyar Rádió – Mák Elek – vulkántöltelék
6. férfinév – ... Tsung-dao, Nobel-díjas fizikus – gondol – szappanfajta – ü
7. angol tenger – múlt századi déli főparancsnok – hidrogén – régi – mega – kemény ásványi anyag – ingyenjegyes közönség – Közös Piac
8. egypetéjű testvére – fosztóképző – erősebb hajtás – édes pálinka – Gutenberg városa – Almásy Ödön
9. lóbetegség – méter – csövekkel működik – amerikai hírügynökség – csonka ing! – autótípus
10. csendes-óceáni sziget – A. E. van Vogt kisregénye – álomfejtés – ár – termékenységet biztosító vitamin – taszít
11. egyspirálos nukleotid – méreg – g-faktor – változás előidézője – fél egér! – az alaphangsor hatodik hangja – stroncium – szövet
12. személyes névmás – az idézet vége – anno

Függőleges:

1. tizenkét hónap – kényszerít
2. Pál utcai fiú
3. nőszirom – dán város
4. kén – Newton – bar – kérdőszócska – ajánlott levélen van – kilégzéssel ejtve macskahívogató
5. természeti – kínai területmérték – fizikai út
6. függőleges tengely – Magyar Tudományos Akadémia – világhírű földön kívüli – Kalifornia –
7. Kaszás csillagkép – harcban hal meg
8. borsókedvelő osztrák tudós – Mohamed a prófétája
9. képes – tellur – NEA-NO –
10. a régi, rövid felsőkabát – kalauz nélküli – nehézségi gyorsulás
11. tétel – támla – gyalogos
12. oxigén – Temesvár folyója – a Grand Canyon szerzője
13. hangremegtetés – puha fém – egész szám kitevője
14. román város – a katódhoz húz!
15. darabonként – segéd – tonna – ógörög varázslónő
16. letelepszik – néger hajósinas – magasság
17. nyílászáró – angol nő a Z'ZI Labor szerint
18. idegen tenger – elmerész
19. néma poéta! – római ezer – szám – betűhely – utca
20. a nagy ... – előtt – Heyerdahl hajója – névelő – résztvevő
21. skót sarkutazó család – televízió – utóirat – kötőszócska
22. magánhangzó – asszonynévben van – egyenruha nadrágjára varrják
23. föld alatti börtön – vés
24. női név – római 1000
25. spanyol folyó – kínai dinasztia 618–907 – bőr
26. indiai istennő – a harmadik ismeretlen – földlazító eszköz
27. cérium – angol ász – amper – igekötő
28. ide-oda kitér – francia köztársasági elnök volt
29. az Újpesti Dózsa elődje – az idézet második része
30. az utótag négyszeresét jelöli – bútorgyártó cég.

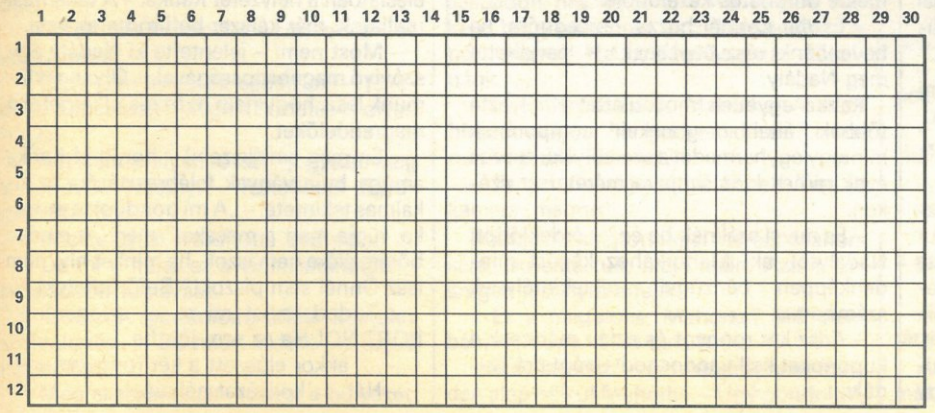

POR? NO!

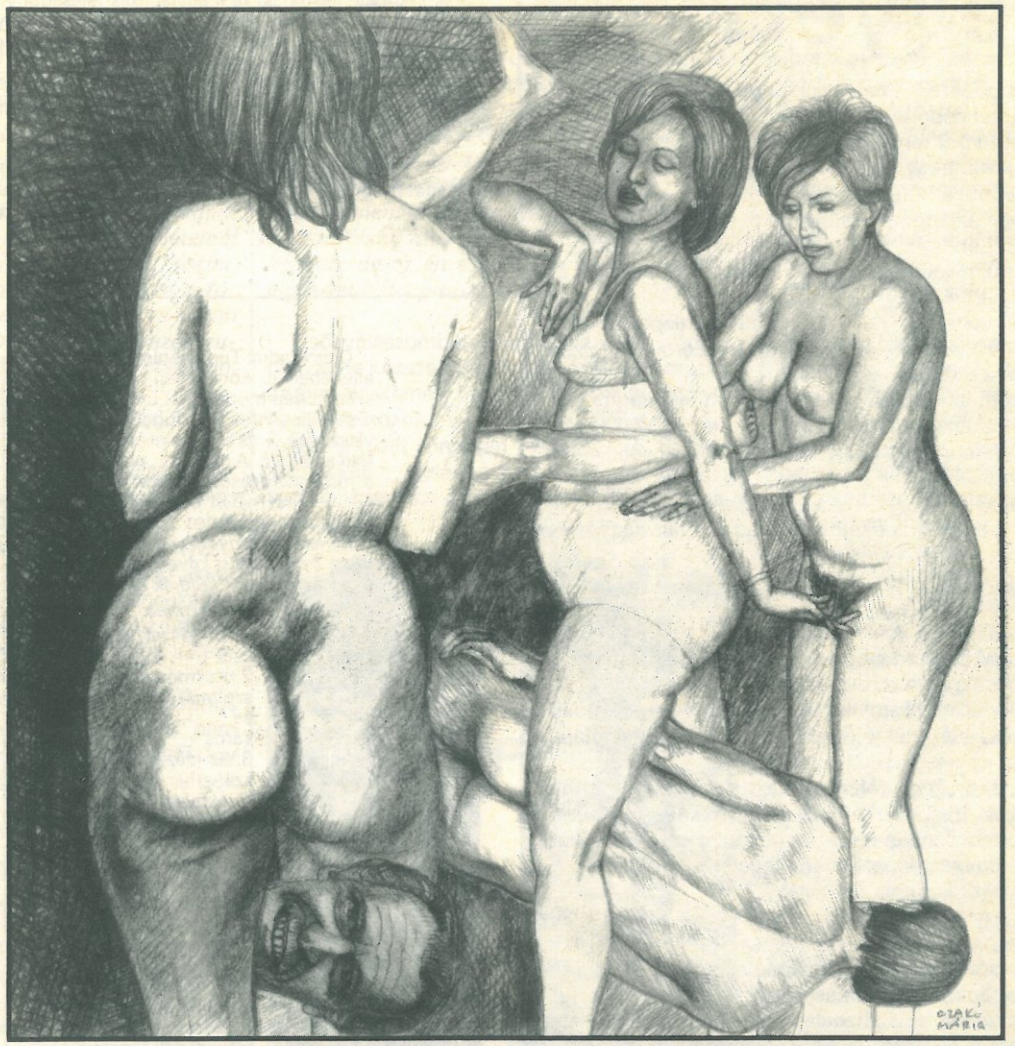

A Kishuncut eszpresszót a kibontakozás éppúgy elkerülte, mint szirtet a rohanó folyó árja. Katika, a pultoslány afféle megkésett Loreleyként uralta a habok nyaldosta szirtet, amikor Nadály és Mahorka orra alá dugta adósságaik terjedelmes jegyzékét. A míves kéziratot akár trilógiának is tekinthették volna, figyelembe véve, hogy Nadály és Mahorka – a DURCHMARS vállalat bel- és kizárólagos tagjai – már három hónapja kísérletet sem tettek a rövid futamidejű hitelek kiegyenlítésére. Nadály egyetlen gyors, de szakszerű pillantással végigfutotta a jegyzéket, majd akkurátusan összehajtogatta és a zsebébe dugta.

– Hé! – jegyezte meg Katika. – És fizetni ki fog? Nadály mélyen a szemébe nézett.

– Ezt a papírt a szívem fölött fogom őrizni. Közvetlenül az üres bukszám alatt.

A kibontakozóban levő pénzügyi tranzakciónak nem volt tanúja. A Kishuncut eszpresszó a hatvanas évek derekán élte fénykorát, amikor esténként – egy este néha többször is! – sürgölődő rendőrkocsik gyűjtötték be a Kishuncut törzsvendégeit. Erre az aranykorra azonban Katika semmiképpen nem emlékezhetett, lévén hogy akkoriban még a családi pótlék csöndes reménye sem öltött testet benne. A Kishuncut tehát kongott az ürességtől. A két törzsvendég fizetőképessége pedig éppen az imént vonatott kétségbe.

– Nézd, cica – folyamodott a diplomácia finomabb eszközeihez Mahorka –, amint pénzhez jutunk, téged fizetünk ki először. De legalábbis másodjára.

– Ebben az esetben elrendelem a kávézárlatot és a vodkablokádot – közölte eltökélten az éppen egy centtel meghamisított mérce öntudatos kezelőnője.

– És mit szólnál hozzá, hercegnőm, ha bevennénk részvényesnek? – pendítette meg Nadály.

Katika egyetlen mozdulattal elhelyezte többek által megénekelt tomporának mintegy egyharmadát a személyi kultuszos évek girhes kuncsaftjaira méretezett széken.

– És mivel szállnék be én? – érdeklődött Nadálytól, aki Mahorkához képest mindenképpen pénzügyi szaktekintélynek számított.

– Adsz két rongyot és aztán már csak a kuponokat kell vagdosnod – vágta rá Nadály.

– És ti mivel szállnátok be?

– Nos, mi természetbeni apportra gondoltunk . . . – magyarázkodott Nadály.

– Tehetség, kapcsolatok, szaktudás . . .

– Vállalkozó kedv, döntési képesség, helyzetfelismerés . . .

– És mi lenne a buli? – vágott közbe Katika, akinek a financiális finomságokhoz oly kevés érzéke volt.

– Hát például . . . öööö . . . A közélet tisztasága . . .

– Tisztára hülyék vagytok! – rögzítette éleslátóan a helyzetet Katika. – A takarítást utáljátok, már kétszer befürödtetek vele.

– Most nem! – jelentette ki Nadály egy szóvivő magabiztosságával. – Olyan reklámunk lesz, hogy nem győzzük elkergetni a megrendelőket.

– Én még emlékszem! – borult el Katika amúgy buja vágyak felébresztésére is alkalmas tekintete. – „A mi gondunk a mocska, rúgja meg a macska!" meg „A medve bőrére előre nem iszok, ha minket hív, nem lesz Önnél sem piszok!" Befürödtetek!

– Tudod, most mi az új szlogenünk? POR? NO! Ha ez sem jön be . . .

– . . . akkor elúszott a két rongyom.

– Hát . . . kockázat nélkül . . .

A Kishuncut eszpresszóba egy jelenés lépett be. Ékszereinek fényében még a foghíjas neonok is elszégyellték magukat. A ringó járás, a csillogó szemek, a hibátlan szabásvonal, a gyengéden rezzenő toka és a mutatóujjon forgatott BMW-kulcs egyértelműen jelezték, hogy a vendéglátás e hajdanvolt Mekkájába egy törzsökös magánvállalkozó lépett be. Katika – és ezt tudjuk be ifjonti tapasztalatlanságának – nem ismerte fel azonnal a magyarországi műanyag fütyülőskacsa-gyártás császárát. Javára szóljon, hogy Nadály és Mahorka sem. Ők a dagadt ékszerkiállításban Kanavász Pistit ismerték fel – vagy legalábbis vélték felismerni, aki az általános iskola hetedik évfolyamáról kibukván, a pedagógusok és illetékes szülők rosszallásától kísérve próbálta meglelni helyét a társadalmi munkamegosztásban.

– Szia, Kanavász! – közölte Nadály.

– Meghíztál, mint a disznó! Bőrdíszműves lettél?

Kanavász Pisti, aki soha nem volt híres gyorsjárású eszéről, kissé zavartan méregette Nadályt és Mahorkát. Nem tudta őket hova tenni. Mindenesetre visszakérdezett.

– Miért éppen bőrdíszmű?

– Hát a táskák . . . a szemed alatt!

– Te vagy a Nadály! – örült a felismerésnek Kanavász. – Téged is ismerlek valahonnan . . Nem szaunáztál a múlt héten a Pentában?

Mahorka sajnálkozóan mérte végig a dagadtat.

– Már elfelejtetted, te, lökött, hogy ki mentett ki abból a kutyalopásból?!

– De akkor még nem volt ilyen baromi ronda bajszod, Mahorka! Mi a francot kerestek ti ebben a csehóban?

– Csak beugrottunk. Régi barátság fűz bennünket a direktriszhez. Katika, drága, engedje meg, hogy bemutassam Kanavász urat.

Kanavász ájultan kezet csókolt Katikának, aki némi gyanakvással figyelte a kibontakozó baráti összejövetelt.

– Mit hozhatok? – érdeklődött tapintatosan. Kanavász a zsebébe nyúlt és gyűrött újságot húzott elő.

– Én ezt a DURCHMARS izét keresem. Az van itt, hogy „Videosétáltatást vállalunk. Garanciával. DURCHMARS. Érdeklődni lehet a Kishuncut eszpresszóban." Hol lehet ezekkel az elmebetegekkel találkozni?

Katika kissé zavarba jött. Zavarát melltartójának igazgatásával próbálta leplezni, de ettől még jobban megzavarodott. S mivel hirtelenjében semmit nem talált, amivel sikeresebben vezethette volna le feszültségét, meglepetésszerűen csak annyit mondott.

– Három kávé habbal, kis konyakkal – és visszavonult.

– Ezek nem lehetnek épeszűek! – fejtegette Kanavász. – Maga a hirdetés is olyan hülye . . .

– Na! Nem is olyan rossz! – jegyezte meg sértődötten Nadály. – Feltétlenül figyelemfelkeltő.

– Blickfangos! – tódította Mahorka.

– De mi a franc az a videosétáltatás? – érdeklődött Kanavász.

– Öööö . . . gondolom, afféle komplex szolgáltatás . . . De miért érdekel ez téged egyáltalán?

– Meg akarom találni ezeket a hülyéket. Holnapután elutazom egy hónapra Kubába és nem szeretném a lakásban hagyni a videocuccot. Értitek . . . Valaki kiszúrja, hogy nem vagyok otthon, és – durr! – már meg is lőtte a videómat. Barátnak, üzlettársnak meg elvből nem adom oda, mert ezek másnap följelentenek az adóhivatalban.

– Nézd, Kanavász! – súgta halkan Nadály. – Én nem voltam, nem is vagyok a barátod. Az üzlettársad sem . . .

– Ki kérte?

– Mit fizetnél, ha megszerveznénk a megőrzést?

– Mit tudom én, mi a szokásos díj . . .

– Napi százötven plusz ÁFA.

– Hát ha annyi, akkor annyi. De erről nekem papír kell, nehogy a cucc . . .

Mahorka egy nyomtatványt varázsolt elő a zsebéből, majd indigót húzott elő egy másik zsebéből és marokra kapta a tollát.

– Szerződés, mely létrejött egyfelől a DURCHMARS Vállalat, másfelől Kanavász István megbízó . . .

Kanavász álla egy cseppet leesett, de a rengő toka szépségét ez fikarcnyival sem csorbította.

– Ti vagytok a DURCHMARS?

– Van valami kifogásod ellene? A cégbejegyzés megtörtént.

– Nézzétek . . . nekem mindegy. Gyertek holnap, pakoljátok fel a videocuccot kamerástul, tévéstül. Ha akarjátok, használjátok, de ne tegyétek tönkre. Mához egy hónapra legyen a lakásomon!

– Kanavász! Te egy korrekt üzletember vagy! – szögezte le Nadály.

– Istenem, mire vihetted volna, ha a hetedikből nem buktatnak ki!

Mahorka egyetlen lendülettel becsapta a rozzant VW mikrobusz ajtaját. Ezúttal – hatodszorra – az ajtó valóban becsukódott, és csak ők ketten tudtak róla, hogy a cég – rendszerint álló – tőkéjét képező járműben vagy kétmilliót érő videofelszerelés lapít.

– Most mit csináljunk ezzel? – kérdezte Mahorka.

– Semmit. Hazaviszed, beállítod az ablak alá, leteríted hárászkendővel, nippeket teszel a tetejére és egy hónap múlva visszahozod. Enni nem kér.

– Azt én nem vállalom. És ha betörnek? Egy élet nem elég, hogy kiköhögjem.

– Akkor talán aludj rajta, Mahorka! A kamerát a fejed alá teszed, a lábad fölrakod a monitorra, oldalra teszed a magnókat, hogy le ne gurulj magadról.

– És mi lenne, ha te?

– Nem, nem! Nálam az ablak alatt konvektor van.

– Hülye vagy, Nadály! Itt van egy vagyont érő marha jó cucc. Egy hónapig szabadon használhatjuk. Ne mondd nekem, hogy nem lehet kiszorítani belőle egy pár rongyot! Ha például kazettát másolnánk . . .

– És mit másolnánk, Mahorka? A tévéhíradót magyar hangalámondással? Honnan vegyünk filmeket?

– Ez az! Csináljunk mi filmet! Van itt kamera, magnó . . .

Nadály félrehajtott fejjel meredt Mahorkára, aki elhalkult, majd leállt. Aztán félszegen lesunyta a fejét.

– Ez a megoldás, Mahorka! Már nem bánom, hogy veled társultam.

– Hülyéskedsz? – érdeklődött nem minden alap nélkül Mahorka. – Úgy gondolod, hogy tényleg csinálunk filmet? A Doktor Zsivágó folytatását? Vagy esetleg egy jó kis akciófilmet?

– Szerénység, Mahorka! – intette Nadály. – A legnagyobb hollywoodi filmcézárok is cipőpucolással kezdték. Van még otthon festéked?

A mikrobusz a halaszthatatlan drótozások ellenére nagyon jól festett. Oldalán frissen festve virított a DURCHMARS felirat, alatta pedig hatalmas betűkkel az überölhetetlen ajánlat: REKLÁM- ÉS REFERENCIAFILMEK, VIDEODOKUMENTÁCIÓ – GARANCIÁVAL, MEGVÁRHATÓ.

Mahorka pedig nyomta a gázt, hogy a busz felkínlódja magát az enyhe emelkedő tetejére. Nadály megpróbálta túlüvölteni a motort.

– A következő leágazásnál elmegyünk jobbra!

– Miért? Ott mi van?

– A baromfi-feldolgozó! Ajánlatunk egyszerű: videón bemutatjuk a tyúkvirsli útját a tojástól a gyomormérgezésig. Tíz perc: nyolcvan rongy plusz a felhasznált anyag. Fordulj már le, te ökör!

Az igazgató szobáját elborították a tyúkok: a falakon tyúkplakátok, a tárlókban tyúkplakettek, a falon tyúkmakettek, a szekrény tetején kitömött tyúkok, plusz a titkárnő. Aki liba volt. Nadály azon gondolkodott, hogy az igazgató milyen szárnyasra emlékezteti. Valahogy a gödény és a kőszáli sas között volt félúton. Lassan már egy órája magyarázta, hogyan is képzeli ő ezt az egész videodolgot.

– Ha lenne rá pénzünk, én úgy csinálnám meg ezt a filmet, hogy először bemutatnám a főbejáratot a tyúkkal meg a kakassal, azután esetleg én mondhatnék néhány mondatot az üzem múltjáról, meg, gondolom, benézhetnénk a csirkemúzeumba. Én, kérem, nem vagyok szakember, de ha mégis megírnák a forgatókönyvet, azt mindenképpen vegyék bele, hogy a kamera körbejárja az igazgatói szobát és elidőz az érmeken és elismerő okleveleken, amelyek azt tanúsítják, hogy mi igenis jelen vagyunk a világpiacon.

– Sajnos, a forgatókönyvet meg kell rendelni, és hát előleget is kell ilyenkor fizetni!

– Úgy gondoltam, hogy a sógornőm megírhatná . . . Tudják, ő vezeti a fejlesztési osztályt . . . Az egész a kisujjában van: a tojástól a kész tyúkig.

Miközben a buszba szálltak, Mahorka képzeletbeli tollakat söpört le a gallérjáról, s néha kotkodácsolásra emlékeztető módon harákolt egyet.

– És most merre?

– Van egy tuti tippem, Mahorka!

– Mi van? Már te is rákaptál a lovira?

– Most szépen elindulunk, és huszonkét perc múlva elérjük álmaink városát.

– Részeg vagy, Nadály! Ennyi idő alatt nem lépjük át a nyugati határt!

– Csak hajts, cimborám, mert vár bennünket a MÁJUS 17. GAZDASÁG.

– És miből gondolod, hogy ezeknek kell a reklámfilm?

– Mondd, Mahorka, hallottál te már erről a gazdaságról?

– Soha a büdös életben.

– Na, látod! Ha valakinek, akkor ezeknek tényleg kell egy kis reklám.

Az igazgató őszintén, egyenesen a szemükbe nézett.

POR? NO!

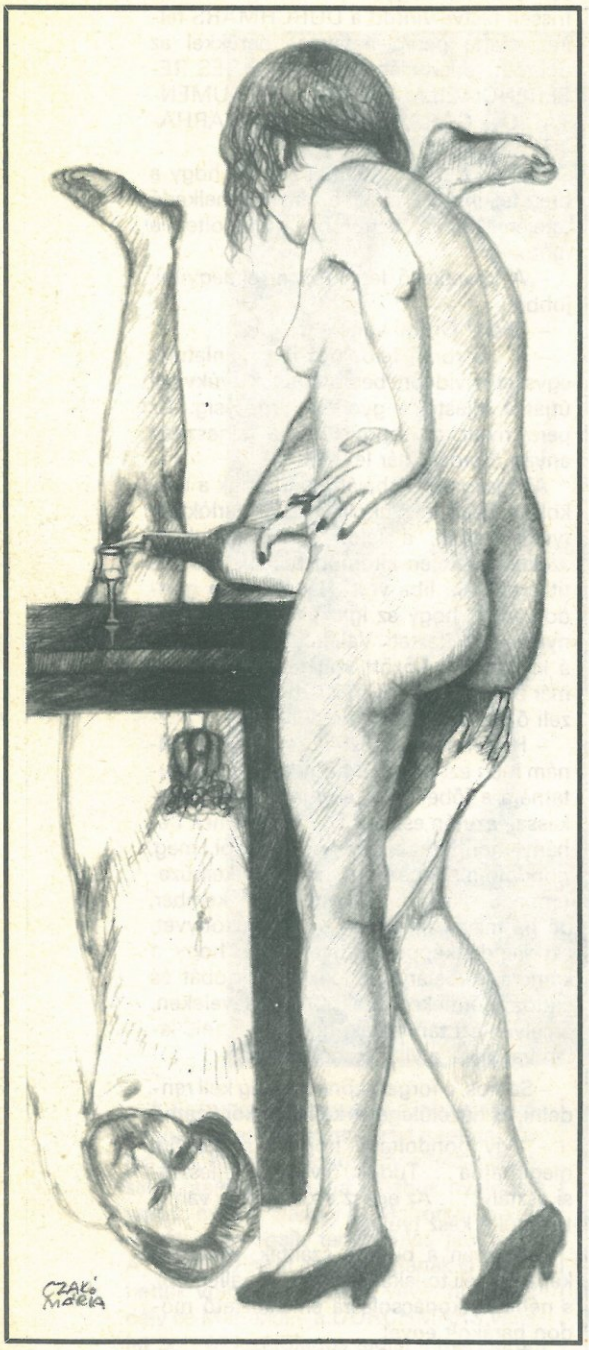

– Én nem vagyok a szavak embere. Nem értek a filmhez sem. A jó film kell. A jó propaganda kell. Ha kell, pénz is lesz rá. A részleteket beszéljék meg Hajtó elvtárssal, a reklámfőnökünkkel!

Mahorka nem tudta, mi a teendő. Hogy most kirúgták őket, vagy pedig Isten lába keveredett megfogható közelségbe. A Nadály arcán átsuhanó árnyék óvatosságra intette. Meg Nadály is, aki a reklámfőnök titkárnője mögött – szemét a nő fenekéről le nem véve – azt sutyorogta:

– Aztán befogd ám a pofád, Mahorka! Én vagyok a rendező és a producer, te a többi!

Újabb szoba következett, újabb kávé, újabb filmművészeti koncepciók. Nadály egy darabig tűrte, majd kivágta az adut.

– Tisztelt Hajtó elvtárs! Látom, hogy maga kitűnő reklámszakember és hozzáértő filmes. Kolléga! Akár tegeződhetnénk is. Szervusz! Én azt javasolnám, hogy üljünk be a kocsiba, vigyük magunkkal a kamerát, és ami tetszik, amit ti gondoltok, azt föl fogjuk venni.

– Nem, ezt nem vállalhatom – mentegetőzött Hajtó. – Az igazgatónk ilyesmire soha nem adna pénzt. Először, ugye, a tervet, hogy ideológiai, politikai cél, gazdasági cél. A cél! A megvalósítás módja, miegyéb, miegymás, izé.

– Egy fillért se fizessetek, Hajtó elvtárs, amíg nem láttátok a felvett anyagot! Én azt mondom, induljunk el.

– Az igazgató elvtárs azt üzeni – csicseregte a szép fenekű –, hogy a palackozóban lesz.

– Miért ne mehetnénk mi is a palackozóba? – tette fel a kérdést Nadály.

– Rendben – egyezett bele a reklámfőnök.

Az esti bemutató végül is sikeres volt. Az igazgató felismerte magát a palackozóban, Hajtó az elletőben, a párttitkár a rózsalugasban. De a megrendelés még mindig nem született meg. Nadály és Mahorka éjszakára szállást kapott a gazdaság vendégházában. Közvetlenül elalvás előtt látogatójuk érkezett. Személyesen Hajtó elvtárs, aki a konspiráció alapszabályait a legmesszebbmenőkig tiszteletben tartva lopózott be Nadály és Mahorka szobájába. Otthonos mozdulattal kihúzta a falból a telefon csatlakozóját.

– Van itt egy megrendelésem a számotokra!

– Borzasztóan rendes vagy hozzánk, Hajtó elvtárs, hogy éjnek évadján elfáradtál, de holnap is ráért volna.

– A szerződésben az áll, hogy referenciafilm belső használatra. Rám van bízva az összeg.

– Egy perc: tízezer . . .

– Csakhogy lenne itt még valami! – Hajtó az ajtóhoz ugrott, feltépte és kinézett, vajon nem hallgatózik-e valaki a folyosón. – Nem szokványos referenciafilm kellene.

– Megmondod, milyen legyen – experimentalista, avantgárd, posztmodern . . .

– Meztelen.

– Mi legyen meztelen?

– Hát a lányok. Meg a férfiak is. Különben nem nagyon látszik, mit csinálnak.

– Úgy gondolod, hogy a palackozást, az elletést, a silózást, mindent meztelenül csináljanak? Végső soron semmi akadálya . . .

– Dehogy! Egy olyan film kellene . . . Na . . . Segítsetek már! – Mahorka sietett Hajtó elvtárs segítségére.

– Pornófilm!

– Ja! Ez a helyes kifejezés!

– Hát ez egy kicsit többe fog kerülni . . . És hát ehhez színészeket találni nem könnyű . . .

– Arra ne legyen gondotok! Az igazgató azt szeretné, ha az én titkárnőm kapna benne főszerepet, meg az a kis hegyes mellű a palackozóból . . .

Mahorkát állandóan fojtogatta a röhögés. Néha kirohant a vendégház étterméből, ahol a forgatás zajlott, hogy csöndesen, egy meghitt szögletben halálra röhöghesse magát. Ezt persze nem tehette túl gyakran mint a produkció mindenese.

– Mahorka! – hallotta máris Nadály üvöltését. – Átvilágítunk! Mahorka dermedt nyugalmat erőltetett az arcára, s úgy lépett be az alkalmi stúdióba, ahol a készülő pornófilm főbb és mellékszereplői lötyögtek.

Nadály egy fénymérővel szorgoskodott a szép fenekű titkárnő – a főszereplő – körül, majd Mahorkára förmedt.

– Mahorka! Azonnal hozd ide azt a két íróasztali lámpát! Egy kis élfény kell! Úgy még plasztikusabb! – és mutatta Mahorkának, hogy minek kell jobban kidomborodnia.

A szaladgálásnak meglett az eredménye. Egy jó félóra elteltével felharsant Nadály hangja.

– Figyelem! Csöndet kérek! Felvétel!

Mahorka állt a kamera mögött. Nadály egy frissiben kinevezett rendezői székben ülve osztogatta utasításait.

– Húzz rá, Mahorka! Úgy, nagyon jó! Egy pillanat! Megkérném a művész urat, hogy másszon le a művésznőről! Ez így nekem egy kicsit lélektelen. Talán ha itt lenne szives megfogdosni a művésznőt! Meg itt! És a művésznő is legyen egy kicsit határozottabb! Ne hagyja függőben a . . . mondatokat!

Mahorka már nem bírta tovább a tébolyt.

– Rendező úr, kérem! Én egy kicsit jobban alálámpáznám . . . És ha lenne valahol egy nagyobb darab plexi . . .

– Kerítsenek valahol egy nagy darab plexit! Úgy ekkorát. És akkor megcsináljuk azt a gegenes kompozíciót.

– Hozzanak már egy darab plexit a rendező úrnak! Ez nem csak szakma, ez művészet is!

A rozzant VW mikrobusz elégedett hörrenéssel zúdult le a lejtőn, miközben Nadály a Bartókot próbálta becserélni a Danubiusra. Végül is valami azonosíthatatlan adó futott be, de Nadály boldog elégedettségét semmi nem zavarhatta meg.

– Ha ez a hülye Kanavász politikai menedékjogot kérne, ránk maradna az egész cucc.

– Kár is abba a marhába! Szerintem fogalma sincs róla, hogy micsoda aranybánya!

– Tudod, Mahorka, most már, tizenegy pornófilmmel a hátunk mögött, lassan gondolkodni kellene az életművünkön.

Réz András

Az ötperces olimpiai bajnok és a visszajátszás (Szöul – 1988)

Mintha Kim a szokásosnál feszültebb lenne, jóllehet mindent elkövet a látszat megőrzéséért. Kim a gépkocsivezetőnk, s neve oly gyakori, mint nálunk a Szabó, Kovács, Kiss és Nagy együttvéve. Tehát akár az átlagkoreait is jelenthetné, mint valami viccben vagy ironikus statisztikában. Ő azonban túlságosan is valódi, és szívós kérdezősködés után még az is kiderül: a holnapi munkarend érdekli, mivel estére szeretné szabaddá tenni magát, nehogy egyetlen percet is elmulasszon a záróünnepély tévéközvetítéséből. Fájdalom, ő, az átlagnál is átlagosabb koreai nem tartozik a tehetősebbek közé, nincs otthon képmagnója, pedig de szívesen rögzítené a minden előzetes hírek szerint ritka látványosságot! Így marad az egyszeri élvezet, ha egyáltalán ezt lehetővé tesszük számára. Így történt. Madarat lehetne fogatni vele, hiszen említett anyagi helyzete miatt reménytelen lenne számára a helyszíni részvétel, a jegyekért elképesztő összegeket kérnek, többe kerül a belépő, mint némely olcsóbb tévékészülék.

Nem mondhatni, hogy a videózás valamennyi átlagpolgár számára elérhető, ám kétségkívül elterjedt, ami az áruházak és üzletek kínálatából is nyilvánvaló. Szinte kizárólag hazai gyártmányú, de gyakorta licencek felhasználásával készült berendezések sorakoznak a polcokon, többnyire a világpiaci árak alatt . . . A kazetták forgalma is nagy, bár viszonylag kevesebb a műsorokat, filmeket tároló tekercs. Valószínűleg a koreai feliratokban való járatlanságom is ludas a dologban, de alig egy-két kölcsönzéssel foglalkozó üzlethez volt szerencsém.

Ugyanakkor a szállodámban és általában a szállodákban zártkörű videolánc gondoskodik a vendégek szórakozásáról, napi egy, esetleg két filmet ígérve. A választék két hétre előre kifüggesztve olvasható a lift mellett és a szobában egyaránt. A produkciók többségükben külföldiek, mindenekelőtt amerikaiak.

A sporteseményeken külön szerepet játszott – és egyre nagyobb mértékben – a rögzítéstechnika, a képmagnó. A szakemberek nem győzték rögzíteni a sokszor valóban talán soha meg nem ismétlődő pillanatokat. Nem egyszerű emlékként, melyeket szép téli estéken kályha körül üldögélve végignézhet a család. A felvételek zöme tüzetes szakmai elemzések tárgya lesz, hónapok munkájának eredményét dolgozhatja föl a szűkebb szakma.

A tornacsarnokban példának okáért a bíráskodást, pontozást is segítette a képmagnó. Emberi szem már alig vagy egyáltalán nem képes követni a különböző akrobatikus elemeket, amelyek gyakorta a legnehezebbek is. Másodpercnél is rövidebb idő alatt elvillannak a mozdulatok, a szem éppen csak észlelte, de még nem volt képes feldolgozni, midőn máris újabb fontos mozzanatot kellene a képzeletnek raktározni. Vagy sikerül, vagy nem. Miért ne állítanánk meg a pillanatot, ha a technika ezt lehetővé teszi?

Természetesen a pontozásnál képtelenség lenne minden egyes gyakorlat után a képmagnóhoz nyúlni, de vitás esetekben jöhet a visszajátszás . . . Igaz, a Nemzetközi Torna Szövetség római kongresszusa óta óvásnak helye nincs!

Amit ilyenkor a világ legjobbjai felvonultatnak, az olyan szakmai svédasztal, amelyről mindenki szeretne torkig jóllakni. Aki valamirevaló eredményt akar elérni, annak feltétlenül módosítania kell korábbról ismert anyagát, újszerű kombinációkkal, esetleg új elemekkel kell jelentkeznie. Aki eredetit tud felmutatni, az eleve magasabb pontszámra számíthat. Ezért aztán a világbajnokságokon és persze az olimpiákon akad újdonság bőven. A rendezői gyakorlat szerint az újonnan kitalált elemet szülőatyjáról (-anyjáról) nevezik el, tehát arról, aki kimunkálta vagy először bemutatta. Aztán meglódul a világ, s a többiek közül is mind többen igyekeznek megtanulni. Ehhez aztán nélkülözhetetlen a képmagnó mint az elemzés, a tárolás egyetlen lehetséges eszköze. Aztán amikor már tíz tornásznál többen építették be gyakorlatukba az új elemet, a találmány elveszti eredetiségét. De ehhez hányszor pörgetik oda-vissza a felvételt! Nincs és nem is lehet titok.

Ugyanakkor hányszor szeretnék az utolsó pillanatig eldugni a labdajátékokban a különböző taktikai variációkat! A koreai férfi kézilabdacsapat a múlt esztendőben számos előkészületi mérkőzést vívott, különböző európai csapatokkal, hogy aztán valósággal eltűnjön. Csupán hírek érkeztek róluk, egyebek között arról is, milyen új játékosokat igyekeztek beépíteni a csapatba. Csak éppen nem láthatták őket a riválisok. Pedig mindenki nagyon tartott tőlük, s amint később kiderült, nem is fölöslegesen. Elképzelhető hát a magyar szövetségi kapitány, *Mocsai Lajos* öröme, amikor a jugoszlávoktól sikerült kölcsönkapni a koreaiak egyik mérkőzéséről készített videofelvételt.

Az olimpiai kajak-kenu versenyek történetében eddig példa nélkül álló eset fordult elő a kajak egyesek ezerméteres döntőjében. Miközben a nagy vetélytársak és esélyesek, az amerikai *Greg Barton,* az NDK-s *Wohlebe* és *Csipes* egymással voltak elfoglalva, a tőlük távol eső pályán egy szinte ismeretlen ausztrál fiú csodát művelt. Nagyjából akkor, amikor Csipes Feri vezető pozícióban elmerevedett, és sajnos, végleg kiesett a dobogós helyekért vívott elképesztő iramú versenyfutásból, nos, ugyanekkor *Grant Davies* gyilkos erejű hajrát nyitott, méterről méterre dolgozta le tetemes hátrányát, az utolsó métereken beérte az élbolyt, s a célba már szemmel ki nem vehető különbséggel egyszerre zuhant be Bartonnal.

Az amerikai szurkolók lengették a csillagossávos lobogót, zajosan ünnepelték kedvencüket, a jóképű, sötétbarna hajú, meghatott fiút, aki gyermekkorában paralízisen esett át, s ezért olyan sportágat

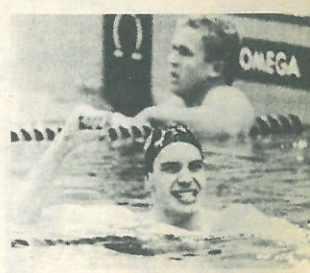

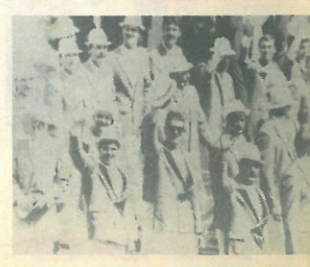

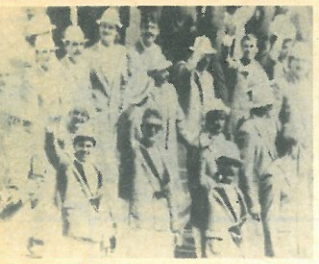

választott, ahol a lábnak (megvékonyodott és deformálódott) elhanyagolható a szerepe. Az eredményt közlő elektromos táblára kivetített lassított tévéfelvétel szerint Greg volt az aranyérmes. Talán három perc elteltével felhördült a közönség. Az eredményközlőn megjelent az új, módosított sorrend: 1. Davies (Ausztrália) 2. Barton (USA). Önfeledt ováció, sikoltozás adta hírül az ausztrálok féktelen jókedvét. Davies most végre elengedte magát, hiszen eddig éppúgy nem volt százszázalékosan biztos a végső sorrendben, ahogyan Barton sem. De lám, itt az írás, még ha egyelőre a villanyújságon is. Az egészben az volt a különös azonban, hogy eredményhirdetéshez még mindig nem szólították őket. A közönség feszengett, nem értette a késés okát. A katonazenekar már felsorakozott és még mindig semmi . . . Talán újabb öt perc elteltével megintcsak izgatott moraj, majd csalódott és jókedvű kiáltások egyidejűleg, ki-ki pártállása szerint nyugtázta a végleges és hivatalos eredményt, azaz Barton győzelmét és az időeredményeket. Egyetlen századmásodperc döntött az amerikai javára.

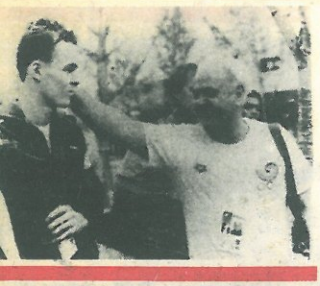

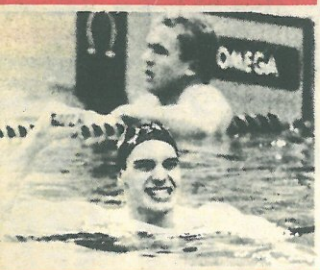

Az ötperces olimpiai bajnok és a visszajátszás (Szöul—1988.)

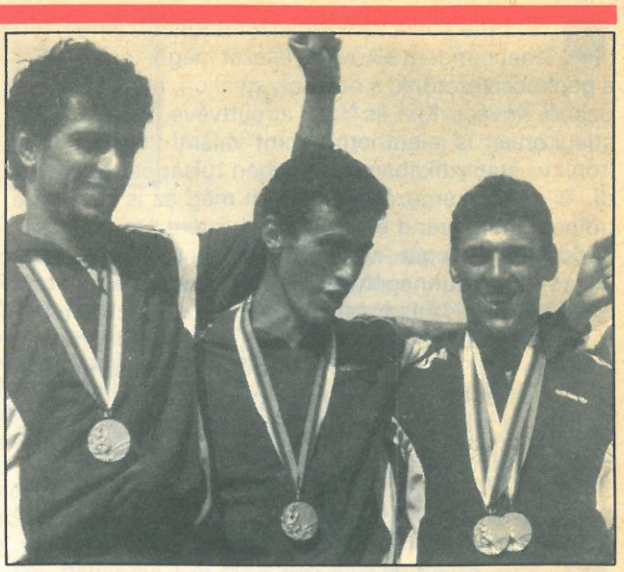

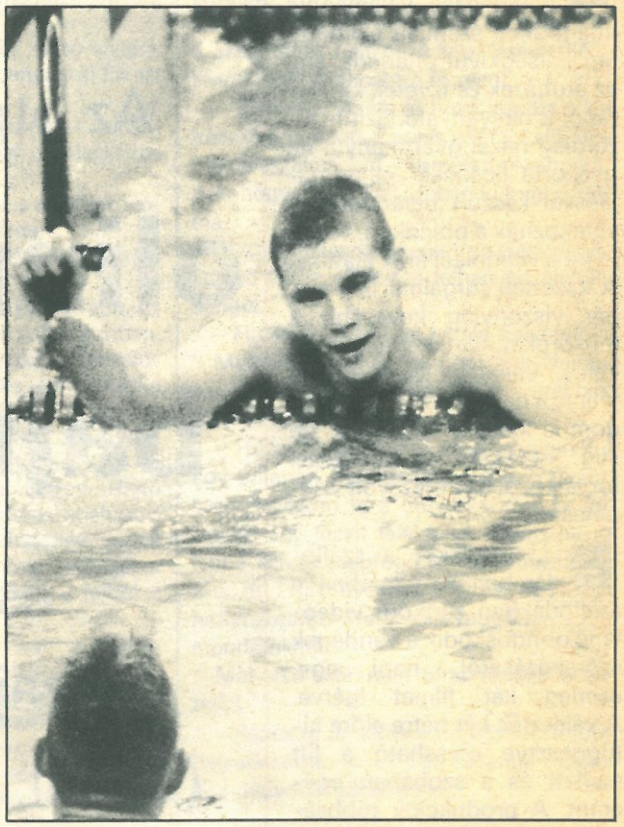

■ És Davies? Öt percig olimpiai bajnoknak tudhatta magát, s most csalódottsága nem ismert határt. Ekkor a versenybíróság föltette a versenyről készült videofelvételt a gépre, s újra meg újra visszajátszotta a könnyeivel küszködő ausztrálnak az utolsó vitatott nyolc-tíz métert. Erre Davis megtörten bólintott, s alig hallhatóan mormolta: O.K. uraim, hiszek a felvételnek és Önöknek is. Nincs mit tenni, ez a tény. Aztán gyanúsan csend lett, szinte kitámolygott a szobából. Nem csodálnám, ha ezek után hónapokig nem nyúlna videokazettához.

Vass István Zoltán

Az Vegyesipari Kisszövetkezet átjátszókábel gyártási programja garancia a minőségre!

Kisszövetkezetünk több éves tapasztalat alapján kiváló minőségben gyárt video- és audiócsatlakozó, illetve átjátszó kábeleket. Tetszetős csomagolás, nagy üzembiztosság, esztétikus kivitel és garantált minőség jellemzi termékeinket, melyeket azonosítószámmal látunk el, hogy megrendelőink választását és a megrendelést megkönnyítsük.

Prospektusaink a szaküzletekben rendelkezésre állnak. Megrendelésre utánvéttel postán is szállítunk.

Termékeink lehetőséget nyújtanak a legkülönbözőbb csatlakozórendszerek – DIN, Jack, RCA, Euro-Scart – közötti kapcsolatok létesítésére igen tág alkalmazási területeken, például:

- hangátvitel (audio), képátvitel (video),
- kombinált videokészletek, hangfalcsatlakozók,
- antennacsatlakozók tv-hez, rádióhoz.

Videoösszekötő kábeleink alkalmasak számítógép, tv és különböző csatlakozó rendszerű videorekorderek egymással és tv-vel való összekapcsolására, kép-hang átjátszás, több ponton való bevitelére.

Új termékünk! Reklámáron!

Univerzális video-szett. Alkalmas mindenfajta audio-video csatlakozás kiépítésére.

Exportkiváltó csatlakozókínálatunk:

- BNC dugóaljzat, TNC dugóaljzat, PL dugóaljzat,
- EURO SCART dugó-aljzat, RCA dugó, 220 V-os öntött dugaszolóvillás készülék zsinór.

Figyelmükbe ajánljuk vegyipari készítményünket!

Oxidált kábelek forrasztását elősegítő – garantáltan semleges kémhatású – szabadalmaztatott forrasztóolajunk előnyösen használható gyártó- és szerviztevékenységüknél.

Az általunk gyártott kábeleket, dugaszolós csatlakozókat és vegyi termékeket megrendelheti és megvásárolhatja a

Budapest II., Frankel Leó u. 45. (359-179) és a

Budapest III., Szentendrei út 211. (687-214)

üzleteinkben, ahol egyéni és közületi vásárlókat egyaránt kiszolgálunk.

Az üzletek nyitvatartási ideje: munkanapokon 10–18 óráig. A KERAVILL üzletek és a SKÁLA Áruházak is teljes kínálatunkkal állnak rendelkezésükre. Kívánságra teljesen egyedi megrendeléseket is teljesítünk.

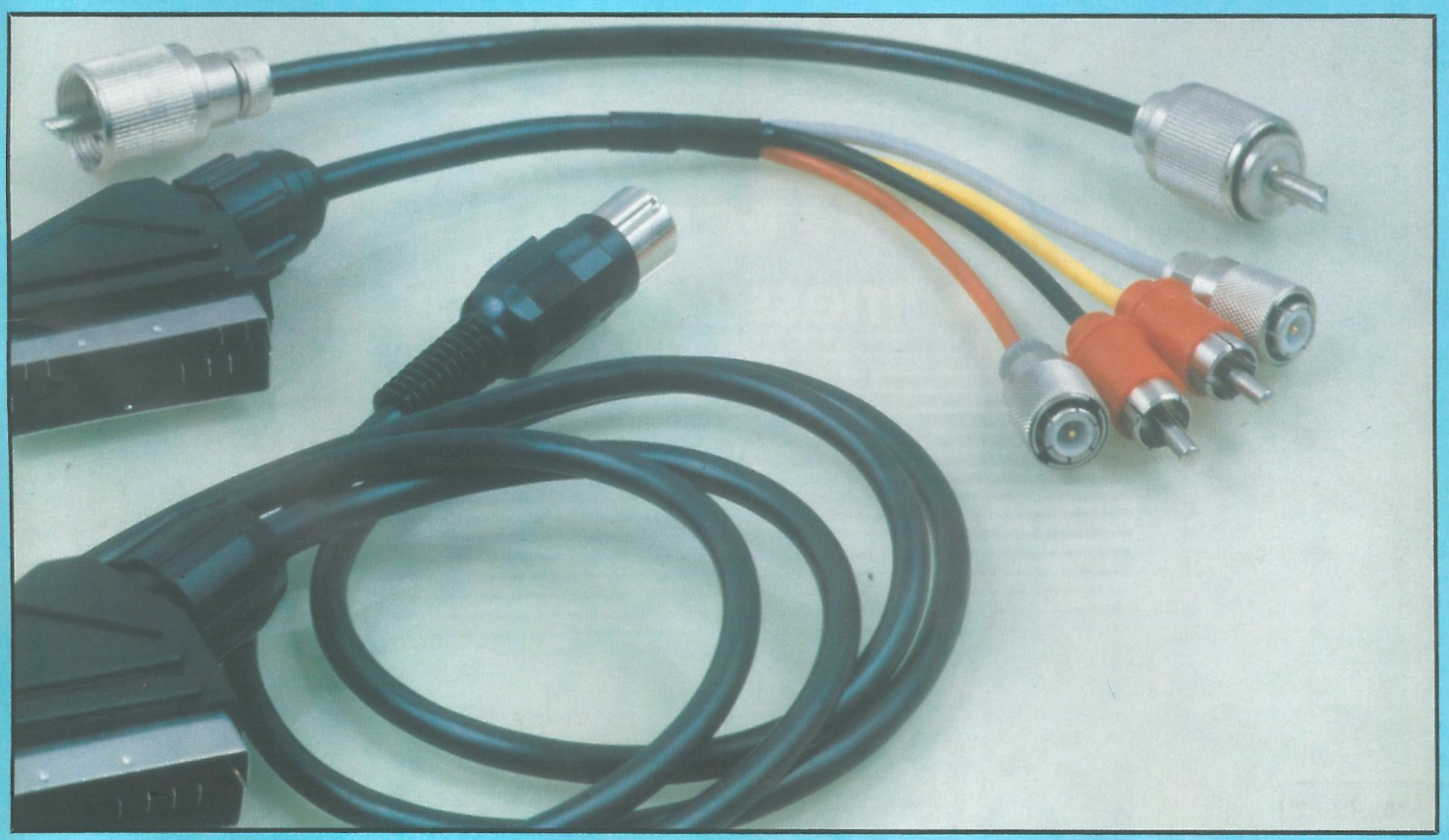

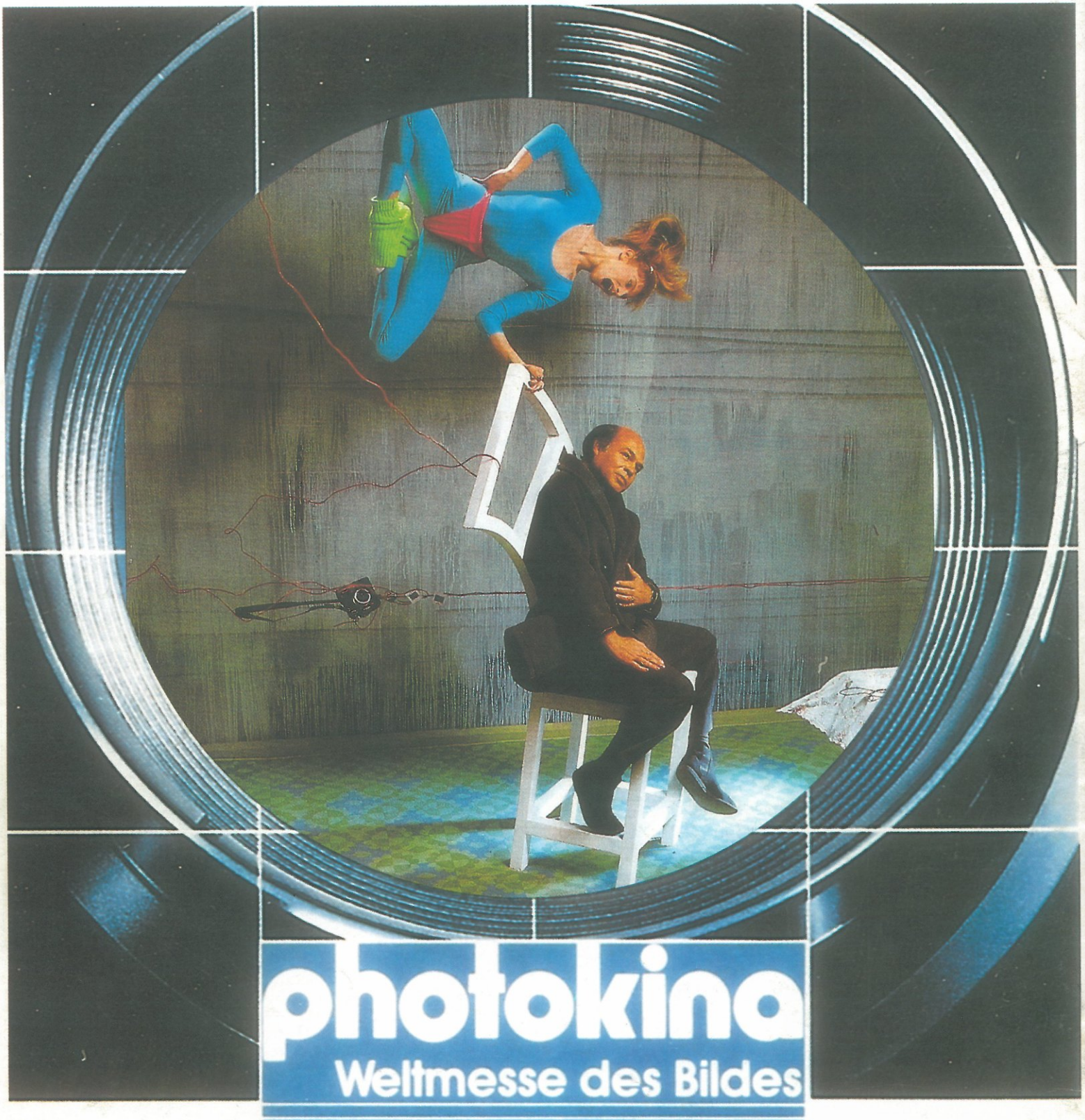

photokina

Weltmesse des Bildes

Köln 1988

Ára: 49 Ft